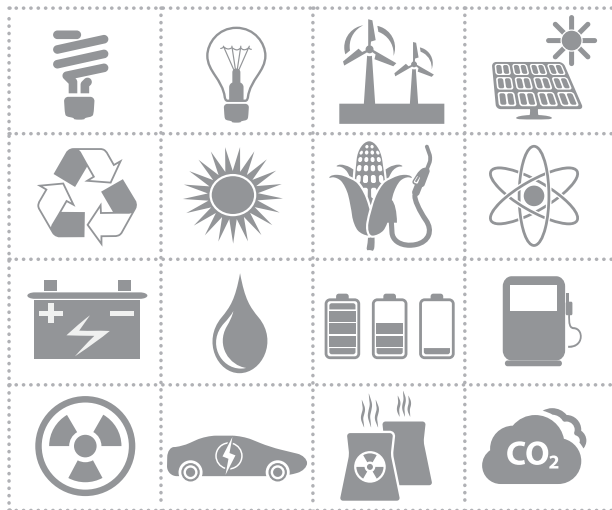

Polgári jogi ismeretek a nukleáris szektorban

Prof. Dr. Görög Márta

1. Az energia polgári jogi értékelése – Az energia mint a polgári jogi jogviszony közvetett tárgya

Az energia jogi értékelése nyitja meg az utat ahhoz, hogy megfelelően értelmezhessük az egyes jogviszonyok kapcsán meglévő jelenlétét. A polgári jogi jogviszonyok értékelése és értelmezése során központi szerepet kap a jogviszony tárgya, mely a kötelmi jogviszonyokat tekintve a kötelelem gerincét képező szolgáltatás. A szolgáltatás az, amivel leginkább leírható egy kötelmi / szerződési jogi jogviszony. A kötelemben meghatározott szolgáltatás tanúsítását vállalja a kötelezett, s ennek a magatartásnak a megvalósítását követelheti a jogosult a kötelezettől.¹ Lényegét tekintve a szolgáltatás egységesen ötvözi a jogviszony tárgyát és tartalmát. A felek a szolgáltatásban megtestesülő érdekből kötik meg – adott esetben – a szerződésüket. A kötelezett által teljesítendő szolgáltatás determinálja a szerződés tipizálását, a szolgáltatás a kapcsolódó, elérendő gazdasági cél függvényében irányulhat tulajdonjog átruházásra, valamely feladat ellátására stb. A magánjogi / polgári jogi jogviszony közvetlen tárgya mindig valamilyen emberi magatartás. A dolog a magánjogi jogviszonynak mindig „csak” közvetett tárgya. A kettő közötti köteléket a közvetlen tárgy közvetett tárgyra való hatása nyújtja: a közvetett tárgy az a dolog, amire az emberi magatartás irányul. Ha tehát visszafejtjük egy konkrét szerződés jellegadó főszolgáltatását, s azt nézzük, hogy a főszolgáltatás mihez kötődik, konkrétan mire irányul, eljutunk közvetett tárgyként a dologhoz magához, amely például egy vállalkozási szerződés esetében egyértelműen jelzi a főkötelezettséget, adott esetben valamely munkával elérhető eredmény teljesítését. Mindenképp tisztázni szükséges az energia magánjogi megítélését, azt, hogy magánjogi értelemben miként is értékeljük. A fentiek értelmében dologi jogi minőségének vizsgálata szükséges.

A tradicionális magyar magánjogi felfogás szerint a tulajdonjog tárgya csak dolog lehet.² Ez a felfogás kizárja a jog, követelés, szerződési pozíció tulajdonjog tárgyaként való értelmezését. Ez utóbbiak jogi védettségét és átruházhatóságának kérdéskörét más, kötelmi jogi (mint engedményezés, szerződésátruházás), avagy ágazati jogszabályokban rögzített eszközökkel segíti elő a jogalkotó.

A kapcsolódó kommentár- és szakirodalom a tulajdon és szellemi tulajdon jogi köznyelvi átfedésének korrekcióját folyamatosan tárgyalandó kérdésként azonosította. Ahogy a kommentárirodalom fogalmaz: „A „jog tulajdonjoga” feleslegesen zavarja össze a fogalmakat. (...) Mind a személyhez fűződő jogok, mind az iparjogvédelmi jogosítványok esetében azonban sokkal kifejezőbb és árnyaltabb, ha a jogviszony fogalmát önállóan munkáljuk ki.”³ Valóban a „jog tulajdonjoga” kifejezés fából vaskarika jelleggel hat, ugyanakkor látni szükséges, hogy a szellemi javak vagyoni forgalomban való részvételével összefüggő domináns jellege a szellemi tulajdonjog kifejezés alkalmazását teszi indokolttá, amit megerősít a nemzetközi környezet terminus technius használata

1 Ptk. 6:1.§ (1) bek.

2 Ptk. 5:14.§ (1) bek. E helyen megemlítendő ugyanakkor az is, hogy az idegen dologbeli jogok, vagy más elnevezéssel a korlátozott dologi jogok fennállhatnak forgalomképes jogokon és követeléseken is.

3 Petrik Ferenc: A tulajdonjog, A tulajdonjog tárgyai. In: Gellért György (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázata. I. kötet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992. 223.

is. Ehelyen érdemes kitérni a jogterület terminus technicusa kettősségére, a szellemi alkotások joga és a szellemi tulajdonjog terminus sokszínűségére. Az intellektuális alkotások jogi elnevezése, az egyes terminus technikuskok változatos variánsai a terminuson túlmutató, jogintézményi jellemzőket feszegető kérdés. Történeti szempontú megközelítés szerint legkorábban a francia revolúció „eredményeként”⁴ a szellemi tulajdon teóriája jelentkezett, mely az intellektuális alkotásokat – az elmélet lényegi jegyei szerint – a tulajdonjog tárgyaként minősítette. Ezen dologi jogi jelleg primátusát hangsúlyozó elmélet ellenvéleményeként született a személyiségi jogi elmélet, s az újabb elméletek között e két elmélet ötvözeteként az ún. kombinációs elméletek.⁵ Ugyanakkor látni kell, hogy az elmúlt években – köszönhetően többek között a személyiségi jog legújabb fellendülésének – a személyiségi jog jogi természetű átformálódott.

A szellemi alkotás, szellemi tulajdon terminusok megkülönböztetése lényegi magyában paradigma-váltás észlelhető. Ma már nem kizárólagosan a személyi, illetve vagyoni/tulajdoni jelleg primátusa nyer hangsúlyt. Látható mind a jogelméletben, mind a jogalkalmazási gyakorlatban e két jelleg egymás melletti meghatározó volta. Ugyanakkor látható az – elsősorban a német jogalkalmazási gyakorlatot, illetve jogelméletet szemlélve – a személyi viszonyok vagyoni értékűségének elismerése, s jogelméleti deklarációja is. Ekként ma már a személyi viszonyok jelentős szeletét képező személyiségi jogok személyi jellege sem kizárólagos. E változás determinálja a személyi viszonyok jelenleg uralkodó magyar felfogásának esetleges jövőbeni változását is. Mindemellett ha az intellektuális alkotások két, hagyományos területét tekintjük, úgy azok nem mindegyike vonatkozásában bír primátussal a szellemi alkotás terminus alkalmazása. Így különösen a védjegy, valamint földrajzi árujelző vonatkozásában nem azok „létrehozójának” individualitása nyer hangsúlyt, sokkal inkább a védjegy mögött megbúvó szolgáltatás, áru, piacon betöltött szerepe, melyet kellőképp kifejez a védjegy verseny-, s reklámfunkciója. A Magyar Szabadalmi Hivatal Polgári Törvénykönyv kodifikációja során közölt észrevétele a szellemi tulajdon terminus alkalmazása melletti érvelés keretében a „tulajdon” kifejezés alkalmazása mögött – többek között – a jogviszony abszolút szerkezetét, negatív tartalmát kifejező közös vonásokat, míg a „szellemi” megjelölés mögött az egyes különbségek kihangsúlyozását érti, s ekként a dologi jogi könyvet követően, vagy azon belüli elhelyezését támogatta.⁶

4 Pierson, Matthias – Ahrens, Thomas – Fischer, Karsten: *Recht des geistigen Eigentums – Patente, Marken, Urheberrecht, Design*. Verlag Franz Vahlen, München, 2010. 13.

5 Az egyes elméletek transzparens megjelenítéséhez ld. Lontai Endre: *Magyar polgári jog. Szellemi alkotások joga*. Eötvös Kiadó, Budapest, 1998. 14-20.

6 MSZH, 2002. 5.

A szellemi alkotás⁷ terminus a korai években elsősorban a személyi jelleg primátusát éreztette, majd egy viszonylagos nyugvópont után a vagyoni/tulajdoni jelleg elsődlegessége jelentkezett, melyet determinált a külföldi szakirodalom,⁸ nemzetközi egyezmények, uniós rendeletek fogalomhasználata,⁹ a nemzetközi szervezetek¹⁰ elnevezése is. A nemzetközi védelem „színterén” hagyományosan a szellemi alkotásokat szellemi tulajdonnak tekintik a territorialitás elvének hangsúlyozása mellett.¹¹ A vagyoni jelleget hangsúlyozók¹² a szellemi tulajdon piacgazdaságban betöltött szerepét kiemelve támogatják a vagyoni/tulajdoni jelleg elismeréseként a szellemi tulajdon elnevezés, terminus alkalmazását. A kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról szóló törvény mindkét fogalmat alkalmazza, ugyanakkor a jogirodalomban, jogelméletben eltérő fogalmi jegyeket kölcsönözve, a szellemi tulajdont a szellemi alkotások, egyes teljesítmények és árujelzők tekintetében megnyilvánuló jogi oltalomként fogja fel.¹³ A jogirodalomban a vagyoni jelleg, áruforgalmi szerepkör okán megjelent a szellemi termék kifejezés is, melyet Ficsor Mihály „fából vaskarika” jellegűként értékelt, „mert éppen a dologi tulajdontól megkülönböztető ismérvet fedti el, nevezetesen azt, hogy a szellemi tulajdon nem dologi javakon áll fenn.”¹⁴ Az 1959-es Ptk. a szellemi alkotások¹⁵ fogalmával

7 Tekintettel a jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyv fogalomhasználatára is, a szellemi alkotások terminus alkalmazására kerül sor annak előrebocsátása mellett, hogy az intellektuális alkotások e fogalomtól eltérő megjelölésére a szöveggörnyezet okán kerül a továbbiakban sor. A szellemi alkotások kifejezés alkalmazására ld. 1. lj.

8 A jelenlegi nemzetközi jogirodalomban lásd különösen: Leistner, Matthias: Europäische Perspektiven des Geistigen Eigentums, Mohr Siebeck, Tübingen, 2010.; Pierson – Ahrens – Fischer, 2010.; Götting, Horst-Peter: Gewerblicher Rechtsschutz; Patent-, Gebrauchsmuster-, Geschmacksmuster- und Markenrecht. Verlag C. H. Beck, München, 2010. 1.; Pahlow, Louis: Lizenz und Lizenzvertrag im Recht des Geistigen Eigentums, Mohr Siebeck, Tübingen, 2006.; Staudinger, Ansgar – Fezer, Karl-Heinz – Koos, Stefan: Internationales Wirtschaftsrecht, Sellier. De Gruyter, Berlin, 2010. 440.; Razgattis, Richard: Valuation and Dealmaking of Technology-Based Intellectual Property: Principles, Methods, and Tools. John Wiley and Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2009.; Anderman, Steven D. (szerk.): Intellectual Property Rights and Competition Policy. University Press, Cambridge, 2008.; Anderman, Steven D. – Kallaugher, John: Technology Transfer and the new EU Competition Rules, Intellectual Property Licensing after Modernisation. University Press, Oxford, 2006.

9 Például lásd: 2004/772/EK rendelet 1. cikk (1) bekezdés g) «szellemi tulajdonjogok»: az ipari tulajdonjogok, a know-how, a szerzői jogok és a szomszédos jogok; g) «intellectual property rights» includes industrial property rights, know-how, copyright and neighbouring rights; Tanács 100/92/EGK irányelve.

10 Ekként a Szellemi Tulajdon Világszervezete (1970. évi 18. törvényerejű rendelet).

11 A dologi jogok vonatkozásában – a territorialitás elvétől eltérően – a dolog fekvésének helyén érvényesen megszerzett jog státutúmváltás esetén is fennmarad. Burián László: A dologi jog szabályai a magyar nemzetközi kollíziós magánjogban. In: Burián László – Kecskés László – Vörös Imre (szerk.): Magyar nemzetközi kollíziós magánjog – Európai jogi kitekintéssel. Budapest, KRIM Bt., 2005. 188.

12 A szellemi tulajdon terminológiai és jogintézményi koncepciója mellett részletesen ld. Ficsor, 2001.; A know-how árukénti, szellemi javakénti felfogása a MIE-AIPPI Magyar Csoport által megalkotott, know-how-hoz kapcsolódó alapelvek körében is megjelent. In: Gazda, 1968. 17.; A know-how árukénti felfogásához a szellemi apport kapcsán Legfelsőbb Bíróság Cgf. II. 30 656/1991. (BH 1992. 537.); „A (know-how) áruként szereplő ismeret, melynek körébe tartozhat a találmány is.” Bobrovsky Jenő: Iparjogvédelem és csúcstechnika. Országos Találmányi Hivatal, Budapest, 1995. 118.

13 2004. évi CXXXIV. törvény 3.§ 20. szellemi tulajdon: a szellemi alkotásokra és egyes teljesítményekre, az árujelzőkre (védjegyek és földrajzi árujelzők) a szerzői jogi és iparjogvédelmi törvényben, a védett ismeretekre nézve az üzleti titok védelméről szóló törvényben, továbbá az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktaiban és nemzetközi egyezmények által biztosított jogi oltalom,

21. szellemi alkotás: az az alkotás, illetve műszaki megoldás, amely alkalmas arra, hogy iparjogvédelmi oltalom (szabadalom, használati mintaoltalom, növényfajta-oltalom, formatervezési mintaoltalom, topográfiaoltalom) tárgyát képezze, vagy amely jogszabály erejénél fogva szerzői jogi védelem alatt áll, ideértve az üzleti titok védelméről szóló törvény által oltalomban részesített védett ismeretet is.

14 Ficsor, 2001. 27.

15 Boytha György és Faludi Gábor véleménye szerint a jogvédelem nevesített tárgyainak bővülő köre miatt ma már nem a szellemi alkotások védelme az indokolt. Lásd: Boytha György – Faludi Gábor: Javaslat az új Ptk. szerzői jogi és iparjogvédelmi rendelkezéseire. Jogtudományi Közlöny, 2008. évf. 4. szám, 172.

operált. A jelenleg uralkodó felfogás többnyire a szellemi tulajdon¹⁶ kifejezést vallja magáénak¹⁷ azzal, hogy Lontai Endre e terminust (már) 1978-ban „kinőtt” terminus technicusként értékelte.¹⁸

A Ptk. birtokba vehető testi tárgyként detektálja a dolgot, mint a tulajdonjog tárgyát.¹⁹ Szűkítő dologfogalomként írja le a dolog magánjogi fogalmát. Az ekként meghatározott dolog fogalom kettős feltételt támaszt:

1. birtokba vehető,
2. testi tárgy (res corporalis).

1. birtokba vehetőség szempontja

A birtokba vehetőség, mint fizikai kritérium a dolog feletti uralom gyakorlásának lehetőségét biztosító *fizikai tulajdonság*. Azt az elvárást fogalmazza meg, hogy a dolog határolható, határok közé szorítható legyen. Fizikai tulajdonságot jelent, melyhez társul a birtokba vehetőségből eredő másik jelentéstartalom, a jogi megengedettséggel, amely alapján a fizikailag lehetséges uralom alá kerülést, birtokba vételt a jog nem tiltja.

A dologbeli jog lényeges vonása, a dologbeli jog megállapításához kapcsolható teszt első eleme az, hogy a személy közvetlen uralmat/hatalmat gyakorol a dolog felett. Uralma alá „hajtja” a dolgot.

Ahogy Katona Mór fogalmaz: „... a személy közvetlenül a dolgon, a testi tárgyon gyakorol hatalmat; ez a kötelék nem igényel közvetítést, az uralom magát a dolgot érinti, a dolgon magán éri el gazdasági érdekének kielégítését, anélkül, hogy más személy pozitív cselekvése szükséges volna az uralom megvalósításához. ²⁰ (...) a személy közvetlenül a dologhoz helyezi magát relációba, az uralom a dolgon a testi tárgyon megy végbe, a dolgon érvényesül, a dolgon magán merül ki ...)”²¹

Ezért a dologgyá minősítés szükségképpeni feltétele a birtokba vehetőség fennállta. A dolog feletti jogi uralom csakis és kizárólag úgy valósulhat meg, ha tárgya kívülvilágban valóságos, térbelileg meghatározható létezése van.

2. testi tárgy

Ez azt a kritériumot támasztja a dologgal szemben, hogy a dolognak legyen teste, corpora, anyaga. Ez azonban nem jelenti egyúttal a dolog megfoghatóságát, tapinthatóságát. A testi tárgyi és birtokba vehetőségi kritérium egymás kiegészítői. A birtokba vehetőség az uralom

16 Mely felfogás primátusát kellőképp kifejezi a Magyar Szabadalmi Hivatal elnevezést 2012. január 1. napjával váltó Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala elnevezés is. A know-how tulajdoni jellege köszön vissza a jogalkalmazási gyakorlatban használt szófordulatokban is, amikor az érintett fél által „tulajdonolt” know-how-t említene. Legfelsőbb Bíróság Gf. VI. 32.777/1997. (BH 2000. 218.)

17 „A jogterület egységes felfogása nem épülhet a „szellemi alkotás” fogalmára mint központi kategóriára; nem használható az iparjogvédelem, a szerzői jog és a szerzői joggal szomszédos jogok átfogó, együttes elnevezéseként a „szellemi alkotások joga” kifejezés. A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmát nem az e megjelölések mögött csupán esetlegesen meghúzódó (...) alkotó tevékenység alapozza meg (...), hanem a szóban forgó megjelölések megkülönböztető képessége és az erre épülő gazdasági funkció.” Ficsor, 2001. 27. Kifejezetten hangsúlyozva ezt a know-how vonatkozásában: „... a know-how (...) nem azért áll(nak) jogi védelem alatt, mert alkotás(ok).” Ld. Uo.

18 Lontai, 1978. 87. 10. lj.

19 Ptk. 5:14.§ (1) bek.

20 Katona Mór: A dologbeli jogok fogalma és lényege. In: Fodor Ármán (szerk.): Magyar magánjog Dologjog, Singer és Wolfner kiadása, Budapest, 8.

21 Uo. 9.

alá vonhatóságot, az uralom alá vonhatóság pedig a behatárolhatóságot, elérhetőséget, testi tárgyi mivoltot feltételezi.

A római tulajdonjog tipikusan testi tárgyakon fennálló teljes jogi hatalmat (plena potestas) biztosított a dolog felett a jogosult számára és mindenkivel szemben (in rem) védelemben részesült.²² A Magánjogi Törvényjavaslat ugyancsak a testi tárgyi kritériumot tekintette a dolog relációjában jellegadóknak.²³

Az 1959-es Ptk. normatartalmából Világhy-Eörsi világos okfejtéssel vezette le a testi tárgyi követelményt: „Eszerint ahhoz, hogy valami tulajdonjog tárgya (tehát dolog) lehessen, birtokba vehetőnek kell lennie. A birtokba vehetőség kiemelésével azonban itt a törvény csupán a dolog fizikai tulajdonságára utal. Ilyen értelemben birtokba vehető az, ami megfogható, tehát testi jellegű és az ember számára elérhető. E közvetett gondolatmenet alapján megállapíthatjuk, hogy Polgári Törvénykönyvünk dolog alatt a testi tárgyakat érti.”²⁴

Christian Von Bar közös európai dologi jogról való dologfelfogása tágran értelmezett, minden olyan vagyontárgyat ért alatt, amelyen dologi jog – ezáltal nem csak tulajdonjog – állhat fenn. Vagyontárgy felfogása szerint minden, ami szerződés tárgyaként eladható, elcserélhető vagy elajándékozható.²⁵

Két elvárásnak kell megfelelnie a magánjogi szabályozásnak ahhoz, hogy a dologbeli jogok létrejöhessenek:

- egyrészt a dolog és a tulajdonos között fennálló abszolút viszony védelmezése,
- másrészt az átruházhatóság biztosítása szükséges.

Más – a 2009-es Ptk-hoz fűzött kommentár – megfogalmazása szerint „A tulajdoni tárggyá minősítés középpontjában a forgalomképesség (ideértve a korlátolt dologi jogokkal való terhelést is) és az átruházás módja állnak.”²⁶ Ez a kettős elvárás ugyanakkor nem jelenti azt, hogy minden testi tárgyként értékelt dolognak meg kell felelnie e kettős jellemzőnek. Így például az egyébként a dolog normatív fogalmi körébe vonható embertől elvált / elválasztott testrészt bár dolognak minősül, az azzal kapcsolatos teljes körű rendelkezés és ezen belül az átruházás joga nem érvényesül.

A személyiségi jogok kapcsán – szűkre metszett keretben - az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) biztosítja beteg számára sejtjei, szövetei, testrésze feletti rendelkezés jogát (rendelkezési jogi hatású személyiségi jogból eredően). Az Eütv. vonatkozó rendelkezései alapján:

19. § (1) A beteg írásbeli beleegyezése szükséges bármely - a beavatkozással összefüggésben - életében eltávolított sejtjének, sejtalkotórészének, szöveteinek, szervének, testrészének - egészségügyi ellátásával össze nem függő

22 Brósz Róbert – Pólay Elemér: Római jog. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989. 198.

23 Mtj. 433. § Dolog minden testi tárgy.

24 Világhy Miklós – Eörsi Gyula: Magyar polgári jog I. Tankönyvkiadó, Budapest, 1965. 169.

25 Bar, Christian von: Gemeineuropäisches Sachenrecht. Band I., Grundlagen, Gegenstände sachenrechtlichen Rechtsschutzes, Arten und Erscheinungsformen subjektiver Sachenrechte. C. H. Beck, München, 2015. 847.

26 Gárdos Péter (szerk.): Kézikönyv a Polgári Törvénykönyvhöz, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 376. 2009.

- bármilyen célú felhasználásához. Nem kell a beteg beleegyezése ezen anyagok szokásos módon történő megsemmisítéséhez.

(2) A betegnek - e törvény keretei között - joga van arra, hogy halála esetére rendelkezzen a holttestét érintő beavatkozásokról. A beteg e törvény rendelkezései szerint megtilthatja, hogy holttestéből szervet és szövetet átültetés, egyéb gyógyító célú felhasználás, kutatás vagy oktatás céljából eltávolítsanak.

A védelemhez kapcsolt jogok érvényesítéséhez szükséges a dologhoz való kapcsolatot jogi minőségének igazolása.

Miután a birtokba vehetőség, mint fizikai kritérium a dolog birtokba vételének, a dolog feletti uralom gyakorlásának lehetőségét biztosító fizikai tulajdonság, ezért a dolog fogalmi körébe esnek a térbeli kiterjedésükben korlátozott, térbeli kiterjedésben azonosított folyékony, vagy légnemű anyagok is (lásd.: tartályba zárt gáz).

A Ptk. fenntartja az 1959-es Ptk. azon szabályozását, mely a szűkítő dologfogalmat kiterjeszti a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre,²⁷ gondolva alapvetően a villamosenergiára tekintettel arra is, hogy a dologfogalom természeti erőkre való törvényi kiterjesztését a villamos energia indukálta.

A természeti erő közvetett tárgyként történő felfogása büntetőjogi gyökerű.²⁸ (Ez a fajta fejlődés nem idegen a jogtól, ahogy az sem, amikor valamely tényállás vonatkozásában épp a büntetőjogi védelem nem megfelelő volt a hívta fel a polgári jogi védelem szükségességére a figyelmet.)²⁹ A kérdés egy 1898-as Curiai ítélet kapcsán fogalmazódott meg, az ahhoz kapcsolt tényállás vetette fel az áram jogi minősítésének kérdéskörét. Az akkor hatályos Csemegi kódex 333.§-a értelmében ugyanis a lopás bűncselekményét kizárólag ingó dologra lehetett elkövetni, az ingó fogalmi körébe pedig a villanyáram nem tartozott bele. A tényállás büntetőjogi megítélésének alapkérdése tehát az volt, hogy a villanyáram jogilag minősíthető-e dolognak, s ekként a tényállásban szereplő cselekményt lehet-e lopásnak minősíteni. A kérdés igenlő megválaszolása tekintetében teljes egyetértés mutatkozott, az ahhoz vezető út, vagyis a megfelelő jogtechnikai eszköz megtalálása viszont már nehézségeket okozott. Eltérő álláspontok fogalmazódtak meg, a felfogások szerint jogalkotói feladatot képező joghézag merült fel, amit azonban a bíróságok jogértelmezéssel nem pótolhattak.³⁰ A Magyar Királyi Curia 1898. január 19. napján, harmadfokon meghozott ítéletének indokolása nem tért ki a dologgá minősítés mögött rejlő jogi érvelésre, szűkre mérten fogalmazta meg: „(a) feljelentő részvénytársaság által fejlesztett villanyáram vagyoni értéket képvi-

²⁷ Ptk. 5:14.§ (2) bek.

²⁸ Vö. Menyhárd Attila: Észrevételek és javaslatok az új Polgári Törvénykönyv dologi jogi koncepciójának kiegészítéséhez. Polgári Jogi Kodifikáció, 2008. évf. 2-1. szám, 9.

²⁹ Így például a polgári jogi személyiségvédelmi eszközök hiátusára a Bismarck jogeset hívta fel a figyelmet, s később ez vezetett a képmás magánjogi védelmét biztosító, mai napig hatályos, 1907. évi Kunsturhebergesetz elfogadásáig. RGZ 45, 170.

³⁰ Weiss Ödön: A hasznosított természeti erők jogi védelméről. Jogtudományi Közöny, 1898. évf. 2. szám, 13-14.; Blutman László: Bírói jogalkalmazás és szövegű értelmezés. Jogesetek Magyarázata, 2010. évf. 4. szám, 102-103., Blutman László: A jogdogmatika zátonyai: az analógia a magyar jogban In: Jogtudományi Közöny, 2008. évf. 6. szám, 286-287.

selő dolgot képez.”³¹ Annak ellenére, hogy a dologként minősítés mögött nem állt semmilyen dogmatikai(lag megnyugtató) érvelés, a Curia következetesen ragaszkodott álláspontjához később meghozott ítéletiben is. Baumgartner Izidor 1904-ben közreadott kritikájában erőteljesen bírálta a Curia döntését: „Baj, ha a törvény elmarad a kor szelleme mögött, de kétségtelenül kisebb, mint ha a törvény őrei annak akaratát saját akaratukkal helyettesítik.”³² A helyzet végül jogalkotási úton nyert rendezést az 1907:III. tc. 2.§-a által, mely kimondta: „az előállított villamos áram és technikai czélokra értékesíthető minden egyéb erő (energia) ugyanazon büntetőjogi védelem alá helyeztetik, mely az ingó dolgokra nézve fennáll. Ennek megfelelőleg az említett erők bármely módon való jogtalan eltulajdonítása, ugyszintén szándékos és jogtalan megrongálására, vagy megsemmisítése Magyarországon az 1878:V. törvényczikknek az idegen ingó vagyron megrongálására, illetőleg a lopásra vonatkozó rendelkezések, Horvát-Szlavonországokban pedig az ottani büntető törvények rendelkezései szerint büntetendő.”

Később ez a felfogás megjelent a magánjogi gondolkodásban is: az 1928. évi Magánjogi Törvényjavaslat a dologként értékelt³³ természeti erők ingóként való felfogását tekintette elsődlegesnek.³⁴

A jelenleg hatályos vonatkozó norma tartalom szerint: „A dologra vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell a pénzre és az értékpapírokra, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre.” Ptk. 5:14.§ (2) bek.

Lábady Tamás – az 1959-es Ptk. azonos lényegű dologfogalom kiterjesztése kapcsán – akként foglalt állást, hogy azok az energiák és természeti erők értékelendők dolognak, melyek „kisugárzásuktól felhasználásukig” emberi uralom alatt tarthatóak.³⁵

Megjegyzést érdemel, hogy van olyan felfogás is, mely a villamos-energia történeti háttérű kiterjesztett dologfogalommal analóg alkalmazást lát a mesterséges intelligencia vonatkozásában, tekintettel arra, hogy „céljának betöltéséhez szükségesek bizonyos materiális eszközök.”³⁶

Az 1959-es Ptk. kommentárja szerint „természeti erő az a természettudományos (fizikai, kémiai stb.) úton meghatározható jelenség, amely vagyoni érték szolgáltatások alapja (hordozója)”³⁷

A természeti erőforrások gazdaságtani megközelítése értelmében a természeti erőforrások olyan „természeti (földrajzi) adottságok értendők, amelyeket az ember (a társadalom) a

31 A döntés forrása: Jogtudományi Közlöny, 1898. évf. 12. melléklet, 75., 117. számú ügy.

32 Baumgartner Izidor: Törvény és bíróság. Jogállam, 1904. évf. 1. szám, 31.

33 Mtj. 433.§ Dolgoknak kell tekinteni a joguralomnak alávethető természeti erőket is, amennyiben a dolgokra vonatkozó jogszabályok reájuk illenek.

34 Mtj. 434. § A természeti erők mint dolgok, amennyiben a törvény mást nem rendel, az ingók közé tartoznak.

35 Lábady Tamás: A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 288. 2002.

36 Stefán Ibolya: A mesterséges intelligencia fogalmának polgári jogi értelmezése. Pro Futuro, 2020. évf. 1. szám, 38.

37 Petrik Ferenc: A tulajdonjog tárgyai. In: Gellért György (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázata. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomsgépgyártó Kft., Budapest, 2007. 340.

termelés adott fejlettségi szintjén sajátos tulajdonságainál fogva anyagi szükségleteinek kielégítésére hasznosít.”³⁸

A természeti erőforrások csoportosítását megfelelően szemlélteti az alábbi táblázat (1. táblázat).

1. táblázat. A természeti erőforrások csoportosítása
(forrás: Forrás: Guy Turchany, Vincze-Csom Veronika: Lokális gazdasági rendszerek szervezése³⁹)

	A megújulás-hoz szükséges idő	Ökológiai források	Energiaforrások	Szükséges anyagok
Megújuló	1 év	mezőgazdasági termékek	napenergia, vízenergia, bioetanol	só
Részben megújuló	1-200 év	hal, erdőállomány, felszíni és felszín alatti vizek	geotermikus és vízenergia, etanol	
Nem megújuló	akár évmilliók	ózon, veszélyeztetett állat és növényvilág	olaj, gáz, szén, urán	ásványok, talaj

Ilyen, dolog módjára hasznosítható természeti erő – többek között – a napfény, szél, víz, s stúdiumunk szempontjából a villamos energia és az atomenergia.

A fentek alapján a magyar magánjogi gondolkodás az energiát a polgári jogi jogviszony közvetett tárgyaként azonosítja.

Megjegyzést érdemel ugyanakkor, hogy Christian Von Bar közös európai jogi jogról való dologfelfogása ettől eltérő álláspontot képvisel. Dologfogalma tágan értelmezett, minden olyan vagyontárgyat ért alatta, amelyen dologi jog – ezáltal nem csak tulajdonjog – állhat fenn. vagyontárgy felfogása szerint minden, ami szerződés tárgyaként eladható, elcserélhető vagy elajándékozható.⁴⁰ Ezen kiindulási alap azt a megoldást vetíti elő, miszerint felfogásában az energia bár átruházás tárgyául szolgálhat, nem lehet a dologi jog tárgya, nem érzékelhető dologi jogilag. Érvelésének kiindulási pontja az, hogy az energia dologi jogi értelemben nem uralom alá vonható, sem a tárolása, sem pedig a felhasználása, elhasználása nem lehetséges. Ugyanakkor az energia adásvétel útján való értékesítését járható útnak tekinti.⁴¹

Kérdésbank

1. Miként határozható el egymástól a polgári jogi jogviszony közvetlen és közvetett tárgya?
2. A Ptk. dolog fogalma kiterjeszthető-e a jogra, követelésre?

³⁸ Kajati György: A természeti erőforrások gazdaságtana. Digitális tananyag, 2011. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0038_foldrajz_KajatiFoci/ch01s06.html (utolsó megtekintés ideje: 2021. április 9.).

³⁹ Turchany, Guy – Vincze-Csom Veronika: Lokális gazdasági rendszerek szervezése. 2012. oldalszám nélküli internetes megjelenés https://regi.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/2010-0012_lokalis_gazdasag/ch01s05.html (utolsó megtekintés ideje: 2021. április 13.)

⁴⁰ Bar, 2015. 847.

⁴¹ Uo. 114.

3. Kimutatható-e kapcsolat a szellemi tulajdon és a tulajdon, s ekként a szellemi tulajdonjog és a tulajdojog között?
4. Milyen kritériumok mentén azonosítható a dolog minőség?
5. Mit jelent magánjogi szempontból a birtokba vehetőség kritériumrendszere?
6. Az elválasztott emberi testrészt feletti rendelkezés értelmezhető-e „tulajdonost” megillető rendelkezési jogosultságként, dologi jogi rendelkezése-e?
7. Miként csoportosíthatók a természeti erőforrások?
8. Véleménye szerint a dologfogalom kiterjesztése hiányában a természeti erőforrás dolognak minősíthető-e?
9. Hogyan alakul az energia dologként való elismerése?
10. Az energia miként helyezhető el a dolog minőség kritériumrendszerében?

2. Nukleáris károkért fennálló felelősség

2.1. Előzmények

A nukleáris kárfelelősségi rendszer nemzetközi szintű keretrendszerét az alábbi dokumentumok alkotják:

- A nukleáris energia területén harmadik személyek felé fennálló polgári jogi felelősségről szóló 1960. évi Párizsi Egyezmény,
- ehhez kapcsolódóan az 1963. évi Brüsszeli Kiegészítő Kompenzációról szóló Egyezmény,
- a nukleáris károkért való polgári jogi felelősségről szóló 1963. évi Bécsi Egyezmény,
- a nukleáris energia területén harmadik személyek felé fennálló polgári jogi felelősségről szóló 1960. évi Párizsi Egyezmény végrehajtására vonatkozó 1988. évi közös jegyzőkönyv,
- 1997. évi egyezmény a nukleáris károk kiegészítő kompenzációjáról.

Valamennyi nemzetközi dokumentum közös jellemzője, hogy

1. Abszolút, azonban időben és összeghatárban korlátozott felelősséggel terheli az üzemeltetőt.
2. Az abszolút felelősség alóli taxatív kimentési okok között található a fegyveres konfliktus, háború, polgárháború vagy lázadás, illetve kivételes jellegű természeti katasztrófa által közvetlenül kiváltott nukleáris balesetek miatt bekövetkező károk.
3. Az üzemeltető köteles biztosítás, vagy más pénzügyi fedezet tartására helytállási kötelezettsége okán.
4. A dokumentumok alapján azon szerződő fél bírósága jogosult eljárni, amelynek területén a nukleáris baleset bekövetkezett, s tilos a károsultak diszkriminációja nemzetiségük, állandó lakhelyük, vagy tartózkodási helyük alapján.

A nemzetközi dokumentumok alapvetően két atomkár-felelősségi rendszer modelljét tárják elénk: a Párizsi, illetve a Bécsi Egyezmény modelljét. A nukleáris kárfelelősség egész rendszerét a harmadik személyek irányában fennálló felelősségi és kártérítési szabályokat rendezi. A nukleáris létesítmény és a vele szerződéses, vagy egyéb, jogilag releváns kapcsolatban álló szervezet, személy által elszenvedett nukleáris károk nem esnek ezen két egyezmény tárgyi hatálya alá.

Magyarország a Bécsi Egyezményhez, illetve a Bécsi és Párizsi Egyezményeket összekötő Közös Jegyzőkönyvhöz⁴² csatlakozott.

1963. május 21. napján kelt az atomkárokért való polgári jogi felelősséget szabályozó Bécsi Egyezmény. Az azt ratifikáló államok kötelezővé tették az Egyezmény rendelkezéseit, a nem ratifikáló államok pedig elfogadták annak főbb elveit, így az üzemeltető abszolút és kizárólagos felelősségét a személyekben és vagyonban bekövetkező atomkárokért, az üzemeltető kötelezettségét a felelőssége pénzügyi fedezetének rendelkezésre állására, valamint

⁴² Magyarországon kihirdetve a 130/1992. (IX. 3.) Korm. rendelet által

az atomkárok megtérítésére irányuló igények benyújtásának időbeli korlátaira. Magyarország 1989-ben csatlakozott az egyezményhez, valamint aláírta az UECD államok kárfelelősségi egyezményét és a Bécsi Egyezményt összekötő jegyzőkönyvet, amely 1992-ben lépett hatályba. Az egyezményt a 24/1990. (II. 7.) MT rendelet tette a magyar jog részévé.⁴³

Az Egyezmény minden atomkárért alapvetően az üzemeltető abszolút felelősségét állapítja meg.⁴⁴

Üzemeltető a nukleáris létesítmény tekintetében az a személy, akit az az Állam, ahol a létesítmény található, a létesítmény működtetőjének kijelölt vagy elismert.⁴⁵

Az Egyezmény atomkár fogalma az alábbiakat foglalja magában:

- i. minden olyan haláleset, a személyekben keletkezett minden olyan kár, a javak minden olyan elvesztése, illetőleg minden olyan vagyoni kár, ami a nukleáris üzemanyag, a nukleáris létesítményben levő radioaktív termékek vagy hulladékok vagy az ilyen nukleáris létesítményből származó, abból kibocsátott, illetőleg oda küldött nukleáris anyagok radioaktív tulajdonsága vagy a radioaktív tulajdonságnak mérgező, robbanó és más veszélyes tulajdonságokkal való együttes jelentkezése miatt állt be vagy annak eredménye;
- ii. az így előidézett bármely más veszteség vagy kár, abban az esetben és oly mértékben, ahogy erről az illetékes bíróság szerinti jog rendelkezik;
- iii. ha a létesítmény helye szerinti Állam joga úgy rendelkezik, a nukleáris létesítményben levő bármely más, sugárforrásból kibocsátott ionizáló sugárzásból származó vagy ennek eredményeként fellépő minden haláleset, testi károsodás, vagyon elvesztése, illetőleg bármely vagyoni kár.⁴⁶

A II. Cikk értelmében a nukleáris létesítmény üzemben tartója felel minden olyan atomkárért, amelyről bebizonyosodott, hogy olyan nukleáris baleset okozta, amely

- a) a nukleáris létesítményben keletkezett; vagy
- b) olyan nukleáris anyag révén keletkezett, amely az adott létesítményből származik vagy lett kibocsátva és akkor jött létre
  - i. mielőtt az adott anyag által okozott balesetekért való felelősséget, írásos szerződés értelmében, más nukleáris létesítmény üzemeltetője magára vállalta volna;
  - ii. ilyen szerződés kifejezett rendelkezéseinek hiányában, mielőtt egy másik nukleáris létesítmény üzemeltetője ezt a nukleáris anyagot át nem vette; vagy
  - iii. ha ezt a nukleáris anyagot szállítóeszköz energiaforrásául szolgáló atomreaktorba szánták, akár meghajtás, akár pedig más célból, mielőtt az e reaktor üzemeltetésére kellően felhatalmazott személy átvette volna a nukleáris anyagot; de

43 24/1990. (II.7.) MT rendelet az atomkárokért való polgári jogi felelősségről Bécsben 1963. május 21-én kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről.

44 24/1990. (II.7.) MT rendelet IV. Cikk. 1. pont.

45 24/1990. (II.7.) MT rendelet I. Cikk 1. pont c)

46 24/1990. (II.7.) MT rendelet I. Cikk 1. pont k)

- iv. ha ezt az anyagot nem Szerződő Állam területén található személynek küldték, csak addig mielőtt kirakták volna arról a szállítóeszközzől, amellyel e nem Szerződő Állam területére érkezett;
- c) a nukleáris létesítménybe küldött nukleáris anyag révén az az alábbiak szerint következett be:
- i. miután az anyag által okozott nukleáris balesetek miatti felelősséget, írásos szerződés rendelkezései szerint, másik nukleáris létesítmény üzemeltetőjétől átvállalta;
  - ii. írásos szerződés kifejezett rendelkezései hiányában, miután átvette azt a nukleáris anyagot; vagy
  - iii. miután ezt a nukleáris anyagot átvette a szállítóeszköz által energiaforrásként használt atomreaktort üzemeltető személytől, akár meghajtás, akár pedig más célra használják is az atomreaktort; de
  - iv. ha a nukleáris anyagot, az üzemeltető írásos hozzájárulásával, nem Szerződő Állam területén található személlyel küldték el, csak azt követően, hogy berakták abba a szállítóeszközbe, amellyel el kell hagyni ennek a nem Szerződő Államnak a területét;
  - v. azzal a feltétellel, hogy ha az atomkárt olyan nukleáris baleset okozta, amely nukleáris létesítményben keletkezett, és olyan nukleáris anyag révén jött létre, amelyeket szállításuk során ideiglenesen itt tárolnak, e bekezdés a) pontjának rendelkezései nem alkalmazhatók abban az esetben, ha kizárólag egy másik üzemeltető, vagy más személy felelős az e bekezdés b) vagy c) pontjaiban foglalt rendelkezések értelmében.⁴⁷

Az üzemeltető abszolút felelősségének deklarálása mellett az Egyezmény értékeli a kárt szenvedett személy kár bekövetkeztében való közrehatását is. Így ha az üzemeltető bebizonyítja, hogy az atomkár teljesen vagy részben a kárt szenvedett személy súlyos mulasztásának tudható be, vagy, hogy ez a személy cselekedett úgy, vagy mulasztott el cselekedni, hogy emiatt a kár bekövetkezett, ha az illetékes bíróság joga így rendelkezik, az illetékes bíróság mentesítheti az üzemeltetőt, egészben, vagy részben az e személy által elszenvedett kár miatti kártérítési kötelezettség alól.⁴⁸

Az Egyezmény alapján jött létre a hazai normatív keretrendszer biztosító, atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény (Atv.).

Az atomkárokért való felelősség magyar modellje külön törvényben szabályozott speciális felelősségi alakzat, nem vonható a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben (továbbiakban: Ptk.) szabályozott egyik felelősségi rezsim alá sem.

Ez alapján az engedélyes, az üzemeltető átfogó és főszabályként feltétlen felelősséggel tartozik az atomkárokért. A nemzetközi gyakorlatnak, a Bécsi Egyezménynek megfelelően a kártérítés összege korlátozott. A kárfelelősség valódi érvényesíthetőségét kötelező biztosítás vagy más, megfelelően biztosított pénzügyi fedezet szavatolja.

47 24/1990. (II.7.) MT rendelet II. Cikk 1. pont.

48 24/1990. (II.7.) MT rendelet IV. Cikk 2. pont

Az új Polgári Törvénykönyv deliktuális felelősségi rezsimet újrafogalmazó javaslatai körében még szerepel az egyes kárfajták között az atomkár szabályozása.⁴⁹ A felelősség és a kártalanítás egyes esetei c. Második Cím Felelősség az atomkárért c. I. fejezet körében már részletszabályokat is megjelenített, így tartalmazva az atomkárért való felelősségi tényállást, a megtérítésre köteles személyét, az elévülésre, a kárfedezeti összegre vonatkozó szabályokat a Bécsi Egyezmény rendelkezéseivel összhangban.⁵⁰ A kapcsolódó indokolás szerint „A javaslat a törvénybe integrálja azokat a kárfelelősségi szabályokat, amelyeket a hatályos jog külön törvényekben állapít meg, a külön törvényi rendelkezések egyidejű hatályon kívül helyezése mellett. Nemzetközi szerződésbe foglalt kötelezettségvállalásunk folytán jelenleg külön törvény szabályozza az atomkárokért való kárfelelősséget, (...). A javaslat mindezeknek a felelősségi szabályoknak és kártérítésre vonatkozó rendelkezéseknek a törvénybe iktatásával megteremti a polgári jogi kártérítési felelősség egységes rendszerét, megszünteti a szétszórt, a megfelelő összhangot sok esetben nélkülöző törvényi szabályozást, megfelelő alapot teremtve ezáltal a harmonikus és egységes jogalkalmazási gyakorlatnak.”⁵¹

A Lábady Tamás által megfogalmazott javaslat az egyes kárfajtákon belül az atomkár pozitív és negatív irányú meghatározására, valamint az atomkár mértéke korlátozásának utaló szabállyal külön törvény körébe való utalásáról rendelkezett.⁵²

A Szakértői Javaslat eltekintett e felelősségi tényállás szabályozási javaslatától. A hatályba nem lépett, 2009-es Ptk.⁵³ ugyancsak beemelte az atomkárokért való felelősséget a magánjogi kódexbe, „tekintettel arra a célra, hogy a magánjogi jogviszonyokat átfogóan kívánja szabályozni”⁵⁴. Nevesített speciális felelősségi alakzatként a keretszabályokra korlátozódott,⁵⁵ a részletszabályokat utaló szabály mentén külön törvény szabályozási körébe helyezte⁵⁶ azzal, hogy maguk a keretszabályok is az atomtörvényhez kötődtek köldökzsinóron keresztül. Így például atomkárnak a radioaktív anyaggal, illetőleg nukleáris anyaggal kapcsolatos tevékenység során, külön törvényben meghatározottak szerint okozott kárt tekintette.⁵⁷ A 2009-es Ptk. az Atv. szabályozásával teljes összhangban állapította meg az atomkárért való felelősség alapját.

A Ptk. nem tartalmazza nevesített speciális felelősségi alakzatként. Ennek oka vélhetőleg az atomkárért való felelősség részletes szabályainak külön törvényi szabályozása, valamint az lehet, hogy annak esetleges Ptk-ba való beemelése szakágazati és eljárásjogi jellegű

49 Lábady Tamás: Kötelmi Jogi Könyv Ötödik Rész Felelősség a szerződésen kívül okozott károkért, Törvényjavaslat és indokolás, §.14, §.13 15.§ In: Az Igazságügyi Minisztérium iratanyaga a -2013as Polgári Törvénykönyv előkészítésével és hatályba léptetésével kapcsolatban I. kötet, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 111-110. 2017.

50 Uo. 115-116.

51 Uo. 130-131.

52 Uo. 110-111.

53 2009. évi CXX. törvény a Polgári Törvénykönyvről

54 Gárdos Péter (szerk.): Kézikönyv az új Polgári Törvénykönyvhöz. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 870. 2009.

55 2009. évi CXX. tv. 5:543-547.§

56 2009. évi CXX. tv. 5:547.§

57 2009. évi CXX. tv. 5:543. § (1) bek.

rendelkezései okán szétfeszítené a Ptk. kódex jellegét.⁵⁸ Az atomkár-felelősség és az atomkár megtérítésének jelenleg hatályos speciális szabályait az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI törvény V. fejezete tartalmazza.

A német jogalkotó az ún. atomtörvényben szabályozza az atomkár-felelősség nemzeti szabályait, ugyanakkor normatív szinten rögzíti a Párizsi Megállapodás alkalmazásának kötelezettségét is. Ahogy a törvény fogalmaz: „Ha a kár nukleáris létesítményből származó nukleáris eseményen alapul, a Párizsi Megállapodás és a Közös Jegyzőkönyv rendelkezései mellett e törvény rendelkezései vonatkoznak a nukleáris létesítmény tulajdonosának felelősségére is.” A törvény főszabályként a Párizsi Megállapodás belföldi alkalmazását írja elő a Németországi Szövetségi Köztársaság vonatkozásában.⁵⁹

2.2. Atomkár

Az atomkár a nukleáris baleset, mint rendkívüli esemény következménye.

Az Atv. alapján a rendkívüli esemény „az atomenergia alkalmazását szolgáló létesítményben, berendezésben, vagy radioaktív (nukleáris) anyaggal végzett tevékenység során – bármilyen okból – bekövetkező olyan esemény, amely a biztonságot kedvezőtlenül befolyásolhatja, és az emberek nem tervezett sugárterhelését, valamint a környezetbe radioaktív anyagok nem tervezett kibocsátását eredményezi vagy eredményezheti.”⁶⁰

A törvény az atomkár többretegű fogalmát határozza meg.

Ennek megfelelően az atomkár egyes elemei az alábbiak:

- emberélet elvesztése, a személyek testi épsége és egészsége megsértése folytán keletkezett nem vagyoni sérelem – nem vagyoni sérelem, személyi kár,
- minden anyagi kár – vagyoni kár,
- a fenti nem vagyoni sérelem és anyagi kárral együttesen jelentkező környezeti kár ésszerű mértékű helyreállításának költsége – környezeti kár,
- a nem vagyoni sérelem és a kár csökkentése vagy elhárítása érdekében ténylegesen végrehajtott, ésszerű és szükséges intézkedéssel kapcsolatosan felmerült költség – az előbbi károk helyreállításával összefüggő indokolt költségek.

Csak azok a károk minősülnek atomkárnak, amelyet a nukleáris üzemanyag, a nukleáris létesítményben lévő radioaktív termék, hulladék, vagy a nukleáris létesítményből származó, abból kiszállított, vagy oda küldött nukleáris anyag révén a nukleáris létesítményben, vagy a szállítás során bekövetkezett rendkívüli esemény okozott.⁶¹

58 A Ptk. elméleti megalapozásához lásd: Vékás Lajos: Elméleti és szerkezeti előkérdések az új Polgári Törvénykönyvhöz. Jogtudományi Közlöny, 2000/2. szám, 41-51.; Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései. HVG-ORAC, Budapest, 2001.; Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv előkészítése. In: Polgári jogi kodifikáció – korszerűsítés vagy korszakváltás (IV. Tudományos Diákköri Konferencia 2000. november 10-12.). Budapest, ELTE ÁJK, 2001., 15-48.; Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiójáról. Polgári Jogi Kodifikáció, 2002/4. szám, 3-10. Ahogy Vékás Lajos fogalmaz: „A szabályok egyazon törvénykönyvbe foglalása addig kívánatos és célszerű, amíg az összefoglalandó normák módszerbeli egysége fennáll, és amíg a rendszerbe illesztés a kodifikáció előnyeit: a rendszertani racionalitást, az ökonomikus és ellentmondásmentes törvényszerkesztést, és egységes terminológia biztonságát, a világos és áttekinthető megoldásokat hozza magával.” Vékás Lajos: Egy új polgári törvénykönyv történelmi időszerűségéről. Magyar Tudomány, 2001. december, 1399.

59 § 25. AtG.

60 Atv. 2.§ 20. pont.

61 1996. évi CXX. tv. 2.§ 23. pont

Az atomkár definíciója az atomenergia békés célú felhasználása során keletkező károokra alkalmazható.⁶²

A német Atomtörvény a nukleáris eseményhez köti az atomkár bekövetkezését. Fogalmi ismérvei alapján nukleáris esemény minden olyan esemény, amely kárt okoz, vagy ugyanazon eredetű ilyen egymást követő események sorozata, feltéve, hogy az előfordulást, az események sorozatát vagy a kárt a radioaktív tulajdonságok vagy a radioaktív tulajdonságok mérgező, robbanásveszélyes vagy egyéb veszélyes tulajdonságokkal való kombinációja okozza. Nukleáris üzemanyagból, radioaktív termékekből vagy hulladékokból származik, vagy a nukleáris létesítményen belül más sugárzási forrásból származó ionizáló sugárzásból származik.⁶³

Vannak olyan esetkörök, melyeket a törvény kiemel az atomkár fogalmi köréből. Így nem minősül atomkárnak az olyan kár, amely

- a nukleáris létesítmény állagában vagy olyan vagyonban keletkezett, amelyet e nukleáris létesítmény telephelyén a létesítménnyel kapcsolatban használnak, vagy szándékoznak használni
- azon szállítóeszköz állagában keletkezett, amelyben az adott nukleáris anyag a nukleáris baleset idején volt.⁶⁴

Ezekért a károkért az engedélyes Ptk. szerint köteles helytállni.

2.3. Az atomkár megtérítésére köteles személy

A törvényi szabályozás az atomkár megtérítésére a *nukleáris létesítmény engedélyesét* kötelezi. A szabályozás személyi hatálya az atomenergia alkalmazói közül csak azokra terjed ki, akik hatósági engedéllyel engedélyköteles tevékenységet folytatnak.⁶⁵

Engedélyesnek minősül a Paksi Atomerőmű kapacitásának fenntartásával kapcsolatos beruházásról, valamint az ezzel kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi VII. törvény 1. § (1) bekezdése szerinti Beruházás Megrendelője és a Beruházás szerinti nukleáris létesítmény üzemeltetője.

Paksi Atomerőmű kapacitásának fenntartásával kapcsolatos beruházásról, valamint az ezzel kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi VII. törvény 1. § (1) bekezdése:

A törvény hatálya a Paksi Atomerőmű kapacitásának fenntartásával kapcsolatos minden olyan beruházási tevékenységre kiterjed, amely a Paksi Atomerőmű kapacitásának a Magyarország Kormánya és az Oroszországi Föderáció Kormánya közötti nukleáris energia békés célú felhasználása terén folytatandó együttműködésről szóló Egyezmény kihirdetéséről szóló 2014. évi II. törvény (a továbbiakban: Egyezmény) 3. §-ában foglalt 1. cikkének 1. pontjában meghatározott két új 5-6. atomerőművi blokkokkal történő fenntartásához

62 Atv. 1. § (1) bek.; Vö. Kocsis Bianka Enikő – Szilágyi János Ede: Az atomenergia jogi szabályozása a felelősségi kérdések tükrében. Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXV, 2017., 315.

63 AtG. Anlage 1 Begriffsbestimmungen nach § 2 Abs. 4., (1) 1.

64 1996. évi CXX. tv. 50.§

65 1996. évi CXX. tv. 2.§ 22. pont, 48.§ (1) bek.

szükséges minden építménnyel és berendezéssel, annak tervezésével, beszerzésével, létesítésével, üzembe helyezésével, valamint az üzemeltetésre történő előkészítésével közvetlenül összefügg (a továbbiakban együtt: Beruházás).

A német Atomtörvény (Törvény az atomenergia békés célú felhasználásáról és annak veszélyeivel szembeni védelméről, továbbiakban: AtG)⁶⁶ a nukleáris létesítmény tulajdonosa terminussal él. Ebbe a fogalmi körbe tartozik az a személy, akit az illetékes hatóság kijelöl, vagy akit az illetékes hatóság az ilyen létesítmény tulajdonosának tekint.⁶⁷

A törvény szabályozása nem terjed ki

- az engedéllyel nem rendelkező nukleáris létesítmény üzemeltetőjére,
- valamint nukleáris anyagok szállítójára.

2.4. Az atomkár felelősség – általában

Az engedélyesre telepített kártérítési felelősség objektív felelősség, nemzetközi szóhasználatnál: abszolút felelősség.

A veszélyes üzem üzemtartóhoz rendelt objektív felelősségtől eltérően azonban az engedélyes kimentési köre szűkebb.⁶⁸ A mentesüléshez vezető okok rendkívül szűk körű meghatározása teremti a legszigorúbb magánjogi felelősségi alakzatot, amely a szűk kimentési esetek okán valójában nem abszolút (de a legszigorúbb). E szigorú felelősségi formát a nukleáris tevékenység, illetve az annak során alkalmazott anyagok veszélyessége generálja.⁶⁹

Az atomkárért való felelősség általános jellemzése szerint:

- Az atomkár-felelősség az engedélyesre kanalizált, független a kár tényleges okozójától, az engedélyes tartozik a bekövetkezett atomkárért felelősséggel;
- Az engedélyes átfogó és főszabályként feltételen – nemzetközi szóhasználatnál abszolút – felelősséggel tartozik az atomkárért;
- A felelősség – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – limitált, csakis az Atv-ben meghatározott összeghatár erejéig áll fenn;
- Atv-ben rögzített elévülési és jogvesztő határidőn belül érvényesíthető;
- A kárfelelősség valódi érvényesíthetőségét kötelező biztosítás, vagy más, megfelelően biztosított pénzügyi fedezet szavatolja.

Az atomkárért fennálló felelősség tehát objektív, de időben és összegszerűség tekintetében korlátozott felelősség.

2.5. Az atomkár felelősség – különösen

Az engedélyest terhelő objektív felelősség alól az Atv. két esetben biztosít kimentési lehetőséget, ezek:⁷⁰

⁶⁶ Gesetz über die friedliche Verwendung der Kernenergie und den Schutz gegen ihre Gefahren (Atomgesetz)

⁶⁷ AtG Anlage 1 Begriffsbestimmungen nach § 2 Abs. 4., (1) 6.

⁶⁸ Ismert olyan álláspont is, amely az atomkár-felelősséget a veszélyes üzem üzemtartóját terhelő kártérítési felelősség speciális esetének tekinti. Poczkodi Balázs: Az atomkárokra vonatkozó szabályozás összevetése a veszélyes üzemi felelősség általános szabályaival. Themis, 2011. decemberi szám, 128.

⁶⁹ Vö. Kocsis - Szilágyi, 314 .2017.

⁷⁰ 1996. évi CXX. tv. 49.§

- ha az atomkár a nukleáris létesítmény tevékenységi körén kívül eső, elháríthatatlan külső ok (fegyveres összeütközés, háború, polgárháború, fegyveres felkelés, rendkívüli méretű természeti katasztrófa) által közvetlenül kiváltott nukleáris baleset következménye
- A kimentés első alapja a vis maior helyzetre való hivatkozás.
- Ez a kimentési kör nagyfokú hasonlatosságot mutat az objektív felelősség alóli mentesítés klasszikus kimentési körével azzal az eltéréssel, hogy a törvény konkrétan nevesíti, mi minősül az atomkárért való felelősség esetén külső, elháríthatatlan oknak. Természetét tekintve a fegyveres összeütközés, háború, polgárháború, fegyveres felkelés, rendkívüli méretű természeti katasztrófa mind olyan külső, elháríthatatlan ok, amely nem esik a nukleáris létesítmény működésébe eső kockázatok körébe, az engedélyes nem tudja azokat befolyásolni. A törvény nem általában a természeti katasztrófát, hanem kifejezetten a rendkívüli méretű természeti katasztrófát értékeli vis maior helyzetként.
- A vis maior helyzet és a nukleáris baleset között közvetlen oksági kapcsolatnak kell fennállnia ahhoz, hogy kimentési okként az engedélyes hivatkozhatson rá.
- Az engedélyes részben, vagy egészben mentesül az objektív felelősség alól, ha bizonyítja, hogy az atomkár megtérítését követelő személyt ért atomkár részben, vagy egészben az atomkár megtérítését követelő személy súlyosan gondatlan, vagy kifejezetten az atomkár előidézésére irányuló, szándékos és elháríthatatlan cselekvésének, vagy mulasztásának a következménye.
- A második kimentési kör alapja a károsult, az atomkár megtérítését követelő személy magatartására alapított exculpatio.
- Az atomkár megtérítésének mértékére, módjára és esedékességére nézve a jogszabály utaló szabályt tartalmaz, s az emberélet elvesztése, továbbá a személyek testi épsége és egészsége megsértése folytán keletkezett nem vagyoni sérelem esetén a Polgári Törvénykönyv sérelemdíjra vonatkozó rendelkezéseit, egyéb atomkár esetén pedig a Polgári Törvénykönyvnek a szerződésen kívül okozott károk megtérítésére vonatkozó rendelkezései megfelelő alkalmazását rendeli.

Ez a szabályozás megfelel az Egyezmény rendelkezéseinek, mely szerint:

Kizárt az üzemeltető felelőssége azért az atomkárért, amelyet fegyveres konfliktus, háború, polgárháború, vagy lázadás által közvetlenül kiváltott nukleáris baleset okozott.⁷¹

Emellett az üzemeltető, kivéve, ha a létesítmény helye szerinti Állam joga másként nem rendelkezik, nem tehető felelőssé azokért az atomkárokért, amelyet kivételes jellegű természeti katasztrófa nyomán közvetlenül bekövetkezett nukleáris baleset okozott.⁷²

Az üzemeltető nem felelős az Egyezmény értelmében azért az atomkárért, amely:

- a) magában a nukleáris létesítményben vagy az olyan vagyonban keletkezett, amely a létesítmény telephelyén található és amelyet ezzel kapcsolatban használnak, vagy amelyet ezzel kapcsolatosan kell használni,

⁷¹ 24/1990. (II.7.) MT rendelet IV. Cikk 3. pont a)

⁷² 24/1990. (II.7.) MT rendelet IV. Cikk 3. pont b)

- b) abban a szállítóeszközben keletkezett, amelyen az adott nukleáris anyag volt a nukleáris baleset időpontjában.⁷³

Az Egyezményben megjelenik az üzemeltető felelősségének összecszerű korlátozása, így biztosítja annak lehetőségét, hogy a létesítmény helye szerinti Állam korlátozhatja az üzemeltető felelősségét olyan összegre, amely nukleáris balesetenként nem lehet alacsonyabb 5 millió USA dollárnál.⁷⁴ A kártérítés kifizetésének biztosítékaul az üzemeltető köteles biztosítást, vagy bármilyen más pénzügyi garanciát fenntartani, amely fedezi az atomkárért való kárfelelősségét; a biztosítás vagy a garancia összegét, jellegét és feltételeit a létesítmény helye szerinti Állam határozza meg. A létesítmény helye szerinti Állam biztosítja az üzemeltetőnek felróhatóan elismert atomkárért való kártalanítás kifizetését a szükséges pénzügyi összegek rendelkezésre bocsátásával abban az esetben, ha a biztosítás vagy a pénzügyi garancia nem lenne elegendő, anélkül azonban, hogy ez a kifizetés meghaladná az esetlegesen megállapított 5 millió USA dollárnál nem alacsonyabb mértéket.⁷⁵ Elévülési időként fő szabályként a nukleáris baleset időpontjától számított tíz évet állapít meg.⁷⁶

2.6. Az atomkár megtérítésének mértéke

2.6.1. EMBERÉLET ELVESZTÉSE, SZEMÉLYEK TESTI ÉPSÉGE ÉS EGÉSZSÉGE MEGSÉRTÉSE ESETÉN

A magyar jogalkalmazási gyakorlat és szakirodalom, eltérően különösen a német fájdalomdíj gyakorlatától, nem állít fel és nem is alkalmaz sérelemdíj (SD) tabellákat, melyek iránymutató és orientációs jelleggel alakítanak és disszeminálnak a megítélt sérelemdíj összegeket, s magát az SD gyakorlatot.

A Ptk. eltér azonban e ponton az 1959-es Ptk. felfogásától, amely tartózkodott az összecszerűségi kérdéseket érintő állásfoglalástól. A Ptk. normatív szintű szempontokat nyújt az összecszerűsésre irányadó általános kritériumok Ptk. 2:52. § (3) bekezdésének tartalmi elemeivel. A vonatkozó normatív tartalom szerint: „A sérelemdíj mértékét a bíróság az eset körülményeire - különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetre gyakorolt hatására - tekintettel, egy összegben határozza meg.”

Ha ezeket az egyes kritérium elemeket vizsgáljuk, jól látható, értelmezésük során megjelennek a sérelemdíj funkciói, a kompenzáció, elégtétel és a magánjogi büntetésnek tekinthető prevenció.

A felróhatóság mértékének vizsgálata elégtételi színezettel bír. A jogsértés súlyának, ismétlődő jellegének az értékelése alapvetően a büntető – utóbbi a büntető jogi – jelleg irányába sodorva alapvetően az elégtételi funkciót erősíti, míg a jogsértésnek a sérelmet szenvedettre és környezetre gyakorolt hatásának értékelése a kompenzációs funkciót erősíti.

73 24/1990. (II.7.) MT rendelet IV. Cikk 5. pont

74 24/1990. (II.7.) MT rendelet V. Cikk 1. pont

75 24/1990. (II.7.) MT rendelet VII. Cikk 1. pont

76 24/1990. (II.7.) MT rendelet VI. Cikk 1. pont

Bár a tabelláris felfogás idegen a magyar judikatúrától,⁷⁷ annak célját képező „arányosság elve” ugyanakkor bírósági jogalkalmazási gyakorlatunk sajátja. Ahogy az a még 1959-es Ptk-n nyugvó bírósági ítéletben megjelenik: „A nemvagyonni kártérítésre irányuló perek többnyire egyedi tényállásúak és csak kevésé összehasonlíthatóak. Az ítélkezési gyakorlat kiszámíthatóságának és előreláthatóságának jogbiztonsági szempontjai azonban megkövetelik, hogy a személyiségi jogok nagy családján belüli sérelmek esetén megállapított nem vagyonni kártérítések összegében kirívó különbségek, aránytalanságok ne forduljanak elő (arányosság elve)”⁷⁸

Az atomkárok körében értékelt sérelemdíj szempontjából kevésbé bír relevanciával a bagatell sérelmek kérdésköre, ahol a Kúria Új Ptk Tanácsadó Testülete véleményében fogalmazta meg a jelképes sérelemdíj nemleges támogatását.⁷⁹ „(a) A sérelemdíjra marasztalás lehetőségét biztosító törvényi rendelkezések céljának az a jogalkalmazás felel meg, amely nem marasztal olyan alacsony összegű sérelemdíj megfizetésére, amely nem alkalmas sem a sérelem kompenzálására sem pedig a jogsértéstől visszatartó preventív hatása kifejtésére.”⁸⁰

A mérték kérdésében való döntést segítik az egyes, jogalkalmazási gyakorlat által már azonosított szempontok. Molnár Ambrus az alábbi, figyelembe veendő kritériumokat jeleltette meg:

- a jogsértés súlyossága (értékelni szükséges, hogy a jogosulnak mely személyiségi joga és milyen sérelmet szenvedett el.),
- a jogsértéssel okozott sérelem / hátrány
- Molnár Ambrus szerint a sérelmet szenvedettet ért hátránynak a sérelemdíj mértéke szempontjából van jelentősége.⁸¹ Vékás Lajos 2013-ban a Jogtudományi Közönyben jegyezte, az új Polgári Törvénykönyvről szóló tanulmányában maga sem zárta ki, hogy a „sérelemdíj összegének megállapításánál jelentőséghez juthasson a sértettet ért hátrány és annak mértéke is.”⁸²,
- kellő visszatartó hatást gyakoroljon a jogsértőre,
- a sértett ne jusson indokolatlanul magas és túlzott nyereséghez,
- a sérelmet szenvedett és jogsértő érdekeinek egybevetése,
- a sérelmet szenvedett és a jogsértő anyagi helyzetének vizsgálata és mérlegelése.

Mindemellett:

- vizsgálni szükséges, hogy miként illeszkedik és igazodik a társadalom általános anyagi és értékviszonyaihoz,
- kerülni kell az indokolatlanul magas, kirívó összegeket,

⁷⁷ A konkrét döntésében a Legfelsőbb Bíróság eljáró tanács a nem vagyonni kártérítés mértékének kialakítása során hivatkozott arra is, hogy „figyelembe kell venni azt is, hogy a hasonló körülmények között hasonló tényezők számbavételével meghatározott marasztalási összegek között ne legyenek indokolatlanul nagy eltérések.” Legfelsőbb Bíróság Pfv. III. 22 540/1995. sz.; Ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság egy további döntésében kimondta, hogy „ez a kiváncsóság a konkrét jogvita elbírálásánál nem eredményezhette azt, hogy az eddig különféle tanulmányokban publikált, illetőleg eseti döntésekben szereplő marasztalási összegeket valamilyen tarifaként alkalmazza a Legfelsőbb Bíróság.” Legfelsőbb Bíróság Pfv. III. 20 991/1994. sz.

⁷⁸ BDT 2007.1565.

⁷⁹ <http://www.lb.hu/ptk> (2017. június 30.)

⁸⁰ Új Ptk. Tanácsadó Testület véleményei <http://www.lb.hu/ptk> (2018. január 30.)

⁸¹ Molnár Ambrus: A sérelemdíj elméleti és gyakorlati kérdései. Kúriai határozatok, 2013/7. szám, 747.

⁸² Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyvről. Jogtudományi Közöny, 5/2013. szám, 234.

- vizsgálni kell, hogy a sérelemdíjat ténylegesen a jogsértő, vagy annak felelősségbiztosítója fizeti-e.

Az élő jogalkalmazási gyakorlat vizsgálata azt mutatja, hogy a bíróság további körülményként figyelembe veszi

- a sérelmet szenvedett személyét,⁸³
- az eset egyéb körülményeit,⁸⁴
- a sérelemdíj reparatív és punitív funkcióját,⁸⁵
- a károkozás kori értékviszonyokat,⁸⁶
- az ítélethozatalkori értékviszonyokat,⁸⁷
- és adott esetben azt, hogy mekkora nyilvánosságot kapott a jogsértés.⁸⁸

Az 1959-es Ptk. hatálya alatt a fájdalomdíj / sérelemdíj felfogás talaján meghozott ítéletek empirikus vizsgálata során kimutathatóak olyan körülmények, amelyek figyelembe vétele a *kompensációs funkció* érvényesülését támogatja, s emellett mértéket emelő „tényezőként” hat, s a kritérium jellegénél fogva megfelelő iránymutatást jelenthet az atomkarak körében bekövetkezett nem vagyoni sérelmekre is.

Ezek:

- ha a sérelmet szenvedett félt fiatal korában érte a nem vagyoni hátrány;⁸⁹
- a munkaképesség csökkenés magas fokú,⁹⁰
- a sérült a baleset következményeként az önálló életvitelre alkalmatlan állapotba került, egész életében mások gondozására szorul, szerelmi kapcsolat kialakításában korlátozott, a családalapítás lehetősége kizárt, és fennáll az elmagányosodás veszélye,⁹¹
- a sérült továbbtanulásra ereje különös megfeszítésével sem képes, a fiatal sérült az ilyen korú fiatal életéhez hozzá tartozó szórakozásra, sport tevékenység végzésére lehetetlenné vált,⁹²
- a sérültet az esztétikai sérülések maradványai a sérült testrész fedetlenségével járó megjelenésben hátrányosan befolyásolják,⁹³
- az egészségben bekövetkezett súlyos sérelem miatt az életlehetőségek beszűkülése, a felperes segítség nélkül önmagát sem képes ellátni,⁹⁴

83 BH 2016. 241.

84 BH 2016. 241.

85 Győri Ítéletábla Pf.I.20168/2015/3/I.

86 Győri Ítéletábla Pf.I.20168/2015/3/I.

87 Győri Ítéletábla Pf.I.20168/2015/3/I.

88 Szegedi Ítéletábla Pf.II.20.556/2015/5. sz. (SZIT-H-PJ-2015-123.); Gyulai Törvényszék 5. P. 20260/2014/5. sz.

89 Legfelsőbb Bíróság Pfv. III. 22 540/1995. sz.

90 Pesti Központi Kerületi Bíróság 19. P. 103 256/1994. sz.

91 Legfelsőbb Bíróság Pfv. III. 20 991/1994. sz.

92 Legfelsőbb Bíróság Pf. III. 20 854/1990. sz.

93 Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 3. Pf. 21 156/1996. sz.

94 Szegedi Ítéletábla Of. III. 20 026/2003. sz.

- a balesetben szerzett sérülések a 26 éves – családjának stabil hátteret biztosító – anyát megfosztották annak lehetőségétől, hogy életét anyaként és feleségként élhesse, és továbbtanulással kapcsolatos céljait megvalósíthassa,⁹⁵
- a súlyos baleset testi és lelki következményei a sérült hátralévő életében fennmaradnak, ez arra kényszeríti őt, hogy a megváltozott adottságaihoz igazodó, jelentősen korlátozott életet éljen,⁹⁶
- a felperes a kívülállók szemében elrettentő, riasztó típusú, és veszélyesnek tekintett, gyakorlatilag gyógyíthatatlan betegséget kapott,⁹⁷
- jelentős és maradandó fogyatékoság és munkaképesség csökkenés maradt vizsgálata, a felperes – fizikai és pszichés állapotának romlása miatt – korábbi életvitelét nem képes folytatni, tanult szakmájában sem tud elhelyezkedni, a munkaerőpiacon rendkívül hátrányos helyzetbe került, ezért megmaradt munkaerejét is csak nehezen hasznosítja, baráti és érzelmi kapcsolatai megszűntek, beszűkültek, újak kiépítésére nem mindig képes.⁹⁸

A kompenzációs funkció primátusát, s ekként a sérelemdíj összegét hangsúlyozottan alakító hatása kifejezésre jut az European Group on Tort Law által közreadott Principles of European Tort Law⁹⁹-ban is, mely a bekövetkezett nem vagyoni kár kompenzációjának igényét fogalmazza meg.

A Pécsi Ítélőtábla Lábady Tamás vezette tanácsának még az 1959-es Ptk. idején meghozott konkrét döntése is a kompenzációs funkciót hangsúlyozva rögzítette, hogy „A pénzbeli kártérítésnek a nem vagyoni károknál az a funkciója, hogy az elszenvedett sérelem hozzávetőleges kiegyensúlyozásáról olyan vagyoni szolgáltatás nyújtásával gondoskodik, amely az elszenvedett sérelemért körülbelül egyenértékű, másnemű előnyt nyújt.”¹⁰⁰

Az általunk vizsgált terület, az atomkárok által érintett emberélet elvesztése, továbbá a személyek testi épsége és egészsége megsértése esetére megítélendő sérelemdíj összegét várokozásom szerint alapvetően két funkció, a sérelemdíj kompenzációs és prevenciós funkciója fogja meghatározni. Kompenzációs funkció keretében összeget alakító tényező lesz az elszenvedett nem vagyoni sérelem hozzávetőleges kiegyenlítése, és az összecszerűséget, a sérelemdíj mértékét emelő tényezőként fog funkcionálni a magánjogi büntetésként is értelmezhető prevenciós funkció, mely a jövőbeni jogsértésektől visszatartó hatást kívánja deklarálni. Ez utóbbi prevenciós funkció – felfogásom szerint – csakis és kizárólag a sérelemdíj összecszerűsége során bír alakító hatással, a sérelemdíjra való jogosultság megállapítása szempontjából nem releváns. Ez utóbbi szempontjából a kompenzációs funkció kerül fókuszba.

A Ptk. hatálybalépése óta eltelt időre vetített judikatúra elemzése alapján látható, hogy szignifikánsan nem változott a megítélt sérelemdíj összege, ugyanakkor a magasabb összegek

95 Fővárosi Ítélőtábla 6. Pf. 4/2002/182 21. sz.

96 Legfelsőbb Bíróság Mfv. I. 10. 782/2003. sz.; Legfelsőbb Bíróság Pf. III. 24. 778/1999. sz.

97 Legfelsőbb Bíróság Pf. III. 25. 894/2001. sz.

98 Fejér Megyei Bíróság Pf. 20 686/2002/6. sz.

99 European Group on Tort Law, Principles of European Tort Law, Text and Commentary, Springer Wien/New York, 2005., VI. cím, 10. fejezet, 3. szakasz, 10:301. cikk (1) bekezdés

100 Pécsi Ítélőtábla Pf.I.5/2010/20.529.

irányába való elmozdulás érezhető és várható, ami összefüggést mutat a sérelemdíj prevenció céljával / funkciójával.

2.5.2. EGYÉB ATOMKÁR

A teljes kártérítés elve alapján a károkozó a károsultnak az általa okozott teljes kárát köteles megtéríteni. Ahogy Fuglinszky Ádám fogalmaz: a károsultat olyan helyzetbe kell hozni, mint amilyenben a károkozás nélkül lenne.¹⁰¹

A teljes kártérítés elv korlátjaként tekinthetünk a káronszerzés tilalmára, mely kizárja azt, hogy jobb helyzetbe kerüljön a károsult, mint amilyenbe a károkozás nélkül került volna (jogalap nélkül gazdagodjon a károsult). Ha többletjövedelem kerül a jogosulthoz: azzal csökkenteni kell a kártérítést kivéve, ha az az eset körülményeire tekintettel nem indokolt.¹⁰²

A teljes kártérítés elvének megfelelően a károkozó köteles megtéríteni:

- a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést – *damnum emergens*,
- az elmaradt vagyoni előnyt – *lucrum cessans*,
- és a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket.

2.7 Az atomkár megtérítésének módja

2.7.1 SZEMÉLYEK TESTI ÉPSÉGE ÉS EGÉSZSÉGE MEGSÉRTÉSE ESETÉN

Míg az 1959-es Ptk-n nyugvó nem vagyoni károk megtérítésére egy összegben, járadékban, vagy a kettő kombinációjaként egyaránt sor kerülhetett, úgy a sérelemdíj, tekintettel arra, hogy a személyiségi jogok megsértésének pénzbeli elégtétellel történő közvetett kompenzációja, így kizárólag egy összegben ítéltető meg. A sérelemdíj egy összegben való megítélhetősége a kompenzációs funkció primátusát jelzi.

Az osztrák jogirodalomban, illetve a joggyakorlatban is már régtől az a felfogás uralkodik, miszerint a fájdalomdíjat - figyelemmel az elszenvedett testi és lelki fájdalmakra - lehetőség szerint egy összegben és nem napi módon kell meghatározni.¹⁰³

2.7.2 EGYÉB ATOMKÁR ESETÉN

Első ránézésre az 1959-es Ptk-hoz képest a Ptk. paradigmaváltást tartalmaz, miszerint a kár pénzben való megtérítését tekinti elsődlegesnek a kár természetbeni megtérítése előtt. Az 1959-es Ptk. az eredeti állapot helyreállítását tekintette ezzel szemben elsődlegesnek, s csak akkor kötelezhette a bíróság a kár megtérítésére a károkozót, ha az *in integrum restitutio* nem volt lehetséges, vagy azt a károsult alapos okból nem kívánta. A paradigmaváltás azonban „csupán” az 1959-es Ptk. és a Ptk. normatartalma között azonosítható, az 1959-es Ptk-hoz kapcsolt élő jog már jó pár évtizede eltekintett az *in integrum restitutio* alkalmazásától. Vagyis, az 1959-es Ptk. normaszövegében meghatározottaktól némileg eltérő gyakorlat alakult ki, s a kodifikátorok ezt az élő jogot inkorporálták a Ptk-ba.

A Ptk. 6:527.§ (1) bek. alapján a kártérítés pénzben és természetben is történhet, főszabály jelleget a pénzbeni kártérítéshez kapcsolva.

¹⁰¹ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2015. 716. 2. lábjegyzet.

¹⁰² Ptk. 6: 522. § (3) bek.

¹⁰³ ZVR 1977,169

Nukleáris kárfelelősségi jogban a pénzbeni kártérítés dominanciája egyértelmű.

A kártérítés meghatározható mind egy összegben, mind pedig járadékban. A Ptk. szövegtartalma alapján a járadékot a jövőben rendszeresen felmerülő károk megtérítésére lehet meghatározni előre fizetendő jelleggel. A járadék alapvetően abban is eltérést mutat az egy összegű kártérítéstől, hogy utóbbi korrekcióra alkalmas lehet, mértéke utóbb, a körülmények megváltozása esetén korrigálható. (Az 1959-es Ptk. ezt a jellemző jegyet az általános kártérítés sajátjává tette.)

Ptk. 6:530. § [A járadék megváltoztatása vagy megszüntetése]

A járadék meghatározásánál figyelembe vett körülmények lényeges megváltozása esetén bármelyik fél kérheti a járadék mértékének és a járadékfizetés időtartamának megváltoztatását vagy a járadékfizetési kötelezettség megszüntetését.

Az 1959-es Ptk. háromféle járadékot szabályozott:

- baleseti járadékot,
- tartást pótló járadékot,
- valamint az ún. költségpótló járadékot.

A Ptk. kétféle járadékot szabályoz:

1. jövedelempótló járadékot
2. és a tartást pótló járadékot

1. A Ptk. alapján három feltétel konjuktív megvalósulása szükséges ahhoz, hogy a károsult javára jövedelempótló járadékot ítéljen meg a bíróság:

- a károsult munkaképessége a károkozás folytán csökkent,
- a káreset utáni jövedelme az azt megelőző időszak jövedelmét nem éri el,
- a jövedelemvesztés a károsultnak nem róható fel.

Ebből a feltételrendszerből az következik, hogy ha a károsult a károsodást követően rendkívüli munkateljesítménnyel elért jövedelem figyelmen kívül hagyása mellett is magasabb jövedelemre tesz szert, mint a károsodást megelőzően, járadék megítélésének nincs helye.

Különbséget szükséges tenni a járadékalap és a járadékösszeg között. A járadékalap, a károkozás folytán elmaradó, kieső rendszeres kereset, míg a járadékösszeg a járadékalapnak azon része, melyet kártérítésként járadék formájában meg kell fizetni.

A járadék alapjára és mértékére vonatkozó szabályokat a Ptk. az alábbiak szerint rendezi:

Ptk. 6:528. §

(2) A jövedelempótló járadékot a munkaképesség-csökkenés és a bekövetkezett jövedelemkiesés mértékének együttes vizsgálata alapján kell meghatározni.

(3) A károsult jövedelemkiesését a károsodást megelőző egy évben elért havi átlagjövedelmének alapulvételével kell meghatározni. Ha a károsodást megelőző egy évben a jövedelemben tartós változás következett be, a változás utáni jövedelem átlagát kell figyelembe venni.

(4) Ha a jövedelemkiesés a (3) bekezdés alapján nem határozható meg, az azonos vagy hasonló tevékenységet végző személyek havi átlagjövedelmét kell alapul venni.

(5) A jövedelemkiesés meghatározásánál figyelembe kell venni azt a jövőbeli változást is, amelynek bekövetkezésével számolni lehet.

(6) A jövedelemkiesés meghatározásánál nem vehető figyelembe az a jövedelem, amelyet a károsult munkaképességének csökkenése ellenére rendkívüli munkateljesítménnyel ér el.

A járadék megítélésének időtartamában az általános gyakorlat a határozatlan időre rendelés, ugyanakkor nincs olyan körülmény, ami jogi akadályt jelentené a határozott időtartamra való járadékfizetési kötelezettség megállapításának. Indokoltságát az adhatja, ha kétséget kizáróan bizonyos, hogy a károsult az ítéletben megjelölt időponttól kezdve már nem szerzett volna jövedelmet.

2. Tartást pótló járadék

A károkozás folytán meghalt személlyel szemben tartásra jogosult személy jogosult tartást pótló járadékra, bárminemű ok-okozati összefüggés vizsgálata nélkül. Az előreláthatósági korláttal kapcsolatos szabályozás okán a jogalkotó rögzíti „(A) a károkozó a tartást pótló járadék fizetésére abban az esetben is köteles, ha magatartásának e következménye nem volt előrelátható.”

Mértékének meghatározása során – az 1959-es Ptk-tól eltérően – a kiesett tartást és a járadékot igénylő jövedelmét kell figyelembe venni,¹⁰⁴ az alábbi részletszabályok mentén és mellett:

Ptk. 6:529.§

(4) A járadék mértékének meghatározásánál értékelni kell, ha a járadékot igénylő neki felróható okból nem rendelkezik megfelelő jövedelemmel, továbbá, hogy érvényesíthet-e követelést azokkal szemben, akik az ő tartására a meghalt személlyel egy sorban voltak kötelesek.

(5) A járadék számítására egyebekben a jövedelempótló járadék számítására vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

2.8 Az atomkár megtérítésének esedékessége

2.8.1 SZEMÉLYEK TESTI ÉPSÉGE ÉS EGÉSZSÉGE MEGSÉRTÉSE ESETÉN

A sérelemdíj a személyiségi jogsértés bekövetkeztekor nyomban esedékes (Ptk. 2:52.§ (2) bek., Ptk. 6:532.§)

2.8.2 EGYÉB ATOMKÁR ESETÉN

A kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes (Ptk. 6:532.§). Azt azonban rögzíteni szükséges, hogy a károsodás időpontja nem feltétlenül fedi a károkozó magatartás megvalósulásának az időpontját. Konkrét ítéleti példaként, ha a nyersanyag-beszállító jogosult felé fennálló teljesítése elmarad, s ennek okán a megrendelő nem tudja előállítani és értékesíteni a saját termékét, úgy időben elválik a károkozó magatartás kifejtése és az

¹⁰⁴ Ptk. 6:529.§ (3) bek.

elmaradt haszon típusú kár bekövetkezése. E vonatkozásban az elmaradt haszon bekövetkezése időpontjának az tekinthető, amikor a megrendelő a nyersanyag feldolgozásával előállított terméket értékesítette volna.¹⁰⁵

Az elévülés felfekszik a kártérítés esedékességére: az elévülés kezdő időpontja a kártérítési igény esedékessége.

2.9 Az atomkár mértékének korlátozása

A Bécsi Egyezmény V. cikke a létesítmény helye szerinti Állam számára lehetővé teszi, hogy korlátozza az üzemeltető felelősségét olyan összegre, amely nukleáris balesetenként nem lehet alacsonyabb öt millió USA dollárnál.¹⁰⁶

Az Atv. az atomkár mértékének korlátozása körében a nukleáris létesítményeket, s ez által az atomkár megtérítésére köteles személyeket két csoportja osztja:

1. atomerőmű, atomfűtőmű és nukleáris üzemanyagot előállító, illetve feldolgozó létesítmény
2. egyéb nukleáris létesítmény, valamint a nukleáris üzemanyag szállítása, tárolása

Az első csoporthoz rendelt az engedélyes objektív felelősségének összege a létesítményben történt nukleáris balesetenként nem haladhatja meg a 100 millió SDR-t

A második csoporthoz rendelt bekövetkező nukleáris balesetenként nem haladhatja meg az 5 millió SDR-t.

Az SDR (Special Drawing Rights) Különleges lehívási jogok, egyben közös pénzügyi elszámolási egység. A Nemzetközi Valuta Alap (IMF) által 1969-ben létrehozott és 1970. január 1-jén bevezetett nemzetközi hiteleszköz. Lényegét tekintve számlapénz, azaz pénzre szóló követelés, melyet gyakran alkalmaznak nemzetközi szerződésekből. A Nemzetközi Valutaalap tagjainak szabadon használható valutája. Az SDR meghatározása során a nemzetközi kereskedelemben használt legjelentősebb nemzetközi valutákat egy valutakosárban egyesítik. A valutakosárban szereplő valuták súlyát az országok nemzetközi kereskedelemben betöltött súlya alapján határozzák meg. A súlyokat az IMF Igazgatósága ötévente vizsgálja felül. 1981-től egészen 2015-ig az alábbi nemzetközi valuták figyelembevételével alakult a valutakosár: az USA dollár, az euró, a japán jen és az angol font sterling. A jelenlegi, 2016-2020 periódusban ötödik elemként megjelent a kínai renminbi is. Az IMF Igazgatósága 2015. november 30. napján vizsgálta felül a valutakosarat, s döntött akként, hogy a kínai renminbi teljesíti azokat a feltételeket, melyek a valutakosárban való részvételéhez szükségesek, s így 2016. október 1. napjától az SDR alapjául szolgáló valutakosár részévé vált. Ahogy Christine Lagarde, az IMF managing igazgatója fogalmazott, „Az igazgatóság azon döntése, hogy az RMB-t felveszi az SDR kosárba, fontos mérföldkő a kínai gazdaság globális pénzügyi rendszerbe való integrációjában. Ez egyben annak az elismerése, hogy a kínai hatóságok az elmúlt években megvalósították a kínai monetáris

105 BH 1984. 459.

106 Bécsi Egyezmény V. Cikk 1. pont

és pénzügyi rendszer reformját. Ezeknek az erőfeszítéseknek a folytatása és elmélyítése egy erőteljesebb nemzetközi monetáris és pénzügyi rendszert hoz létre, amely támogatni fogja Kína és a globális gazdaság növekedését és stabilitását.”¹⁰⁷

Az atomkár megtérítése az Atv-ben meghatározott SDR-ben kifejezett korlátok hivatalos átváltása alapján magyar hivatalos fizetőeszközben, forintban történik.¹⁰⁸

Az Atv. alapján a fenti összegeket meghaladó atomkárt a Magyar Állam téríti meg. Az atomkár megtérítésére összesen fordítható összeg azonban ebben az esetben sem haladhatja meg a 300 millió SDR-t.¹⁰⁹

A 300 millió SDR-t meghaladó károk megtérítésére sem az engedélyes, sem az állam nem kötelezhető, a kárviselés szabályai alapján a károsultak a kár ezen részét maguk kötelesek viselni. Ez által a nukleáris energia alkalmazásának kockázatát a törvény részben a károsultakra/állampolgárokra terheli.

A kártérítés limitált összege azonban kérdéseket vet fel. A fentebb megjelöltek alapján mind az engedélyes, mind pedig a Magyar Állam kártérítési felelőssége limitált. Az összeg limitált konstrukciója azzal az eredménnyel járhat, hogy egy súlyos nukleáris baleset – lásd Csernobil, Fukushima – esetén a károsultak kedvezőtlen helyzetbe kerülnek, kártérítési igényük a limitált felelősségkorlátozás miatt nem nyer teljes egészében kielégítést.

Az Egyezmény alapján a kártérítési felelősség összege nem foglalja magában a kamatokat és azokat a költségeket, amelyeket a bíróság az atomkárért való kártalanítás címén állapított meg.¹¹⁰

2.10 Igényérvényesítési határidők

A Bécsi Egyezmény VI. Cikke szerint a kártalanításra való jogosultság elévül, ha a nukleáris baleset időpontjától számított tíz éven belül nem indítanak iránta keresetet. Ez az Egyezmény szerint általános elévülési idő azonban meghosszabbodhat a létesítmény helye szerinti állam joga szerint, ha az üzemeltető kártérítési felelősségét biztosítás vagy bármely más pénzbeli garancia illetőleg állami alap fedezi tíz évet meghaladó időtartamra, ekkor az illetékes bíróság joga úgy is rendelkezhet, hogy az üzemeltetővel szembeni kártalanítási igény csak akkor évül el, amikor eltelik az az időszak, amely alatt az üzemeltető kárfelelősségét így biztosították a létesítmény helye szerinti állam jogszabályainak megfelelően.¹¹¹

Ha az atomkárt olyan nukleáris baleset okozta, amely a nukleáris baleset időpontjában lopott, elveszített, kidobott vagy elhagyott volt, a 10 éves határidő a nukleáris baleset időpontjától számítandó, de semmi esetre sem lehet húsz évnél hosszabb a lopás, az elvesztés, a kidobás vagy az elhagyás időpontjától kezdve.¹¹²

107 Press Release: IMF's Executive Board Completes Review of SDR Basket, Includes Chinese Renminbi, 2015. november 30. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr15540> (2020. 12. 07.)

108 Atv. 52.§ (3) bek.

109 Atv. 52.§ (2) bek.

110 Bécsi Egyezmény V. Cikk 2. pont

111 Bécsi Egyezmény VI. Cikk 1. pont

112 Bécsi Egyezmény VI. Cikk 2. pont

Az Egyezmény szerinti általános elévülési időtől eltérően az illetékes bíróság joga olyan elévülési határidőt is megállapíthat, amely nem lehet három évnél rövidebb attól a naptól számítva, amikor az atomkárosult tudomást szerzett vagy tudomást szerezhetett volna a kárról és az ezért felelős üzemeltető kilétéről anélkül, hogy a 10, illetve a 20 éves határidőket túllépné.¹¹³

Az Egyezményi rendelkezéseknek megfelelően az Atv. alapján az atomkár megtérítésére jogosult megtérítési igényét hároméves elévülési határidő alatt érvényesítheti.¹¹⁴ Az elévülési idő kezdete az a nap, amelyen az atomkár megtérítésére jogosult tudomást szerzett, vagy tudomást szerezhetett volna az atomkár bekövetkeztéről és az ezért felelős engedélyes személyéről. Az Egyezményi jogvesztő határidő átültetve az engedélyest az atomkárt megtérítéséért fennálló felelőssége a nukleáris baleset bekövetkeztének időpontjától számított tíz évig, illetve ha az atomkárt a rendkívüli esemény időpontjában elveszett, kidobott, vagy elhagyott nukleáris anyag által kiváltott rendkívüli esemény okozta, úgy a nukleáris baleset időpontjából számított húsz évig terheli.¹¹⁵ Ezen hosszabb időintervallumnak indokát az atomkárok jellege jelenti, ahol is a nukleáris balesetek miatti egészségkárosodások a baleset után sok esetben csak bizonyos idő elteltével jelentkeznek.

2.11 A kártérítés fedezete

Az engedélyes a rá nézve irányadó atomkár-felelősségi összeg erejéig köteles biztosításról, vagy más pénzügyi fedezetről gondoskodni. Költségvetési intézmény esetén ennek forrását a központi költségvetés biztosítja.

A biztosító vagy a pénzügyi fedezetet nyújtó szervezet nem szüntetheti meg, illetve nem függesztheti fel a biztosítást, illetve a pénzügyi fedezetet, kivéve, ha a felmondást vagy a felfüggesztést legalább két hónappal megelőzően az engedélyesnek és az atomenergia-felügyeleti szervnek írásban bejelentette.

Ha a biztosítás vagy pénzügyi fedezet nukleáris anyagok szállítására vonatkozik, a szállítás időtartama alatt a biztosítás vagy a pénzügyi fedezet nem szüntethető meg, és nem függeszthető fel.

Az Atv. 52. § (1) bekezdésben meghatározott nukleáris baleset esetére meghatározott összegre kötött felelősségbiztosítás, vagy hitelintézettel pénzügyi fedezet vállalására irányuló szerződés feltétele az üzembe helyezési engedély kiadásának.¹¹⁶

2.12 Személyi kár, mint atomkár megtérítése

A személyi kár bekövetkezte esetén érvényesíthető sérelemdíj feltételei az alábbiak:

1. személyi kár
2. atomkárért való felelősségi rezsím szerinti jogsértő magatartás, a jogsértő magatartás és a személyi kár közti ok-okozati összefüggés
3. az engedélyes felelőssége – kimentési ok hiánya

113 Bécsi Egyezmény VI. Cikk 3. pont

114 Atv. 57. § (1) bek.

115 Atv. 57.§ (2) - (3) bek.

116 Atv. 54.§

1. SZEMÉLYI KÁR

A személyi kár, mint jogi tény bekövetkezte a sérelemdíjra kötelezés egyik legfontosabb feltétele. Mindez magatartás-centrikus vizsgálatot igényel. Az atomkár körében nevesített személyi kár fogalmi köre az Atv-ben rögzített. A személyi kár köre szűkebb, mint a személyiségi jogok köre. Ez utóbbi tágabb, valamennyi, a Ptk-ban nevesítést nyert személyiségi jog,¹¹⁷ valamint a jogalkalmazási gyakorlat által kimunkált sui generis személyiségi jogokat felöleli. Előbbi körbe kifejezetten az emberélet, a személyes testi épség és egészség tartozik.¹¹⁸

2. ATOMKÁRÉRT VALÓ FELELŐSSÉGI REZSIM SZERINTI JOGSÉRTŐ MAGATARTÁS, A JOGSÉRTŐ MAGATARTÁS ÉS A SZEMÉLYI KÁR KÖZTI OK-OKOZATI ÖSSZEFÜGGÉS

Az Atv. alapján a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges.¹¹⁹

Ez a törvényi megfogalmazás – hasonlóan a Ptk. 2:52.§ (1) és (2) bekezdésének együttes értelmezéséhez – felveti annak a kérdését, hogy önmagában a jogsértés, mint jogi tény bekövetkezte kiváltja-e a sérelemdíjra való jogosultságot.

Grammatikai értelmezés szerint az Atv. alanyi jogot teremt sérelemdíjra a jogsértés pusztán ténye alapján, a törvény rendelkezése nem biztosít mérlegelési lehetőséget abban a kérdésben, hogy a személyi kár bekövetkezte esetén jogkövetkezményként megítélhető-e a sérelemdíj. Csak a sérelemdíj összege lehet bírósági mérlegelés tárgya.

Érdekes azonban – e vonatkozásban is – elszakadnunk a grammatikai értelmezéstől, s teleologikus értelmezés útján közelíteni a kérdéshez. Az Alaptörvény hetedik módosítása során a 28. cikk helyébe az alábbi tartalom lépett:

„A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

A teleologikus értelmezés szerint a jogszabályhely vizsgálata során annak céljából szükséges kiindulni.

Az Atv. preambuluma felhívja a figyelmet az atomenergia rendeltetéstől eltérő alkalmazásának emberi egészséget károsító hatására, illetve az alkalmazás kockázatára is. Az atomenergia alkalmazásának kockázata nem lehet nagyobb, mint más tevékenységek társadalmilag elfogadott kockázata. Ez utóbbi mértékét a gyakorlat alakítja ki azáltal, hogy a lakosság körében például az üzemi, közlekedési, háztartási balesetek, illetve a környezetszennyezés okozta egészségi ártalmak, személyi károk milyen mértéke elfogadható az adott, gazdasági, műszaki feltételek mellett.

117 Ptk. 2: §

118 Atv. 2.§ 23. pont

119 Atv. 48/A. § (1) bek.

Az Atv. cél szerinti értelmezése mellett vizsgálni szükséges a sérelemdíj jogintézménye mögött rejlő jogalkotói akaratot, jogintézményi célt is. E kettő együttes, teleologikus értelmezése szerint sérelemdíj akkor kerülhet alkalmazásra, ha az képes betölteni funkcióját.

A sérelemdíj a személyiségi jogok megsértésének inadekvát szankciója. A sérelemdíj a személyiségi jogok megsértésének pénzbeli elégtétellel történő közvetett kompenzációja, magánjogi büntetés.¹²⁰ A sérelemdíj ez alapján kettős funkcióval bír:¹²¹ az elszenvedett sérelem miatti kompenzáció és magánjogi büntetésnek is tekinthető, a hasonló jogsértésektől visszatartó preventív célzat.¹²²

Elsődleges funkcióként a jogsértés vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációja, másodlagos funkciója a magánjogi büntetesként is felfogott prevenció, (melynek kapcsán a jogirodalomban többen óvnak attól, hogy a magánjogi büntetésjelleg elsődleges funkcióvá váljon.)

Helyes, cél szerinti értelmezés szerint sérelemdíj akkor kerülhet alkalmazásra, ha az képes betölteni funkcióját, azaz a közvetett kompenzációt és magánjogi büntetést. Eszerint a törvényi rendelkezések céljának az a jogalkalmazás felel meg, amely nem marasztal olyan alacsony, bagatell összegű sérelemdíj megfizetésére, amely nem alkalmas sem a sérelem közvetett kompenzálására, sem a magánjogi büntetés jogsértéstől visszatartó preventív hatásának a kifejtésére.¹²³ Ezáltal a jogsértés megállapítása mellett a bíróság elutasíthatja a sérelemdíj iránti keresetet, ha álláspontja szerint a sérelmet szenvedett felet nem érte olyan immateriális sérelem, amely sérelemdíj megítélésére adhatna alapot.¹²⁴

Ennek megítélése a személyiségi jogsértés esetén esetről-esetre való döntést és mérlegelést kíván meg a bíróságoktól. Perbeli esetben az alperesi fellebbezésben foglaltak szerint „... bár (...) a sérelemdíjra való jogosultság megállapításához a hátrány bekövetkezésének bizonyítása nem szükséges, a jogsértés ténye önmagában nem váltja ki a sérelemdíjban való marasztalás kötelezettségét. Amennyiben a jogsértés jellege és körülményei alapján az állapítható meg, hogy nem vagyoni sérelem nem következett be, a sérelemdíjban való marasztalásnak nincsen helye.”¹²⁵ Közzétett BH-ban jelenik meg az a – mára már meghatározónak tekinthető álláspont – miszerint a személyiségi jogi jogsértés megállapításának nem automatikus következménye a sérelemdíj megítélése. A körülmények bírói mérlegelése adott esetben azt is eredményezheti, hogy a jogsértő nem kötelezhető sérelemdíj megfizetésére.¹²⁶ A funkcióanalízis mentén van olyan álláspont is, ahol a bíróság – többek között – azért utasítja el a sérelemdíj megfizetésére kötelezésre irányuló kérelmet, mert „objektív szankciók alkalmazása megfelelő és elegendő eszköze a felperes által elszenvedett sérelem orvoslásának.”¹²⁷

120 Lábady Tamás: Sérelemdíj versus nem vagyoni kártérítés. Állam- és Jogtudomány.1. 2016. szám, 40.

121 Vö. Vékás, 234.2013.; Fuglinszky, 834-833. 2015.; FÉZER Tamás: A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban. Budapest, 347-346., 2011.; A nem vagyoni kártérítés funkciójához: Lábady Tamás: A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata. Budapest, 25-16., 1992.

122 Lábady Tamás: Sérelemdíj versus nem vagyoni kártérítés. Állam- és Jogtudomány, 1/2016. szám, 42.

123 Kovács László a személyiségi jogokat komolytalanná tevő csekély összegű kötelezések elkerülése érdekében javasolta a jogsértés fogalmi elemévé tenni a jóhírnév és becsülethez való jog megsértése esetén a társadalmi megítélést rontását vagy egyéb hátrány előidézését. Kovács László: Új elemek a személyiségi jogok védelmében. Magyar Jog, 2012/11. szám, 674.

124 Új Ptk. Tanácsadó Testület véleményei <https://kuria-birosag.hu/hu/ptk?tid%5B%5D=344&> (2021. április 18.); Lábady, 2016. 43.

125 BDT 2016. 3519. [25]

126 BH 2016. 241.

127 BH 2016. 241.

A Ptk. szerint a sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire – különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására és a kimentés módjára – a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni.¹²⁸ Személyi kár esetén az atomkár-felelősségi rezsिम korábban ismertetett szabályai nyerneк megfelelő alkalmazást azzal, hogy a jogsértő magatartás és a személyi kár közötti ok-okozati összefüggésnek fennállása szükséges a sérelemdíj igény érvényesítéséhez.

3. AZ ENGEDÉLYES FELELŐSSÉGE – KIMENTÉSI OK HIÁNYA

A sérelemdíjra kötelezés feltétele, hogy az engedélyes az atomkár-felelősségi rezsिम alapján ne tudja kimenteni magát az objektív felelőssége alól.

Az Atv. az atomkár megtérítésének mértéke, módja és esedékessége vonatkozásában kapcsolja utaló szabály útján a Ptk. sérelemdíjra vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását.¹²⁹

Érdeemes megvizsgálni a sérelemdíj iránti igényérvényesítésre kötelezett és jogosult személyét.

A személyiségi jogok magasan preferált személyes jellege indikálja a sérelemdíj iránti igény személyes érvényesítését,¹³⁰ s ezen normatív szinten rögzített megfontolás okán a sérelemdíj iránti igény nem ruházható át élők között, és nem is örökíthető.

A megnyílt jogalkalmazási gyakorlatban a sérelemdíj megfizetésére kötelezett személyét érintve a jogi személy tevékenységi körében, nevében eljáró tag, alkalmazott, vezető tisztségviselő által megvalósított személyiségi jogsértés kapcsán merültek fel egymással ellentétes felfogások. Alapvetően két álláspont figyelhető meg a bírósági gyakorlatban: Az egyik felfogás a „felelősség többszöröződésére” épül, eszerint a sérelmet szenvedett mind a jogsértő személlyel, mind a jogi személlyel szemben érvényesítheti a jogsértés szankcióit. Ez az álláspont Legfelsőbb Bíróság EBH 2010.2126. számú döntésében kifejtettekre épül. A Legfelsőbb Bíróság állásfoglalása szerint „a személyhez fűződő jogok megsértésére – a törvényben meghatározott eseteket kivéve – senki nem jogosult, annak objektív jogkövetkezményei alól senki nem mentesülhet. Ha a jogi személy képviselője megsérti más személyhez fűződő jogát, ezzel szükségképpen túllépi a jogi személytől kapott felhatalmazását, erre ugyanis jogi személy nyilvánvalóan nem adhat feljogosítást. Ha a jogi személy tagja, alkalmazottja, képviselője stb. a jogi személy tevékenységi körében eljárva magatartásával más személyhez fűződő jogát megsérti, a jogsértés objektív jogkövetkezményeiért mind a jogsértést ténylegesen elkövető természetes személy, mind a jogi személy felelősséggel tartozik.”¹³¹ A másik álláspont szerint a személyiségi jogsértéseket tekintve is érvényesül a jogi személy lényegéhez tartozó beszámítás elve, a jogi személy nevében eljáró természetes személy személyiségi jogsértése is a jogi személy cselekményének minősül.¹³² Dogmatikailag ezen utóbbi felfogás a megalapozottabb.¹³³ A jogutódlás az alperesi oldalon biztosított, a személyiségi jogi jogsértés megvalósítójának jogutódlását a vagyoni igények körében helytállási kötelezettség

128 Ptk. 2:52.§ (1) bek.

129 Atv. 48/A. § (1) bek.

130 Ptk. 2:54.§ (1) bek.

131 EBH 2010. 2126.

132 Vö. Fézer Tamás: Személyiségi jogok. In: OSZTOVITS ANDRÁS (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. Opten Informatikai Kft., Budapest, 257.2014.

133 Az első felfogást a Kúria, a Győri, valamint a Debreceni Ítéletábla, míg a második felfogást a Fővárosi, a Pécsi, a Szegedi Ítéletábla, valamint a Veszprémi Törvényszék támogatja.

terheli. Felperesi oldalon a Ptk. kimondja, hogy a személyiségi jogokat csak személyesen lehet érvényesíteni 2:54.§ (1) bek. Ez az anyagi jogi jogutódlás kizártságát vonja maga után. Ugyanakkor ez a szabályozás méltánytalan helyzeteket eredményezhet, ha például egy hosszú évekig tartó sérelemdíj megfizetésére irányuló peres eljárás alatt a felperes elhalálozik. Ezen helyzetek rendezését szolgálja az a jogalkalmazási gyakorlat, amely megengedi az örökösök utóbbi perbelépést annak okán, hogy ha a személyiségi jogában megsértett személy sérelemdíj megfizetésére irányuló igényét per útján érvényesítette, keresetlevelében az általa érvényesíteni kívánt jogot az annak alapjául szolgáló tények előadásával megjelölte, valamint határozott kereseti kérelmet is előterjesztett, ezzel a személyiségi jogról való rendelkezés az anyagi jogi jogosult részéről megtörtént. A legfőbb bírói fórum több eseti döntéseiben mondta ki, hogy a károsult által már megindított per esetén az örökös a perbe jogutódként belépve érvényesítheti a nem vagyoni kártérítés iránti követelését.¹³⁴

Legtöbbször a veszélyes üzem működéséből eredő károkért fennálló felelősség és az atomkártért fennálló felelősség között vannak párhuzamot (adott esetben azonosítva őket). Záró gondolatként érdemes áttekinteni, hogy miben más az atomkártért fennálló felelősség és miért nem vonható a Ptk-ban szabályozott speciális felelősségi tényállás(ok) alá. A különbségeket az alábbi táblázat szemlélteti (2. táblázat).

2. táblázat. A veszélyes üzemi felelősség és az atomkár-felelősség közötti különbség
(forrás: saját szerkesztés)

	Veszélyes üzemi felelősség	Atomkár felelősség
Kár megtérítésére köteles személy	Üzembentartó	Engedélyes
Felelősségi alakzat	Objektív	Objektív
Mentesülési ok I.	Ha bizonyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik, Ptk. 6:535.§ (1) bek.; az elháríthatatlan ok köre tágabb, nem taxatív felsorolás	Tevékenységi körén kívül eső, elháríthatatlan külső ok (fegyveres összeütközés, háború, polgárháború, fegyveres felkelés, rendkívüli méretű természeti katasztrófa) által közvetlenül kiváltott nukleáris baleset következménye. Atv. 49.§ (1) bek. taxatív felsorolás;
Mentesülési ok II.	Nem kell megtérítenie a kárt annyiban, amennyiben az a károsult felróható magatartásából származott. Ptk. 6:537.§ (1) bek.	Az engedélyes részben vagy egészben mentesül, ha bizonyítja, hogy az atomkár megtérítését követelő személyt ért atomkár részben vagy egészben az atomkár megtérítését követelő személy súlyosan gondatlan, vagy kifejezetten az atomkár előidézésére irányuló, szándékos és elháríthatatlan cselekvésének vagy mulasztásának a következménye. Atv. 49.§ (2) bek., károsult magatartására alapított exculpato.
Igényérvényesítés ideje	Időben korlátozott, 3 évi elévülési idő	Időben korlátozott, 3 éves elévülési, 10/20 éves jogvesztő határidő
Kártérítés mértéke	Nem limitált	Limitált

134 BH1996.639.; BH 1997.435.; BH 1999.363.

Kérdésbank

1. Melyek a közös vonásai a nukleáris kárfelelősségi rezsím nemzetközi dokumentumainak?
2. Magyarország melyik egyezményhez csatlakozott?
3. Mi az alapvető jellemző jegye a Bécsi Egyezmény kárfelelősségi rezsímjének?
4. Milyen felelősségi típusba sorolható az atomkárért való felelősség a magyar ke-retrendszer alapján?
5. Miként írható le az ún. rendkívüli esemény?
6. Milyen elemekből tevődik össze az atomkár?
7. Melyek azok a káresemények, melyek nem esnek az atomkár fogalma alá? Érté- kelésükre / megtérítésükre milyen szabályokat kell alkalmazni?
8. Az atomenergia alkalmazói közül mely személyi kör tekinthető az atomkár meg- térítésére köteles személyi körnek?
9. Milyen jellemző jegyek mentén írható le az atomkárért fennálló felelősség?
10. Mentésül-e az engedélyes a felelősség alól, ha a kárt természeti katasztrófa okozza?
11. Mentésül-e az engedélyes a felelősség alól, ha a kárt pl. COVID-19. vírussal össze- függő magatartás okozza?
12. Mentésül-e az engedélyes a felelősség alól, ha a kárt fegyveres felkelés által köz- vetett módon kialakul nukleáris baleset okozza?
13. Egészség, testi épség sérelme esetén milyen funkciók érvényesülése befolyásol(hat) ja a sérelemdíj mértékét?
14. Hogyan értékelhető magánjogi szempontból a sérelemdíj?
15. Mi a teljes kártérítés elvének lényege, s miként befolyásolja a kártérítés mértékét?
16. Személyek testi épsége és egészsége megsértése esetén milyen módon ítélhető meg a sérelemdíj és miért ekként?
17. Milyen paradigmaváltás érzékelhető az 1959-es Ptk. és a Ptk. között a kár meg- térítésére nézve?
18. Melyek a jövedelempótló járadék megállapításának konjuktív feltételei?
19. Miként mutatható ki a különbség a járadékalap és a járadékösszeg között?
20. Ki jogosult tartást pótló járadékra?
21. Szükséges-e vizsgálni a tartást pótló járadék érvényesítése körében az ok-okozati összefüggés fennálltát?
22. Miként alakul az atomkár megtérítésének esedékessége?
23. Miben nyilvánul meg a kártérítés limitált összege?
24. A kártérítés limitált összege milyen jogalkalmazási gyakorlati kérdést vet(het) fel?
25. Az atomkár megtérítése iránti igény milyen időintervallumon belül érvényesíthető? Milyen jellegű ez a határidő?
26. Mi szolgálhat a kártérítés fedezetül?
27. A jogsértés ténye önmagában kiváltja a sérelemdíjra való jogosultságot?
28. Melyek a sérelemdíj megítélhetőségének feltételei?
29. Jogi személlyel szemben érvényesíthető-e sérelemdíj iránti igény?
30. Milyen különbségek azonosíthatóak a veszélyes üzem működéséből eredő kárért és az atomkárért fennálló felelősség között?

3. Mellékletek

3.1. Melléklet: PK 45. szám

A baleset folytán munkaképesség-csökkenést szenvedett személy kártérítési járadékát a baleseti eredetű munkaképesség-csökkenés mérvének és a baleset folytán bekövetkezett keresetvesztéseknek együttes vizsgálata alapján kell megállapítani.

A Ptk. 356. §-ának (1) bekezdése szerint, akinek munkaképessége baleset folytán csökkent, csak akkor követelhet járadékot, ha a baleset utáni keresete (jövedelme) a baleset előtti keresetét - neki fel nem róható okból - nem éri el. A (2) bekezdés pedig akként rendelkezik, hogy balesetből eredő munkaképtelenség vagy munkaképesség-csökkenés esetében járadékként az elmaradt keresetnek (jövedelemnek) a társadalombiztosítási ellátásokkal csökkentett összegét kell megtéríteni. Végül a (3) bekezdés azt mondja ki” hogy a járadék megállapításánál a balesetért felelős személy javára nem vehető figyelembe az a kereset (jövedelem), amelyet a balesetet szenvedett személy a balesetből eredő jelentős testi fogyatékkossága ellenére rendkívüli munkateljesítménnyel ér el.

A kártérítési járadék összegének megállapításánál az orvosilag megállapított baleseti eredetű munkaképesség-csökkenésből kell kiindulni.

- a) Ha a balesetet szenvedett személy baleset utáni keresete megfelel a megmaradt munkaképességének, kártérítési járadékként a baleset előtti és a baleset utáni keresete különbözetére tarthat igényt.

Ha pl. a dolgozó baleset előtti keresete 2000 Ft volt, orvosilag kimutatott baleseti eredetű munkaképesség-csökkenése 40%-os, tényleges keresete pedig 1200 Ft, akkor kártérítési járadékként a két összeg különbözetének megfelelő havi 800 Ft-ra tarthat igényt.

Ha a balesetet szenvedett a balesetből folyóan társadalombiztosítási szolgáltatásban is részesül, a baleset előtti és a baleset utáni keresetének különbözetéből ezt is le kell vonni. Ha pl. havi 300 Ft társadalombiztosítási szolgáltatást kap, kártérítési járadék címén csak havi 500 Ft-ot követelhet.

Ha a baleset bekövetkezésében a balesetet szenvedett személy is közrehatott, s ennek folytán kármegosztásra kerül sor, a kártérítési járadékot úgy kell kiszámítani, hogy a baleset előtti és a baleset utáni kereset különbözetéből - társadalombiztosítási szolgáltatással csökkentett összegéből - le kell vonni a kármegosztás szerint a balesetet szenvedett személyt terhelő hányadot. Tehát 70-30%-os kármegosztás esetében az előbbi példában említett 800 Ft-ból (illetőleg társadalombiztosítási szolgáltatás esetében az 500 Ft-ból) le kell vonni a balesetet szenvedettet terhelő 30 %-nak megfelelő 240 Ft-ot (illetőleg 150 Ft-ot). Ehhez képest kártérítési járadékként havi 560 Ft (illetőleg 350 Ft) jár neki.

- b) Ha a dolgozónak a baleset utáni keresete nem éri el azt az összeget, amelyet - a baleset előtti keresetét alapul véve - megmaradt munkaerejével kereshetne, kártérítési járadékként csak az elvesztett munkaerejének megfelelő járadékot követelheti. Ez

a baleset előtti keresetének és a baleset után megmaradt munkaképessége mérvének megfelelő kereset közötti különbözet. A példa szerinti esetben, ha a balesetet szenvedett a megmaradt 60%-os munkaképessége mellett nem keres meg havi 1200 Ft-ot, hanem csak havi 1000 Ft-ot, kártérítési járadékként általában csak havi 800 Ft-ot követelhet. Ahhoz, hogy a baleset előtti és a baleset utáni tényleges keresetének teljes különbözetére - a példa szerinti esetben 1000 Ft-ra - jogszerű igényt támaszthasson, annak kimutatása szükséges, hogy a baleset utáni keresete neki fel nem róhatóan nem éri el a megmaradt munkaképességének megfelelő összeget.

Társadalombiztosítási szolgáltatás és kármegosztás esetén az a) pontban kifejtettek megfelelően irányadók.

- c) Ha a balesetet szenvedetteknek a baleset utáni keresete meghaladja azt az összeget, amely megfelel a megmaradt munkaképessége arányának, a felelős személy általában a baleset előtti és a baleset utáni tényleges kereset különbözetének megfelelő összegű kártérítési járadék fizetésére köteles. A példa szerinti esetben, ha a balesetet szenvedett a 60%-os megmaradt munkaképességének megfelelő 1200 Ft helyett 1600 Ft-ot keres, a felelős személy általában csak havi 400 Ft kártérítési járadék fizetésére köteles.

Társadalombiztosítási szolgáltatás és kármegosztás esetében az a) pontban kifejtettek itt is irányadók.

A c) pontban foglaltak módosulnak abban az esetben, ha a balesetet szenvedett a balesetből eredő jelentős testi fogyatkozása ellenére rendkívüli munkateljesítménnyel keres többet, mint amennyi megmaradt munkaképességének megfelel. Ebben az esetben a rendkívüli munkateljesítményből eredő többletkeresetet a felelős személy javára nem lehet figyelembe venni. A példa szerinti esetben tehát a balesetet szenvedettet nem havi 400 Ft, hanem havi 800 Ft baleseti járadék illeti meg.

3.2. Melléklet: 1/2006 (V. 22.) PK vélemény

a baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásáról és a járadék számítási módjáról

A Legfelsőbb Bíróság az egységes jogértelmezés és jogalkalmazás érdekében a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (Bsz.) 33. §-ának (1) bekezdése alapján a következő

véleményt

nyilvánítja.

I. A baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásánál a keresetet (jövedelmet) a nyugdíjjárulék mellett a - magán-nyugdíjpénztári járulékkal és tagdíjjal, az egészségbiztosítási járulékkal és a munkavállalói járulékkal csökkentett összegben kell figyelembe venni.

II. A munkáltató kártérítési felelőssége alapján kifizetésre kerülő baleseti járadék kiszámításánál figyelembe kell venni azt a társadalombiztosítási ellátást, amelyre való jogosultság a káreseménnyel összefügg. Tekintettel arra, hogy a baleseti járadék személyi jövedelemadó köteles bevételnek minősül, ezért a járadék alapjául szolgáló valamennyi összeget bruttósított számítással kell figyelembe venni.

I.

1. A Ptk. 355. §-ának (4) bekezdése szerint kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.

Az Mt. 177. §-ának rendelkezése szerint a munkáltató a 174-176. §-on alapuló felelőssége alapján a munkavállalónak elmaradt jövedelmét, dologi kárát, a sérelemmel, illetve ennek elhárításával összefüggésben felmerült indokolt költségeit köteles megtéríteni. Meg kell téríteni a munkavállalónak azt a kárát is, amely nem vagyoni kár.

A keresetvesztés (jövedelemvesztés) elmaradt (kieső) vagyoni előny, amely megítélhető járadék formájában is [Ptk. 355. § (3) bek., Mt. 183. § (1) bek., Mt. 177. § (1) és (2) bek., Mt. 179. § (1) bek.]. Ha a károkozás következményei a jövőben hosszú időn át rendszerességgel következnek be, kártérítésként rendszerint járadék megállapítására kerül sor.

2. A Ptk. 357. §-a (1) bekezdésének első mondata szerint a balesetet szenvedett személy keresetvesztését (jövedelemkiesését) általában a balesetet megelőző egy évben elért rendszeres kereset (jövedelem) havi átlaga alapján kell meghatározni.

Ehhez a rendelkezéshez kapcsolódik „A baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkeresetnek a nyugdíjjárulékkal való csökkentése” elnevezésű PK 35. számú állásfoglalás, amely úgy szól, hogy a baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásánál a keresetet a nyugdíjjárulékkal csökkentett összegben kell figyelembe venni.

A jogszabály szövege az állásfoglalással együtt a baleseti járadék alapjának a meghatározását fogalmazza meg azzal, hogy annak a megállapításánál mit kell figyelembe venni.

3. Az Mt. 183. §-ának (1) bekezdése szerint kártérítésként járadékot is meg lehet állapítani. Az Mt. 178. § (1) bekezdése szerint a munkaviszony körében az elmaradt jövedelem megállapításánál - mind a pénzben, mind a természetben megállapított - elmaradt munkabért és azon rendszeres szolgáltatások pénzbeli értékét kell figyelembe venni, amelyekre a munkavállaló a munkaviszony alapján a munkabéren felül jogosult, feltéve, ha azokat a károkozás bekövetkezését megelőzően rendszeresen igénybe vette. A (2) bekezdés értelmében a

munkaviszonyon kívül elmaradt jövedelemként a sérelem folytán elmaradt egyéb rendszeres keresetet kell megtéríteni.

A munkáltatónak tehát meg kell térítenie a munkavállalónak az adott jogviszonyból elmaradt jövedelmét, és az ezen kívül fennálló további legális jogviszonyból kiesett, rendszeres keresetét is.

Az Mt. 179. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az elmaradt munkabér összegének megállapításakor a munkajogi átlagkereset számítására vonatkozó szabályok (152. §) alapján kell eljárni.

Az Mt. 1992. július 1. napjától változatlan 182. §-ának a) pontja szerint a kártérítés összegének kiszámításánál le kell vonni az elmaradt munkabérre eső nyugdíjjáradékot.

A PK 35. számú állásfoglalás szerint a munkáltató felelőssége esetén és a szerződésen kívüli károkozás körében a baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásánál - azonos módon - a nyugdíjjáradékkal csökkentett összegben kell figyelembe venni a keresetet (ezt a megállapítást az időközi jogszabályváltozások nem érintik).

4. A járadék összege nem azonos a járadék alapjával. A járadékalap az elmaradó, kieső rendszeres kereset (jövedelem), a járadék összege pedig a járadékalapnak az a része, amit járadék formájában kell fizetni kártérítésként.

A keresetvesztés (jövedelemvesztés) megállapításához szükséges járadékalap kiszámításához meg kell határozni, hogy a károsultnak mennyi volt a keresete (jövedelme) a károsodás bekövetkezése előtt. Az a kérdés, hogy a baleseti járadék alapjául szolgáló átlagkereset meghatározásánál a bruttó keresetet milyen szempontok figyelembevételével kell megállapítani, abból mit kell levonni.

5. A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény (Tbj.) hatálybalépését megelőzően 1992-ben a társadalombiztosítási ellátásokra Nyugdíjbiztosítási Pénztárt és Egészségbiztosítási Pénztárt és ezeknek megfelelő Alapokat hoztak létre. A korábbi, kizárólag nyugdíjjáradék fizetésével járó egységes társadalombiztosítás helyett ez a szétválasztás fejezte ki a különböző tartalmú társadalombiztosításokat azzal, hogy a kötelezően fizetendő egységes társadalombiztosítási járadék keretében a biztosított egészségbiztosítási és nyugdíjjáradék fizetésére kötelezett (1992. évi IX. törvény).

A Tbj. a társadalmi szolidaritás elvének megfelelően szabályozza a társadalombiztosítási jogviszonyokat, a foglalkoztatók és biztosítottak kötelezettségét és ennek a közteherviselés szerinti teljesítését (1. §).

A 2. § szól a társadalombiztosítás körébe tartozók társadalmi kockázatközösségéről és az abban való kötelező részvételről, a biztosítási elvről és szolidaritásról, továbbá a társadalombiztosítási járadék fizetési kötelezettségről, illetőleg a magánnyugdíjért fizetendő tagdíjról.

A Tbj. 4. §-a meghatározza a foglalkoztatót és az egyéb minőségben befizetőt, azt, akit biztosítással járó jogviszony keretében foglalkoztatnak, továbbá azt a járadékot (1. pont), amelyet az 5. § szerint a biztosítottak után fizetni kell a járadékalapot képező jövedelem után.

Ezek a járulékfizetések adnak alapot a társadalombiztosítás rendszerében nyújtott ellátások (egészségbiztosítás és nyugdíjbiztosítás) igénybevétele (14. §).

A Tbj. 18. §-ának a) és b) pontja rendelkezik arról, hogy a társadalombiztosítási ellátások fedezetére a biztosított egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékot, a foglalkoztató egészségbiztosítási és nyugdíjbiztosítási járulékot (együtt társadalombiztosítási járulékot) fizet, amelyek mértékét is meghatározza (19. §). A Tbj. 34. §-a lehetőséget teremt olyan megállapodás kötésére, amely - foglalkoztatás nélkül - járulékfizetés fejében társadalombiztosítási ellátásra jogosít.

A Tbj. 50. §-a a foglalkoztató kötelezettségévé teszi a járulék megállapítását, bevallását és megfizetését.

6. A magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény (Mny.) hatálya alá tartoznak azok a természetes személyek, akik a társadalombiztosítás ellátásaira és magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló törvény alapján pályakezdőnek minősülnek és a törvény alapján kötelezően pénztártaggá válnak, illetőleg a pénztárba önkéntes döntés alapján beléptek [2. § (1) bek. a) és d) pont].

Az Mny. 4. § (2) bekezdésének c) pontja szerint pénztártag az a természetes személy, aki pályakezdőként vagy önkéntes döntés alapján pénztárba belép és e törvény szerint tagdíjat fizet, illetve a pénztártól nyugdíjszolgáltatásban részesül. A d) pont értelmében tagdíj az az összeg, amelyet a pénztár tagja a pénztár számára köteles megfizetni, az e) pont szerint pedig a nyugdíjbiztosítási jogviszony a Tbj. 5. §-ában meghatározott, nyugdíjjárulék-fizetési kötelezettséggel járó jogviszony, valamint a Tbj. 34. § (1) bekezdés szerinti nyugdíjbiztosítási jogosultság érdekében megkötött megállapodással létrejött jogviszony.

A Tbj. 18. §-ának (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a magánnyugdíjpénztár tagja nyugdíjjárulék és tagdíj fizetésére kötelezett.

7. A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (Flt.) 41. §-ának első mondata szerint a munkavállaló járulékként a munkaviszonya (i) alapján a munkáltatótól kapott bruttó munkabér, illetmény (kereset) 1 százalékát köteles fizetni.

8. A Tbj., az Mny. és a Flt. rendelkezéseiből megállapítható, hogy a biztosított, a magán-nyugdíjpénztártag, illetőleg a munkavállaló a bruttó jövedelme, keresete, munkabére után járulék, illetőleg tagdíj fizetésére kötelezett. Ez a kötelezettsége akkor is fennáll, ha kötelezően, vagy önkéntes elhatározás alapján vált biztosítottá, illetőleg taggá, míg a munkavállalói járulékot a munkaviszony alapján kell fizetni.

9. A Ptk. és az Mt. idetartozó rendelkezéseiből következik a teljes kártérítés elve, és a káronszerzés tilalma. Ezek a tárgyalt kérdéskörre vonatkozóan azt jelentik, hogy az Mt. alá tartozó, illetőleg a Ptk. szerinti - munkajogon kívül eső - szerződésen kívüli károkozások esetén a járadékalap meghatározásánál egységesen kell figyelembe venni a keresetet csökkentő járulékokat.

A nyugdíjjárulékot, a magán-nyugdíjpénztári járulékot és tagdíjat, az egészségbiztosítási járulékot, valamint a munkavállalói járulékot kötelezően és rendszeresen kell fizetni.

Ha a balesetet szenvedett személy dolgozna, ezeket tőle levonnák, ezért károsulti helyzetében sem juthat több jövedelemhez járadék formájában.

Ezért ezeket egységesen kell figyelembe venni és le kell vonni a bruttó keresetből, mert csak ebben az esetben határozható meg az a járadékalap, aminek alapján olyan járadék állapítható meg kártérítésként, amely biztosítja, hogy a károsult se többet, se kevesebbet ne kapjon, hanem pontosan annyit, amennyi a tényleges keresetvesztesége (jövedelemvesztesége).

II.

1. A káronszerzés tilalma folytán a kártérítés összegének kiszámításánál le kell vonni mindazt az ellátást, amelyre való jogosultság összefüggésbe hozható a munkahelyi, illetőleg egyéb baleset következményével. Ha pl. a munkavállaló a balesettel összefüggésben bekövetkezett rokkantsága nélkül nem lenne jogosult özvegyi nyugdíjra, annak összegét - mint hogy ez a juttatás nem független a baleset következményétől - a munkáltató által fizetendő kártérítési járadék összegéből le kell vonni [Mt. 177. § 182. § b) pont, Ptk. 356. § (2) bek., 1997. évi LXXXI. tv. 47. § (2) bekezdés].

2. Az Mt. 182. §-át a személyi jövedelemadóról szóló rendelkezésekkel együttesen, azokkal összhangban kell alkalmazni (1991. évi XC. törvény*, 1995. évi CXVII. törvény). Az 1988. január 1-je után megállapított, szja-köteles bevételnek minősülő keresetpótló járadékot bruttósított számítási mód szerint kell megállapítani. E számítás során - a tényleges kárt meghaladó kártérítés elkerülése céljából - a kártérítés alapjául szolgáló valamennyi összeget, így azt a tényleges jövedelmet, amelyet a munkavállaló a munkaereje hasznosításával megkeresett, valamint a törvény alapján levonásra kerülő társadalombiztosítási ellátást is, bruttó összegben figyelembe venni. Amennyiben a társadalombiztosítási ellátást (rokkantsági nyugdíjat) szja-mentesen folyósítják, ezt úgy kell meghatározni, mintha szja-fizetési kötelezettség terhelné, ezért „bruttósítani” kell.

Ez a számítási mód irányadó akkor is, ha a jövedelempótló kártérítést korábban nem bruttósított (szja-val nem növelt) elérhető kereset alapján állapították meg. A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 1. számú melléklet 6.2. pontja értelmében ugyanis az 1988. január 1. napját megelőzően megállapított baleseti és kártérítési járadék adómentes, kivéve, ha annak összegét utóbb bruttósított átlagkereset alapulvételével emelték, azaz a személyi jövedelemadóval „felbruttósították”.

Budapest, 2006. május 22.

Dr. Murányi Katalin s. k.

kollégiumvezető

3.3. Melléklet: PK 47. szám

A baleset következtében meghalt szülő tartásra jogosult gyermekét megillető baleseti járadék összegének meghatározásánál a gyermek terhére nem lehet figyelembe venni azt, hogy a gyermeket eltartó másik szülő után családi pótlékra vált jogosulttá.

A baleset következtében meghalt szülő által életében kapott családi pótlékot viszont a gyermek javára figyelembe kell venni a baleseti járadékösszegének meghatározásánál akkor, ha a gyermeket eltartó másik szülő családi pótlékra nem jogosult.

A Ptk.-nak a kártérítési felelősségre vonatkozó rendelkezései szerint a kárért felelős személy köteles a kárt megtéríteni. A Ptk. 355. §-ának (3) bekezdése pedig kimondja, hogy kártérítésként járadékot is meg lehet állapítani; rendszerint járadékot kell megállapítani akkor, ha a kártérítés a károsultnak vagy vele szemben tartásra jogosult hozzátartozójának tartását, illetőleg tartásának kiegészítését hivatott szolgálni.

A baleset következtében meghalt szülő által a halált megelőzően eltartott gyermeket tehát a baleseti járadék a saját személyében illeti meg. Ebből pedig az következik, hogy ha a gyermeket eltartó másik szülő a baleset után a már fennállott vagy közvetlenül a baleset után létesített munkaviszonya alapján családi pótlékra válik jogosulttá, ennek összegével a gyermeknek járó baleseti járadék összegét nem lehet csökkenteni. A családi pótlék ugyanis önálló jogcímen illeti meg az arra jogosult személyt: államunk - a családfenntartókról való gondoskodás keretében - a jogosultnak a gyermek nevelésével kapcsolatos anyagi terheit kívánja a családi pótlék folyósításával enyhíteni.

A családi pótléknak a baleseti járadékra jogosult gyermek terhére való figyelembevétele családvédelmi érdekeket sértene, de szemben állana a kártérítési felelősség jogintézményének a károkozásoktól való visszatartást szolgáló elvével is, mert kedvezményt nyújtana a kárért felelős személynek.

A kifejtetteket támasztja alá az is, hogy a járadék a baleset következtében elvesztett tartást pótolja, márpedig a gyermektartásdíj összegének a meghatározásnál sem vehető figyelembe a gyermek terhére az őt ténylegesen eltartó szülője részére folyósított családi pótlék összege.

A Ptk. 358. §-ának (1) bekezdése szerint a baleset következtében meghalt személy által eltartottak olyan összegű tartást pótló járadékot igényelhetnek, amely szükségleteiknek - a tényleges, illetőleg az elvárhatóan elérhető keresetüket (jövedelmüket) is figyelembe véve - a baleset előtti életszínvonalon való kielégítését biztosítja.

A balesetért felelős személy tehát a baleset folytán meghalt tartásra jogosult gyermekének a kárát köteles megtéríteni, a tartás elvesztése folytán elszenvedett kár mértékének a meghatározásánál pedig a meghalt szülő életében a gyermek részére biztosított életszínvonalat kell figyelembe venni. Ennek az életszínvonalnak a meghalt szülő által a balesetet megelőzően kapott családi pótlék is egyik meghatározó tényezője volt. Ebből pedig az következik, hogy olyan esetben, amikor az életben maradt másik szülő családi pótlékra nem jogosult, a gyermeket megillető baleseti járadék összegének meghatározásánál a meghalt szülő által

a balesetet megelőzően kapott családi pótlékot is figyelembe kell venni (a járadékalapot a családi pótlék mint egyik jövedelemrész számításba vételével kell megállapítani).

A baleseti járadék összegének meghatározásánál nem vehető figyelembe viszont a családi pótlék akkor, ha a baleset után a gyermeket eltartó másik szülő részesül családi pótlékban. Ilyenkor a járadékalap kiszámításánál a meghalt szülő által életében kapott családi pótlékot figyelmen kívül kell hagyni.

3.4. Melléklet: BK-PK 1. szám

Kártérítési összeg után kamat a károsodás bekövetkeztétől jár. Ha a kártérítési összeg egyes részei különböző időpontokban esedékesek, a kamatfizetés kezdő időpontjaként - átlagos számítás alapján - egységes kamatfizetési kezdő időpont is meghatározható.

I. A kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes, ezért a kárért felelős személy a károsodás bekövetkeztétől köteles késedelmi kamatot fizetni. A késedelmi kamat a károsodás bekövetkeztétől jár akkor is, ha a különböző időpontokban történt károkozás folytán a kártérítési összeg egyes részei különböző időpontokban váltak esedékessé [Ptk. 301. § (1) bekezdés, 360. § (1)-(2) bekezdés]. Természetesen itt is irányadó a PK 50. sz. állásfoglalás, amely szerint a bíróság csak a kereseti kérelemnek megfelelő időponttól ítélhet meg kamatot.

Ha a bizonyítás eredményeként a kárt okozó cselekmények időpontjának megállapítása vagy a követelésrészek eltérő esedékessége okoz nehézséget, akkor- átlagos számítás alapján - egységes kamatfizetési kezdő időpont is meghatározható.

A kamatfizetés kezdő időpontjának átlagos számítás alapján való megállapítása csupán számítási egyszerűsítés. Ez nem jelent eltérést attól a törvényi rendelkezéstől, amely szerint a kamat a kártérítési összeg után a károsodás bekövetkeztétől jár a károsultnak.

Ezért egységes kamatfizetési kezdő időpont csak akkor határozható meg, ha az eredmény - legalábbis megközelítőleg - olyan, mint amely akkor állna be, ha a bíróság minden kárészlet után külön számítaná ki a kamat mértékét.

A károsodás bekövetkeztének és ezzel egyben a kártérítés esedékességének időpontját a bíróságnak a tényállás körében kell tisztáznia a bizonyításra és a bizonyítékok mérlegelésére vonatkozó eljárásjogi szabályok szerint (Pp. 206. §).

Abban a kivételes esetben, amikor a bizonyítási eljárás eredményeként - a károkozó magatartás jellegére figyelemmel - a rendelkezésre álló bizonyítékok mérlegelésével sem állapítható meg az egyes részkarok keletkezésének az időpontja, és így átlagos számításra sincs lehetőség, a károsodás időpontjaként és egyben a kamatfizetési kötelezettség egységes kezdő időpontjaként is azt az időpontot kell megállapítani, amikor a teljes károsodás kétségtelenül bekövetkezett.

II. Az I. alatt kifejtettek vonatkoznak a büntető eljárásban megítélt polgári jogi igény (kártérítési összeg, vagyoni hátrány megtérítése) után járó kamat fizetése kezdőidőpontjának megállapítására is.

4. Szerződésszegés

A szerződés szükséglet-kielégítés érdekében jön létre. A teljesítés

- kötelmet megszüntető jogi tény,
- az érvénytelenséget konvalidáló hatással bír,
- főszabály szerint a kárveszélyviselés átszállását eredményezi,
- magával vonja a másik fél teljesítési kötelezettségét.

A szerződésszegés jogi ténye nem a szerződés létrejöttéhez kapcsolódik – eltérően az érvénytelenségtől – hanem az érvényesen létrejött szerződés teljesítésének a fogyatékosága.¹³⁵ Ezáltal idősíkból is elkülöníthető egymástól a szerződés érvénytelensége és a szerződésszegés. Míg előbbi mindig a szerződés megkötésekor, úgy utóbbi a szerződés teljesítésekor fennálló fogyatékoság jogkövetkezménye.

Szerződésszegésnek minősül bármely szerződésszerű kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradása. Miután „bármely szerződésszerű kötelezettség” teljesítésének elmaradása szerződésszegés, így megannyi előfordulási esete lehet. Így szerződésszegés pl. a szerződésbe foglalt titoktartási kötelezettség, vagy éppen a szolgáltatás speciális minőségi kritériumainak megsértése. Bármilyen magatartás (akár tevés, akár mulasztás), amely azt eredményezi, hogy a szerződés egyáltalán nem, vagy nem a tartalma szerint megy teljesedésbe, szerződésszegésnek minősül.¹³⁶ A szerződés megszegését eredményezheti tehát a szerződés bármely tartalmi elemének bármilyen magatartással megvalósuló sérelme.

A szerződésben szereplő kötelezettség megszegésének egyik speciális esetköre az ún. közbenső szerződésszegés, amely mulasztásban jelentkezik és a másik fél szerződésszerű teljesítésének akadályát képezi. A mulasztás akként detektálható, hogy a fél elmulasztja megtenni azokat az intézkedéseket, vagy nyilatkozatokat (pl. hatósági engedély beszerzése, adatszolgáltatás, a munkavégzés helyének átadása), melyek a másik fél szerződésből eredő kötelezettségei megfelelő teljesítéséhez szükségesek.

Miután a közbenső szerződésszegés akadályozza a kötelezettet szerződéses kötelezettsége teljesítésében, ezért a Ptk. e körben a szerződésszegésért való felelősség alól mentesíti.

Ptk. 6:150. § [Közbenső szerződésszegés]

- (1) A fél szerződésszegést követ el, ha elmulasztja megtenni azokat az intézkedéseket vagy nyilatkozatokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a másik fél a szerződésből eredő kötelezettségeit megfelelően teljesíthesse.
- (2) Az egyik felet terhelő intézkedés vagy nyilatkozat elmulasztása kizárja a másik fél olyan kötelezettségének megszegését, amelynek teljesítését az intézkedés vagy nyilatkozat elmulasztása megakadályozza.

Kapcsolódó jogeset a tananyaghoz mellékelve.

¹³⁵ Kemenes István: A kárfogalom polgári jogi és büntetőjogi kapcsolódási pontjai. Magyar Jog. 2018. 9. szám, 486.

¹³⁶ Indokolás

A szerződésszegést a szerződés valamennyi pontjára vonatkozóan meg lehet valósítani, s miután a diszpozitivitás, szerződési szabadság elve alapján a felek bármit kiköthetnek, így a szerződésszegésnek is számtalan esete lehet. Az, hogy valamennyi, a szerződésnek meg nem felelő magatartás szerződésszegést eredményez, a magyar szerződési jog sajátja.

A szerződésszegésre sor kerülhet a szerződő felek szerződési kötelezettségszegése, illetve elháríthatatlan akadályok folytán is. Ekként szerződésszegésnek tekinthető azon magatartás, körülmény, vagy állapot, mely a szerződésbe ütközik, vagy egyébként sérti valamelyik félnek a szerződéssel kapcsolatos jogait.

A szerződésszegő magatartás vétkessége alapvetően nem releváns. Ugyanakkor szándékosan okozott, továbbá emberi életet, testi épséget vagy egészséget megkárosító szerződésszegés esetén a felelősség érvényesen nem korlátozható és nem is zárható ki.¹³⁷

Különbség tehető objektív, illetve szubjektív szerződésszegés között.

Objektív a szerződésbe ütköző körülmény, vagy állapot függetlenül attól, hogy a felek mennyiben működtek közre ennek előidézésében.

Szubjektív a valamely fél felróható magatartására visszavezethető körülmény, illetve állapot.

A szerződésszegési esetköröket két csoportba sorolhatóak:

- a) nevesített szerződésszegési esetek,
- b) nem nevesített / nevesítetlen szerződésszegési esetek.

- a) A nevesített szerződésszegési esetek elnevezés abból ered, hogy ezek a szerződésszegési esetek a Ptk-ban kerültek nevesítésre. Leggyakoribbak a Ptk-ban nevesített szerződésszegési esetek, ezek alá általánosságban bevonható a többi szerződésszegési eset is.

A Ptk. nevesített szerződésszegési esetei – tipikus szerződésszegési esetek

1. kötelezeti késedelem,
2. a jogosult átvételi késedelme,
3. hibás teljesítés,
4. teljesítés megtagadása,
5. lehetetlenülés,
6. szerződésben vállalt jognyilatkozat megtételének elmaradása.

- b) Nevesítetlen szerződésszegési esetek

Miután számtalan tartalmú szerződés jöhet létre, így a *nevesítetlen szerződésszegési esetek* számtalan variánsa képzelhető el

4.1. A szerződésszegés jogkövetkezményei általában

A Ptk. meghatároz olyan szankciókat, amelyek bármely szerződésszegéshez kapcsolódhatnak, a nem nevesítettekhez, valamint a nevesítettekhez akkor, ha azok a nevesítettekhez rendelt speciális törvényi szankciókkal összeférnek.

---

¹³⁷ Ptk. 6: 152.§

A szerződésszegések közös szankciói között különbség tehető az

- a) objektív
(A szerződésszegés ténye már kiváltja a szankció alkalmazhatóságát.)
- b) és a szubjektív szankciók között.
(A szerződésszegés ténye mellett szükséges az is, hogy a szerződésszegő magatartása felróható legyen, vagyis az, hogy a szerződésszegő fél nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. – objektivizált felróhatóság)

a) Objektív szankciók

◦ 1, *Természetbeni teljesítés követelésének a joga*

A felek célzott joghatás elérése érdekében kötnek szerződést, ezért a szerződés teljesítése továbbra is érdekükben áll. A teljesítés továbbra is elvárás a másik szerződő féltől, függetlenül attól, hogy késedelembe esik, vagy hibásan teljesít a kötelezett. A sérelmet szenvedett fél tipikusan bírói úton követelheti, kényszerítheti ki.

Kizárt a teljesítés követelése:

- fizikai, jogi lehetetlenülés esetén,
- ha a teljesítés jogellenes,
- ha a jogosult fedezeti ügyletet alkalmazott, mert a fedezeti ügylet a teljesítést helyettesíti.

Ptk. 6:141. § [Fedezeti szerződés]

A jogosult – elállása vagy felmondása esetén – a szerződéssel elérni kívánt cél megvalósítására alkalmas szerződést köthet, és – a kártérítés szabályai szerint – követelheti a kötelezettől a szerződésben és a fedezeti szerződésben kikötött ellenértékek közötti különbség, továbbá a fedezeti szerződés megkötéséből eredő költségek megtérítését.

A szerződés teljesítésére a jogosult póthatáridőt tűzhet.

◦ 2, *Saját szolgáltatás visszatartásának a joga (ius retentionis)*

A visszterhesség vélelméből vezethető le (A szerződésben kikötött szolgáltatással szemben megfelelő ellenszolgáltatás áll.). Ha a kötelezett a szolgáltatását nem szerződésszerűen teljesíti, úgy a jogosultnak sem kell a saját szolgáltatását teljesítenie. Az esedékes szolgáltatáshoz kapcsolódik, az esedékes szolgáltatás arányos teljesítését lehet követelni.

A saját szolgáltatás visszatartásának joga alapján:

- a jogosult a saját esedékes szolgáltatása arányos részének teljesítését visszatarthatja, a nem teljesült szolgáltatásért ellenszolgáltatás nem jár
- mindaddig illeti meg a saját szolgáltatás visszatartásának joga a jogosultat, amíg
  1. a kötelezett szerződésszerűen nem teljesít, vagy
  2. a kötelezett nem nyújt megfelelő biztosítékot

A visszatartási jog ideiglenesen biztosít mentesülést a kötelezett számára a saját szolgáltatás teljesítése alól és a fentiek szerint csak korlátozott terjedelemben.

A teljesítés visszatartására jogosult fél elállhat a szerződéstől, vagy ha az eredeti állapotot nem lehet helyreállítani, jogosult azt felmondani, ha megfelelő határidőt szabott, és ez alatt a másik fél a szerződésszegést nem szüntette meg, vagy a teljesítésre megfelelő biztosítékot nem nyújtott.

A teljesítés visszatartására jogosult személy jogállására a megbízás nélküli ügyvitel szabályait kell alkalmazni.

3, Elállási jog gyakorlása

Az elállás a szerződés egyoldalú megszüntetése. Ez a legszigorúbb objektív jogkövetkezmény, azért csak akkor kerülhet sor gyakorlására, ha a jogosult érdekmúlást bizonyít. Miután az elállás a szerződéskötés időpontjára visszamenő hatályú, így csak akkor kerülhet rá sor, ha a szerződés megkötését megelőző állapot természetben visszaállítható és a jogosult is képes arra, hogy a kapott szolgáltatást visszatérítse.

4, Felmondási jog gyakorlása

Az elálláshoz hasonlatosan a felmondás is a szerződés egyoldalú megszüntetését eredményezi, s gyakorlásához szükséges az érdekmúlás bizonyítása. Ugyanakkor ex nunc hatállyal, a jövőre nézve szünteti meg a szerződést.

Azt a döntést, hogy elállásra, vagy felmondásra kerüljön sor, segíti az elállás körében meghatározott feltételrendszer megléte. Ha a szerződés megkötését megelőző állapot természetben visszaállítható és a jogosult is képes arra, hogy a kapott szolgáltatást visszatérítse, úgy elállásra, nemleges teszt esetén pedig felmondásra kerül sor.

A jogosult elállása, vagy felmondása esetén a jogosult a szerződéssel elérni kívánt cél megvalósítására alkalmas szerződést – fedezeti szerződést – köthet. Fedezeti szerződés megkötése esetén a jogosult – a kártérítés szabályai szerint – követelheti a kötelezettől a szerződésben és a fedezeti szerződésben kikötött ellenértékek közötti különbség, továbbá a fedezeti szerződés megkötéséből eredő költségek megtérítését.

A fedezeti szerződés megkötése egy jogrendszerben, így a magyar jogrendszerben sem kötelező, csak lehetőség. A fedezeti szerződés megkötésének célja a szerződésszegéshez kapcsolt kár bekövetkezésének elhárítása, illetve csökkentése.

b) Szubjektív szankciók

◉ 1, Kártérítési igény

A szerződésszegő fél köteles a szerződésszegéssel okozott károkat megtéríteni. A szerződésszegésért való felelősségre vonatkozó szabályok szerint, aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentесül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre

nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa.

(Ugyancsak a szubjektív szankciók körébe sorolható a szerződésben vállalt kötbérfizetési kötelezettség teljesítése. Miután azonban jelen esetben a Ptk-ban nevesített szerződésszegési szankciókat elemezzük, így e körbe nem tartozik. Csakis és kizárólag szerződésen alapuló kötbérfizetési kötelezettség esetén érvényesíthető, mint szubjektív alapú jogkövetkezmény.)

4.2. Előzetes szerződésszegés

Előfordulhatnak olyan esetkörök, amikor már a teljesítési határidő lejárt előtt nyilvánvalóvá válik, hogy a kötelezett a szolgáltatását az esedékességkor nem tudja teljesíteni, ilyenkor a Ptk. felhatalmazása alapján a jogosult már ekkor gyakorolhatja a késedelemből eredő jogokat akkor, ha a jogosultnak a teljesítés már nem áll érdekében.

Ha a teljesítési határidő lejárt előtt nyilvánvalóvá válik, hogy a teljesítés hibás lesz, a jogosult a hiba kijavítására vagy kicserélésre tűzött határidő eredménytelen eltelte után gyakorolhatja a hibás teljesítésből eredő jogokat.

4.3. Részleges szerződésszegés

Osztható szolgáltatás egy részére vonatkozó szerződésszegés esetén a szerződésszegés jogkövetkezményei erre a részre következnek be, kivéve, ha a jogkövetkezmények részleges alkalmazása a jogosult lényeges jogi érdekét sértené.

4.4. Az egyes, Ptk-ban nevesített szerződésszegési esetek

KÖTELEZETTI KÉSEDELEM

A kötelezett akkor esik késedelembe, ha a szolgáltatást annak esedékességekor nem teljesíti. Az esedékesség kérdéskörében a teljesítési idő ad iránymutatást. Ha a kötelezett a teljesítési időben nem teljesít, úgy késedelembe esik, s a jogosult alkalmazhatja a kötelezetti késedelemhez kapcsolódó, Ptk. által rendelt jogkövetkezményeket.

Ezek a jogkövetkezmények lehetnek:

- I. objektív
- II. szubjektív alapúak.

I. Objektív alapú jogkövetkezmények

A kötelezetti késedelem objektív, önmagában a késedelem tényéhez kapcsolódó és a kötelezett hibáztathatóságától független szankciói:

1. Ha továbbra is fennáll az érdeke, akkor követelheti a teljesítést.
2. Ha a teljesítéshez fűző érdeke megszűnt, bekövetkezett az érdekmúlás, úgy elállhat a szerződéstől, egyoldalú nyilatkozatával megszüntetheti a szerződést.

Elállhat a szerződéstől, mert még nem történt olyan vagyonmozgás, ami miatt a szerződéskötés előtt fennállt helyzet természetben ne volna visszaállítható.

Az érdekmúlást a jogosultnak kell bizonyítania. Bekövetkezhet például akkor, ha a késedelem okán a jogosultnak már nincs is szüksége a szolgáltatásra.

Vannak esetkörök, amikor nincs szükség az érdekmúlás bizonyítására. Ez az ún. fix határidő esete:

- [1.] Amikor a szolgáltatást egy konkrétan meghatározott időpontban – és nem máskor – kell teljesíteni, amely a felek megállapodásán, vagy a szolgáltatás felismerhető rendeltetésén alapul.
- [2.] Ha a jogosult póthatáridőt szab a teljesítésre, és az eredménytelenül eltelt.

2. Késedelmi kamat fizetése

Pénztartozás esetén a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdődően a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkammattal - idegen pénznemben meghatározott pénztartozás esetén az adott pénznemre a kibocsátó jegybank által meghatározott alapkammattal, ennek hiányában a pénzüpi kamattal - megegyező mértékű késedelmi kamatot köteles fizetni, akkor is, ha a pénztartozás egyébként kamatmentes volt.

Ha a jogosultnak a késedelembe esés időpontjáig kamat jár, a kötelezett a késedelembe esés időpontjától e kamaton felül a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat - idegen pénznemben meghatározott pénztartozás esetén az adott pénznemre a kibocsátó jegybank által meghatározott alapkamat, ennek hiányában a pénzüpi kamat - egyharmadával megegyező késedelmi kamatot, de összesen legalább a fentebb meghatározott kamatot köteles fizetni.

A kamat számításakor a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat irányadó az adott naptári félév teljes idejére.

A kamatfizetési kötelezettség akkor is beáll, ha a kötelezett késedelmét kimentti.

A jegybanki alapkamat alakulása az alábbi linkről érhető el: http://www.mnb.hu/Jegybanki_alapkamat_alakulasa, Emellett ingyenesen elérhető a neten jegybanki alapkamat kalkulátor is: <http://sikeres.hu/kalkulatorok/jegybanki-alapkamat-kalkulator.html>

Fizetési késedelem vállalkozások közötti szerződésben, valamint pénztartozás fizetésére kötelezett hatóság szerződése esetén

a. Vállalkozások közötti szerződés, valamint pénztartozás fizetésére kötelezett szerződő hatóságnak szerződő hatóságnak nem minősülő vállalkozással kötött szerződése esetén a késedelmi kamat mértéke a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat – idegen pénznemben meghatározott pénztartozás esetén az adott pénznemre a kibocsátó jegybank által meghatározott alapkamat, ennek hiányában a pénzüpi kamat - nyolc százalékponttal növelt értéke. A kamat számításakor a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat irányadó az adott naptári félév teljes idejére.

b. Vállalkozások közötti szerződés esetén a késedelmi kamat mértékét az a. pontban foglaltaktól eltérően, a késedelmi kamat esedékességét a pénztartozás teljesítésének idejére az e törvény által meghatározott fizetési határidőt követő naptól eltérően a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a jogosult hátrányára megállapító szerződési feltétel - mint tisztességtelen kikötést - a jogosult megtámadhatja. Szerződő hatóságnak szerződő hatóságnak nem minősülő vállalkozással kötött szerződése esetén a késedelmi kamat esedékességét a pénztartozás teljesítésének idejére e törvény által meghatározott fizetési határidőt követő naptól eltérően megállapító szerződési feltétel semmis.

c. Vállalkozások közötti szerződés esetén a késedelmi kamatot kizáró szerződési feltétel, szerződő hatóságnak szerződő hatóságnak nem minősülő vállalkozással kötött szerződése esetén a késedelmi kamatot kizáró vagy azt az a. pontban meghatározott mértékhez képest alacsonyabb értékben meghatározó szerződési feltétel semmis, kivéve, ha a kötelezett késedelme esetére kötbér fizetésére köteles.

A késedelmi kamat mértékének számolását számos, ingyenesen hozzáférhető kalkulátor segíti. Közülük példa: <https://kesedelmi-kamat.hu/kesedelmi-adatbevitel/>; <http://kamat.orc.hu/>.

+ behajtási költségátalány

Vállalkozások egymás közötti, illetve szerződő hatóságokkal létrejött kereskedelmi ügyletekből származó fizetési kötelezettség késedelmes teljesítése miatt a jogosult a követelés behajtásával kapcsolatos költségei fedezetül negyveneuronyi forintösszegre tarthat igényt. Ez az ún. behajtási költségátalány.

Kereskedelmi ügylet a vállalkozások, illetve vállalkozások és szerződő hatóságok között lebonyolított olyan ügylet, amelynek tárgya fizetés ellenében áruk adásvétele vagy szolgáltatások nyújtása.

A behajtási költségátalány mértéke kötött, 40 EUR, ugyanakkor nincs kötve sem a követelés nagyságrendjéhez, sem pedig a késedelem időtartamához. Minimális összegű követelés esetén is érvényesíteni lehet.

Csakis és kizárólag kereskedelmi ügylet esetén lehet behajtási költségátalányra igényt tartani. A kötelezett ugyanakkor nem köteles megfizetni ezt az összeget, ha a késedelmet kimenti. Csak a késedelem bekövetkezésétől számított egyéves jogvesztő határidőn belül lehet érvényesíteni. Érvényesítése lehetőség, a jogosult nem köteles vele élni, ugyanakkor szerződésben előre nem lehet kizárni. Jogszabályi rendelkezés alapján: „A behajtási költségátalányt kizáró vagy azt negyven eurónál alacsonyabb összegben meghatározó szerződési kikötés semmis”.

II. Szubjektív Jogkövetkezmény

A kötelezett a késedelemből eredő kárt megtéríteni köteles, kivéve, ha késedelmét kimenti. Mentessül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a késedelmet ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa.

A jogosult követelheti a kötelezettől a késedelem által a vagyonában okozott kára megtérítését: a szolgáltatásban magában, az egyéb vagyonában keletkezett tényleges kárt és az elmaradt hasznot.

JOGOSULT ÁTVÉTELI KÉSEDELME / JOGOSULTI KÉSEDELEM

A szerződésből mind a kötelezettnek, mind pedig a jogosultnak származnak kötelezettségei, ennek okán a jogosult is késedelembe eshet. Ilyen kötelezettsége a jogosultnak a szolgáltatás, így például a megvásárolt dolog, elkészült tanulmány, elkészült vállalkozói produktum átvétele. Akkor esik késedelembe a jogosult, ha a szerződésszerűen felajánlott teljesítést nem fogadja el.

a. A jogosult átvételi késedelmének objektív jogkövetkezményei:

- a jogosult késedelve kizárja az egyidejű kötelezeti késedelmet
- a kötelezett a megbízás nélküli ügyvitel szabályai szerint köteles őrizni a szolgáltatás tárgyát, és követelheti a jogosulttól az őrzéssel kapcsolatos költségeit
- a kárveszélyviselés átszáll a jogosultra.

b. Szubjektív jogkövetkezmények

- A jogosult köteles megtéríteni a kötelezettnek az átvételi késedelem által okozott kárát.
- A szerződésben vállalt kötbérfizetési kötelezettség teljesítése.

JOGNYILATKOZAT TÉTELÉNEK ELMULASZTÁSA

A Ptk. alapján két esetben lehet pótolni a jognyilatkozatot:

- Ha jogszabály kívánja meg a jognyilatkozatot,
- ha szerződés kívánja meg a jognyilatkozatot.

Ha a jogszabály kívánja meg a jognyilatkozatot (például közös tulajdon esetén a tulajdonostársi hozzájáruló nyilatkozat), és valaki ezen nyilatkozatot nem teszi meg, úgy az adott esetben joggal való visszaélésnek minősülhet, s a bíróság a jognyilatkozatot ítéletével pótolhatja. Joggal való visszaélésnek az a magatartás minősül, amikor a jog gyakorlása a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra irányul, vagyis a jog nem rendeltetésszerűen kerül gyakorlásra.

Ha a joggal való visszaélés jogszabály által megkívánt nyilatkozat megtagadásában áll, és ez a magatartás nyomós közérdeket vagy különös méltánylást érdemlő magánérdeket sért, a bíróság a nyilatkozatot ítéletével pótolhatja, feltéve, hogy az érdeksérelem másképpen nem hárítható el.

Ha a felek között megkötött *szerződés* kívánja meg a jognyilatkozatot, úgy annak elmaradása szerződésszegést eredményez, s ez esetben a bíróság ítéletével pótolhatja a jognyilatkozatot.

LEHETETLENÜLÉS – A TELJESÍTÉS LEHETETLENNÉ VÁLÁSA

A lehetetlenülés lényegi ismérvei szerint a szolgáltatás a szerződés megkötése után bekövetkezett valamely okból nem teljesíthető.

A lehetetlenülés kiváltó okai szempontjából megkülönböztethető:

- a. fizikai,
  - b. jogi,
  - c. érdekbeli lehetetlenülés.
-
- a. A teljesítés fizikai okból válik lehetetlenné, így ha a szolgáltatás tárgya megsemmisül, elpusztul, hozzáférhetlenné válik.
  - b. Ha a teljesítés jogszabály tiltása folytán nem lehetséges (pl. kizárja a jogszabály bizonyos áruk forgalmát).
  - c. A szerződéskötés után megváltozott körülmények hatására az egyik félnek már nem áll érdekében az általa vállalt szolgáltatás teljesítése.
  - d. Szladits példája: a bohócnak elő kellene adnia műsorszámát, mert kötbér mellett kötelezte fellépésre magát, miközben felesége otthon haldoklik.

Jogkövetkezmények

A szerződés megszűnése, egymással szemben a felek a szerződés teljesítésével többé már nem tartoznak. A felek elszámolni kötelesek egymással.

A lehetetlenné válásért való felelősség szerint rendezi a továbbiakban a Ptk. a lehetetlenülés jogkövetkezményeit:

Ha a teljesítés lehetetlenné válásáért egyik fél sem felelős, a szerződés megszűnésének időpontját megelőzően nyújtott szolgáltatás pénzbeni ellenértékét meg kell téríteni. Ha a már teljesített pénzbeni szolgáltatásnak megfelelő ellenszolgáltatást a másik fél nem teljesítette, a pénzbeni szolgáltatás visszajár.

Ha a teljesítés lehetetlenné válásáért az egyik fél felelős, a másik fél szabadul a szerződésből eredő teljesítési kötelezettsége alól, és a szerződésszegéssel okozott kárának megtérítését követelheti.

Ha a teljesítés lehetetlenné válásáért mindkét fél felelős, a szerződés megszűnik, és a felek a lehetlenné válásból eredő kárukat a közrehatás arányában követelhetik egymástól.

A TELJESÍTÉS MEGTAGADÁSA

Abban az esetben lesz szerződésszegő a magatartás, ha jogos ok nélkül kerül sor a szerződés teljesítésének megtagadására. Nincs különálló szankciója – a jogosult választhat a késedelem és a lehetetlenülés jogkövetkezményei között.

Ptk. kapcsolódó szakaszhelyei: Ptk. 6: 137-141 §§, Ptk. 6: 149-151. §§, Ptk. 6: 153-156. §§, Ptk. 6: 179-184. §§.

4.5. A hibás teljesítés

A kötelezett akkor teljesít hibásan, ha a szolgáltatás a *teljesítés időpontjában* nem felel meg a szerződésben vagy jogszabályban megállapított minőségi követelményeknek. Ezeket a minőségi követelményeket

- szerződési,
- illetve jogszabályi kellékeknek hívjuk.

Vannak esetek, amikor kizárt a hibás teljesítés. Így nem teljesít hibásan a kötelezett,

- ha a jogosult a hibát a szerződéskötés időpontjában ismerte,
- vagy a hibát a szerződéskötés időpontjában ismernie kellett.

Mindkét esetben a bizonyítási teher a kötelezettet terheli a főszabálynak megfelelően.

A Ptk. akként rendelkezik, hogy a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis az a kikötés, amely a XXIV. fejezetnek a kellékszavatosságra és a jótállásra vonatkozó rendelkezéseitől a fogyasztó hátrányára tér el, kógenssé téve ezeket a rendelkezéseket.

Nagyon nehéz a teljesítés és a más szolgáltatással való teljesítés elhatárolása. Azt a szolgáltatást, amivel a szerződésben megjelölt szolgáltatás helyett teljesítenek, aliud szolgáltatásnak hívjuk. Azt, hogy az aliud szolgáltatással való teljesítés megfelelő, avagy hibás teljesítésként kell felfogni, mindig az adott tényálláson múlik. Általános elhatároló tétel nincs.

A hibás teljesítés a teljesítés időpontjához kapcsolódik, ebben az időszakban kell vizsgálni a szolgáltatás szerződési / jogszabályi kellékeknek való megfelelését.

Ettől a fő szabálytól a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés kapcsán tér el a Ptk, felállítva a hibás teljesítési vélelmet. Eszerint a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a teljesítést követő hat hónapon belül a fogyasztó által felismert hiba már a teljesítés időpontjában megvolt, kivéve, ha e vélelem a dolog természetével vagy a hiba jellegével összeegyeztethetetlen. Megfordul a bizonyítási teher, nem a jogosult fogyasztónak kell bizonyítania, hogy a hiba oka a teljesítés időpontjában már megvolt, hanem a kötelezettnek kell bizonyítania, hogy a hiba oka a teljesítés időpontja után keletkezett.

A rendelkezés kógens (Ptk. 6:157. § (2) bek.).

A szolgáltatás:

- materiális,
- illetve jogi hibában szenvedhet.

Ehhez mérten is beszélhetünk a hibás teljesítés jogkövetkezményeiről, így a

1. kellékszavatosságról,
2. illetve jogszatatosságról.

Emellett a hibás teljesítés jogkövetkezményeként értelmezendő a

3. jóállás,
4. termékszavatosság,
5. és a kártérítés is.

1. KELLÉKSZAVATOSSÁG

A szavatosság a hibás teljesítés objektív jogkövetkezménye.

Olyan szerződés alapján, amelyben a felek kölcsönös szolgáltatásokkal tartoznak (tehát visszterhes szerződés áll fenn a felek között), a kötelezett a hibás teljesítésért kellékszavatossággal tartozik. A kellékszavatosság nem alkalmazható ingyenes szerződések esetében.

A szavatosság szolgáltatásnak a jogi és fizikai kellékeiért való helytállási kötelezettség.

A szavatosság címén a jogosult csakis és kizárólag az adott konkrét szerződés kötelezettjével szemben érvényesíthet igényt. Ez a szabály akkor is mérvadó, ha a szolgáltatás más szerződések közvetítésével jut el a szolgáltatáshoz, több szerződés egybefonódásának, egymást követő voltának köszönhetően jut el a szolgáltatás a jogosulthoz. Ekkor a közvetlen szerződéses kötelezett a jogosult felé a mögötte álló szerződéses jogviszonyok közreműködőiért (gyártó, forgalmazó) is helytáll, s a szavatossági következményeket háríthatja majd át a vele szerződéses jogviszonyban lévő kötelezettekre (gyártó, forgalmazó).

Miután a teljesítés időpontjában fennálló fogyatékoság eredményezi a hibás teljesítést, vizsgálni kell, hogy kinek mit kell bizonyítania. A bizonyítási teher a jogosulton van, neki kell bizonyítania, hogy a hiba már a teljesítéskor benne volt a szolgáltatásban.

Meg kell vizsgálni, hogy a jogosult milyen tulajdonságokat, milyen minőséget várhat el a szolgáltatástól, mert ezek meg nem valósulása, fogyatékosága esetén érvényesítheti igényeit. a minőséget három figyelembe veendő szempontrendszer alakítja:

a. A Ptk. 6:123.§-ban a szolgáltatás minőségéért megszabott normatartalom

Ptk. 6:123. § [A szolgáltatás minősége]

(1) A szolgáltatásnak a teljesítés időpontjában alkalmasnak kell lennie a rendeltetése szerinti célra, így

- a. alkalmasnak kell lennie a jogosult által meghatározott célra, ha azt a jogosult a szerződéskötés előtt a kötelezett tudomására hozta;
- b. alkalmasnak kell lennie azokra a célokra, amelyekre más, azonos rendeltetésű szolgáltatásokat rendszerint használnak;
- c. rendelkeznie kell azzal a minőséggel, és nyújtania kell azt a teljesítményt, amely azonos rendeltetésű szolgáltatásoknál szokásos, és amelyet a jogosult elvárhat, figyelembe véve a kötelezettnek vagy - ha nem a kötelezett állítja elő a szolgáltatás tárgyát - a szolgáltatás előállítójának és ezek képviselőjének a szolgáltatás konkrét tulajdonságaira vonatkozó nyilvános kijelentését;

- d. rendelkeznie kell a kötelezett által adott leírásban szereplő vagy az általa a jogosultnak mintaként bemutatott szolgáltatásra jellemző tulajdonságokkal; és
  - e. meg kell felelnie a jogszabályban meghatározott minőségi követelményeknek.
- (2) A szolgáltatásnak nem kell megfelelnie a (2) bekezdés c) pontjában említett nyilvános kijelentésnek, ha a kötelezett bizonyítja, hogy
- a. a nyilvános kijelentést nem ismerte, és azt nem is kellett ismernie;
  - b. a nyilvános kijelentést a szerződéskötés időpontjáig már megfelelő módon helyesbítették; vagy
  - c. a nyilvános kijelentés a jogosult szerződéskötési elhatározását nem befolyásolhatta.
- (3) Az (1) bekezdés c) pontjának alkalmazásában a szolgáltatás előállítójának minősül a gyártó, a szolgáltatás importálója és forgalmazója, valamint az a személy is, aki a dolgon nevét, védjegyét vagy egyéb megkülönböztető jelzését feltünteti.
- (4) A szolgáltatásnak a rendeltetés szerinti célra való alkalmassága szempontjából a minőségi előírásokat is figyelembe kell venni.
- (5) Ha a felek a szerződés fajta és mennyiség szerint megjelölt tárgyának minőségét nem határozták meg, a kötelezettnek a forgalomban szokásos jó minőségben kell teljesítenie.

b. A szolgáltatás, dolog konkretizált tulajdonságaira vonatkozó minőségi követelményeket rögzítő szabványok, műszaki előírásokat, útmutatókat rögzítő jogszabályok és szakmai szokások, melyek a Ptk. alapján a szerződés részévé válnak

Ptk. 6:63. § [A szerződés létrejötte és tartalma]

(4) Nem kell a feleknek megállapodniuk olyan kérdésben, amelyet jogszabály rendez.

(5) A szerződés tartalmává válik minden szokás, amelynek alkalmazásában a felek korábbi üzleti kapcsolatukban megegyeztek, és minden gyakorlat, amelyet egymás között kialakítottak. A szerződés tartalmává válik továbbá minden, az adott üzletágban a hasonló jellegű szerződés alanyai által széles körben ismert és rendszeresen alkalmazott szokás, kivéve, ha annak alkalmazása a felek között - korábbi kapcsolatukra is figyelemmel - indokolatlan volna.

c. A szolgáltatáshoz kapcsolódó mellékkötelezettséget szabályozó normák

Így például Ptk. 6:124. § [Dokumentáció átadása]

A kötelezett köteles a jogosultnak átadni a szolgáltatásról szóló tájékoztató leírásokat és egyéb dokumentumokat.

Hibás teljesítés esetén a jogosult választása szerint két lépcsős rendszerben öt féle kellékszavatossági igényt érvényesíthet:

1. lépcső: kijavítás, kicserélés,
2. lépcső: ellenszolgáltatás arányos leszállítása – actio quanti minoris, kijavítási költség megfizetése, elállás – actio redhibitoria.

Ptk. kétlépcsős rendszere egyértelmű prioritást ad a természetbeni teljesítést biztosító szavatossági jogoknak: a kijavításnak és a kicserélésnek.

1. lépcső

1. kijavítást vagy
2. kicserélést igényelhet,

kivéve, ha a választott kellékszavatossági jog teljesítése lehetetlen, vagy ha az a kötelezettnek - másik kellékszavatossági igény teljesítésével összehasonlítva - aránytalan többletköltséget eredményezne, figyelembe véve a szolgáltatás hibátlan állapotban képviselt értékét, a szerződésszegés súlyát és a kellékszavatossági jog teljesítésével a jogosultnak okozott érdeksérelmet.

2. lépcső

3. az ellenszolgáltatás arányos leszállítását igényelheti,
4. a hibát a kötelezett költségére maga kijavíthatja vagy mással kijavíttathatja, vagy
5. a szerződéstől elállhat, ha
  - a kötelezett a kijavítást vagy a kicserélést nem vállalta,
  - e kötelezettségének nem tud azokkal a feltételekkel eleget tenni, miszerint a kijavítást vagy kicserélést - a dolog tulajdonságaira és a jogosult által elvárható rendeltetésére figyelemmel - megfelelő határidőn belül, a jogosult érdekeit kímélve kell elvégezni.
  - vagy ha a jogosultnak a kijavításhoz vagy kicseréléshez fűződő érdeke megszűnt. Jelentéktelen hiba miatt elállásnak nincs helye.

A bíróság a jogosult kérelméhez nincs kötve, de nem kötelezhet olyan kellékszavatossági jog teljesítésére, amely ellen mindegyik fél tiltakozik.

A jogosultat megilleti a *ius variandi* (áttérés joga), vagyis a választott kellékszavatossági jogáról másikra térhet át. Az áttéréssel okozott költséget köteles a kötelezettnek megfizetni, kivéve, ha az áttérésre a kötelezett adott okot, vagy az áttérés egyébként indokolt volt.

A jogosultnak a hiba felfedezése után késedelem nélkül közölnie kell a hibát a kötelezettel. Ha a jogosult ezt elmulasztja, akkor viseli az ebből eredő károkat. Fogyasztói szerződés esetén a két hónapon belül közölt hibát úgy kell tekinteni, hogy késedelem nélkül közölte.

A jogosult a kellékszavatossági igényeit a teljesítéstől számított egy éves elévülési határidő alatt gyakorolhatja. Ez a főszabály, fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésre speciális elévülési határidő kerül meghatározásra. Fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén a fogyasztó kellékszavatossági igénye a teljesítés időpontjától számított két év alatt évül el. Ha a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződés tárgya használt dolog, a felek rövidebb elévülési időben is megállapodhatnak; egy évnél rövidebb elévülési határidő ebben az esetben sem köthető ki érvényesen. Ha a szerződés alapján szolgáltatott dolog ingatlan, a kellékszavatossági igény a teljesítés időpontjától számított öt év alatt évül el. Nem számít bele az elévülési időbe a kijavítási időnek az a része, amely alatt a jogosult a dolgot rendeltetésszerűen nem tudja használni. A dolognak a kicseréléssel vagy a kijavítással érintett részére a kellékszavatossági igény elévülése újból kezdődik. Ezt a szabályt kell alkalmazni arra az esetre is, ha a kijavítás következményeként új hiba keletkezik.

A szavatossági határidő elévülési természete azt jelenti, hogy alkalmazni kell az elévülés nyugvására és félbeszakadására vonatkozó rendelkezéseket.

Kivételként lehetőség van arra is, hogy a jogosult kellékszavatossági jogait az ugyanabból a szerződésből eredő követeléssel szemben kifogásként érvényesítse, ha a kellékszavatossági igény elévült.

+ Ptk. 6:165-167. §§

A hibás teljesítésre továbbra is irányadó az 1959-es Ptk. hatálya alatt meghozott A hibás teljesítéssel kapcsolatos egyes jogalkalmazási kérdésekről szóló 1/2012. (VI. 21.) PK vélemény.

2. JOGSZAVATOSSÁG

A kötelezett helytállni tartozik azért, hogy a jogosult nem szerzi meg vagy csak korlátozottan szerzi meg azokat a jogokat, amelyek őt jogszabály alapján vagy visszterhes szerződés jogcímén megilletnék.

Jogszatosság: jogi hibáért, a szolgáltatott dolog jogi kelleiért fennálló helytállási kötelezettség. Csak visszterhes szerződéshez kapcsolódó helytállási kötelezettség – hasonlóan a kellékszavatossághoz. A kötelezett helytállási kötelezettsége azért áll fenn, hogy a jogosult valamely jogot korlátozás- és akadálymentesen szerezhessen meg. Ebből eredően jogszatosság áll fenn:

- a jogszerzés akadálya miatt,
- a jogszerzés korlátozott volta miatt.

Jogszatosság a jogszerzés akadálya miatt:

Ha tulajdonjog, jog vagy követelés visszterhes átruházására irányuló kötelezettség esetén a tulajdonjog, más jog vagy követelés megszerzését harmadik személy joga akadályozza, a jogosult köteles a kötelezettet megfelelő határidő tűzésével felhívni arra, hogy az akadályt

hárítsa el vagy adjon megfelelő biztosítékot. A határidő eredménytelen eltelte után a jogosult elállhat a szerződéstől és kártérítést követelhet.

Ha a kötelezett jóhiszemű volt, a szerződés megkötéséből eredő károkat köteles megtéríteni.

Jogszatosság a jogszerzés korlátozott volta miatt:

Ha tulajdonjog, más jog vagy követelés visszerhes átruházására irányuló kötelezettség esetén a tulajdonjog, más jog gyakorlását vagy a követelés megszerzését harmadik személy joga korlátozza vagy értékét csökkenti, a jogosult megfelelő határidő tűzésével tehermentesítést követelhet.

A határidő eredménytelen eltelte után a jogosult a tehermentesítést a kötelezett költségére elvégezheti.

Ha a tehermentesítés lehetetlen vagy aránytalan költséggel járna, a jogosult a szerződéstől elállhat, és kártérítést követelhet, vagy a teher átvállalása fejében az ellenérték megfelelő csökkentését követelheti. Ezek a jogok a jogosultat akkor is megilletik, ha a tehermentesítésre megszabott határidő eredménytelenül telt el, és a jogosult nem kívánja a dolog tehermentesítését.

Ha a kötelezett jóhiszemű volt, a szerződés megkötéséből eredő károkat köteles megtéríteni.

Nem illetik meg ezek a jogok a jogosultat, ha a szerződés megkötésekor tudta vagy tudnia kellett, hogy korlátozástól mentes tulajdonjogot, jogot vagy követelést nem szerezhetsz, kivéve, ha a kötelezett a tulajdonjog, más jog vagy követelés korlátozásmentességéért kifejezetten szavatosságot vállalt.

3. JÓTÁLLÁS

A jótállás a szerződésszegés általánosnál jóval szigorúbb szankciója.

A jótállásról általában

Alapulhat:

- szerződésen,
- jogszabályon.

A jótállásra kötelezett a helytállási kötelezettsége alól akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett. Ezzel szigorúbb szabályt állít fel, mint a kellékszavatossági szabály, mert ez esetben a bizonyítási terhet a kötelezettre hárítja azzal, hogy azt a vélelmet állítja fel, miszerint a hiba oka a teljesítés előtt keletkezett.

A jótállás a szerződésszegés általánosnál jóval szigorúbb szankciója.

Jótállás alapján érvényesíthető jogok:

Annak függvényében alakulnak, hogy mi a jótállás alapja:

1. Felek megállapodása hozta létre:

- a. ha a felek megállapodása az érvényesíthető jogokról nem rendelkezik, úgy a Ptk. alapján hibás teljesítés esetén öt megillető jogokat érvényesítheti,

- b. felek megállapodása ettől eltérően határozza meg az egyes érvényesíthető jogokat, úgy a jogosult ezen, megállapodás szerinti jogokat érvényesítheti.
2. Jogszabályi rendelkezésen alapuló kötelező jótállás esetén a jótállási idő alatt felmerülő szavatossági jogokat a jótállásra vonatkozó jogszabály rendelkezései alapján kell elbírálni.

Itt is érvényesül az, a kellékszavatossági igények kapcsán már ismertetett szabály, miszerint a kötelezett jótállás esetében sem követelhet értékcsökkenés vagy használati díj címén megtérítést a jogosulttól, ha ezt a dolgot rendeltetésszerűen használta.

Jogszabály, illetve szerződés eltérő rendelkezése hiányában:

- a jogosultat illeti a ius variandi joga,
- a jótállási idő a tényleges teljesítéssel kezdődik.

Ígérvényesítésre vonatkozó rendelkezések:

- a jótállás időtartama alatt bármikor érvényesíthető,
- a jótállás időtartama meghosszabbodik azzal az idővel javítás esetén, mely alatt a jogosult a dolgot a hiba miatt rendeltetésszerűen nem használhatta,
- a dolog jelentősebb részének kicserélése esetében a kicserélt dologra a jótállás időtartama újratekzdődik,
- a jótállási igény érvényesítése a kötelezethez intézett jótállási nyilatkozattal történik,
- a jótállási igény érvényesítettnek minősül, ha a jogosult bár nem intéz nyilatkozatot a kötelezethez a jótállási határidőn belül, de a keresetlevél ezen időn belül benyújtásra, s a kötelezettnek kézbesítésre kerül, úgy a jótálláson alapuló igényt időben érvényesítettnek kell tekinteni.
- A jótállási igény a jótállási határidőben érvényesíthető. Ha a jótállásra kötelezett kötelezettségének a jogosult felhívására - megfelelő határidőben - nem tesz eleget, a jótállási igény a felhívásban tűzött határidő elteltétől számított három hónapos jogvesztő határidőn belül akkor is érvényesíthető bíróság előtt, ha a jótállási idő már eltelt.
- A jótállási igény érvényesítésére a Ptk. utaló szabályként a kellékszavatossági jogok gyakorlására vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni.

Jogszabály által előírt jótállási kötelezettség

- I. Jótállási kötelezettséget keletkeztet az Egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003 (IX.22.) Korm. rendelet.
Ezen jogszabályi kötelező jótállás a Ptk. szerinti fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott, a jogszabály mellékletében felsorolt új tartós fogyasztási cikkekre terjed ki.
- II. A lakásépítéssel kapcsolatos kötelező jótállásról szóló 181/2003. (XI. 5.) Korm. rendelet

4. TERMÉKSZAVATOSSÁG

A hibás teljesítés következményei körébe tartozik. A fizikai hiba egyik következménye.

A kellékszavatosságtól eltérően nem a fogyasztóval szerződő kötelezett, hanem a gyártó köteles helytállni az általa forgalomba hozott termék - amely csak ingó dolog lehet, tipikusan tartós fogyasztási cikk - hibátlanságáért.

Ezért más a termékszavatossági jogok köre, csak

- kijavítást,
- kicserélést kérhet.

Miután a termékszavatossági igény teljesítése eredményeként a gyártó és a fogyasztó között már közvetlen kötelmi jogi jogviszony keletkezik, így csere esetén a kicserélt termékre, kijavítás esetén a termék kijavítással érintett részére vonatkozó kellékszavatossági kötelezettség a gyártót terheli.

A termék akkor hibás, ha nem felel meg a terméknek a gyártó által történt forgalomba hozatalakor hatályos minőségi követelményeknek, vagy nem rendelkezik a gyártó által adott leírásban szereplő tulajdonságokkal.

A Ptk. alapján – a hétköznapitól eltérően – tágabb értelmezést kap a gyártó fogalma, mert gyártó:

- a termék előállítója,
- forgalmazója.

A gyártó csak akkor mentesül a termékszavatossági kötelezettség alól, ha bizonyítja, hogy

- a terméket nem üzleti tevékenysége vagy önálló foglalkozása körében gyártotta vagy forgalmazta,
- a termék forgalomba hozatalának időpontjában a hiba a tudomány és a technika állása szerint nem volt felismerhető, vagy
- a termék hibáját jogszabály vagy kötelező hatósági előírás alkalmazása okozta.

Csere esetén a kicserélt termékre, kijavítás esetén a termék kijavítással érintett részére vonatkozó kellékszavatossági kötelezettség a gyártót terheli.

Közlési és igényérvényesítési határidők

A Ptk. szerint a fogyasztó a hiba felfedezése után késedelem nélkül köteles a hibát a gyártóval közölni. A hiba felfedezésétől számított két hónapon belül közölt hibát késedelem nélkül közölni kell tekinteni. A közlés késedelméből eredő kárért a fogyasztó felelős.

A gyártót a termékszavatosság az adott termék általa történő forgalomba hozatalától számított két évig terheli. E határidő eltelte jogvesztéssel jár.

Termékszavatosság tulajdonosváltás esetén

A termékszavatossági jogokat a termék tulajdonjogának átruházása esetén az új tulajdonos érvényesítheti a gyártóval szemben.

5. KÁRTÉRÍTÉSI IGÉNY KELLÉKHIBÁS TELJESÍTÉS MIATT

Ehelyen különbséget kell tenni az ún. tapadókárok és következménykárok között:

- ▶ Tapadókár: A szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kár.
- ▶ Következménykár: A jogosult egyéb vagyonában bekövetkező kár.

A tapadókár a jogosult hibátlan teljesítéshez fűződő szerződési érdeke sérelmét kompenzálja, ezért a kártérítési igényt a jogosult csak akkor érvényesítheti, ha az első lépcsőbe tartozó kellékszavatossági igények érvényesítésének feltételei nem állnak fenn.

A tapadókár megtérítésére vonatkozó igény érvényesítési határideje a kellékszavatossági határidőkhöz igazodik.

A következményi károkra a szerződésszegéssel okozott kárfelelősség általános szabályai az irányadók.

Kapcsolódó Ptk szakaszhelyek: Ptk. 6:157. § - 178. §

Kérdésbank

1. Milyen kontextusban értelmezhető a teljesítés – szerződésszegés – szerződés érvénytelenség?
2. Milyen magatartást feltételez a szerződésszegés megállapítása?
3. Mulasztásban megnyilvánuló szerződésszegés magával vonja-e a másik fél olyan szerződéses kötelezettségének megszegését, melyet a mulasztás akadályoz?
4. Milyen vonatkozásban értékelhető a szerződésszegő magatartáshoz kapcsolt vétkesség?
5. Milyen kapcsolat mutatható ki a nevesített és nevesítetlen szerződésszegési esetek között?
6. Mi az indoka a természetbeni teljesítés követelésének kizártságát eredményező jogi helyzeteknek?
7. Mit fed a visszatartási jog ideiglenessége és korlátozott terjedelme?
8. Milyen szempontok befolyásolják az elállás és a felmondási jog közötti választást?
9. Gyakorolhatóak-e a szerződés teljesítését megelőzően a szerződésszegésből eredő jogkövetkezmények?
10. Milyen relevanciával bír az érdekmúlás a kötelezett késedelem jogkövetkezménye alakítása során?
11. Mit tenne abban az esetben, ha a szerződésszerűen felajánlott értékpapírt a jogosult nem veszi át?
12. Hogyan határozható el egymástól a jogszabály, illetve szerződés alapján megkívánt nyilatkozat bírósági ítélettel való pótlása?
13. A lehetetlenülés kiváltói okai között milyen különbségtétel tehető?
14. Milyen keretrendszer határozza meg a szolgáltatás minőségével kapcsolatos elvárásokat?
15. Miként tehető jogintézményi szinten különbség a fizikai és a jogi hibáért való helytállás között?
16. Mi az alapvető különbség a két jogsavatossági intézmény között?

17. Miként alakítja a jótállás alapja az érvényesíthető jogok körét?
18. Milyen megfontolás áll a gyártó helytálási kötelezettsége mögött?
19. Milyen körben mentesülhet a gyártó a termékszavatossági kötelezettsége alól?
20. Miként alakul a kellékhibás teljesítés miatti kártérítési felelősség?

5. Közérdekű adatok védelme

Stúdiumunk relációjában a nukleáris létesítmények működésével kapcsolatos közérdekű adatok védelmének vizsgálata szükséges. A közérdekű adatok közzététele az átláthatóságot biztosítja.

A személyes adatok, közérdekű adatok, közérdekből nyilvános adatok védelmére vonatkozó generális jogi keretrendszert az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. év CXII. törvény (továbbiakban: Info tv.) nyújtja. Az információs önrendelkezési jog, valamint a személyes adatok védelméhez való jog a természetes személy sajátja. Személyes adat érintettje kizárólag természetes személy lehet. Ennek megfelelően a gazdálkodó szervezetek adatai nem részesülnek a személyes adatok tekintetében biztosított törvényi védelemben, kivéve, ha az egyes adatok egyben természetes személyek adatai is.¹³⁸

A természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatálya kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i 2016/679/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (továbbiakban: GDPR) személyi hatálya ugyancsak nem terjed ki az olyan adatkezelésekre, melyek jogi személyek adataira, illetve olyan vállalkozások adataira vonatkoznak, melyeket jogi személyként hoztak létre, beleértve a jogi személy nevét és formáját, valamint a jogi személy elérhetőségére vonatkozó adatokat. A GDPR ezen rendelkezése azt az alapelvet erősíti meg rendeleti szinten is, mely deklarálja a személyes adatok védelmének kizárólag természetes személyek adataira való értelmezhetőségét. Ez persze nem jelenti azt, hogy a jogi személy által kezelt személyes adatok tekintetében ne kellene alkalmazni a GDPR, s honi környezetben az Infotv. rendelkezéseit.

5.1. Közérdekű adat fogalma

A közérdekű adathoz kapcsolt, a jogintézmény célját meghatározó lényegi jogosultság a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog, melyet az Alkotmány huszonnegyedik módosításáról rendelkező 1989. évi XXXI. törvény iktatta be¹³⁹ az Alkotmány rendelkezései közé. Az Alkotmánybíróság e rendelkezés alapján már korai gyakorlatában hangsúlyozta, hogy az Alkotmány „a közérdekű adatok megismerésére vonatkozó jogot is alkotmányos alapjogként garantálja, amely a kommunikációs alapjogok jogegyütteséből az informáltsághoz való jogot, az információk megszerzésének szabadságát és állami elismerését, továbbá biztosítását jelenti.”¹⁴⁰ Az Alkotmánybíróság már a kezdetektől fogva információszabadságként fogta fel a közérdekű adatokhoz való hozzáférés és terjesztés jogát. Alanyi jogi tartalma alapján bárkinek joga van ahhoz, hogy a közérdekű adatokat megismerje és terjessze. Erre tekintettel az információszabadság alatt a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jogot érti az Alkotmánybíróság.¹⁴¹

138 Kúria Pfv.21976/2014/9.

139 1989. évi XXXI. törvény 61.§ (1) bek.: „A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, továbbá arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze.”

140 34/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 177, 185.

141 13/2019. (IV. 8.) AB határozat, Indokolás [27]

Generikus, történeti fejlődésében az információszabadságra vonatkozó legfontosabb ke-retszabályokat a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szó-ló 1992. évi LXIII. törvény (továbbiakban: Avtv.) szabályozta. A jogalkotó a törvény céljaként megerősíti¹⁴² az Alkotmány rendelkezését, illetve a törvényhez fűzött indokolásban kiemelte: „Rendkívül fontos, hogy az állampolgárok és a szervezetek szükség esetén (jogaik megóvása, jogos érdekeik érvényre juttatása céljából) hozzáférhessenek más természetes vagy jogi személyek vagy szervezetek adataihoz, ám ez az esetek jelentős részében nem találkozik az utóbbiak tetszésével, és nem esik egybe egyedi érdekeikkel. A demokratikus folyamatok kibontakozása magával hozza, sőt megköveteli, hogy az állampolgárok e jogállásukból eredően - azaz minden külön felhatalmazás vagy engedély nélkül - hozzájuthassanak bizonyos közérdekű információkhoz, amelyek az általuk választott szervek működésére, közpénzek felhasználására stb. vonatkoznak.¹⁴³ (...)Az állampolgárok és szervezeteik az állami vagy helyi önkormányzati feladatok ellátását akkor tudják ellenőrzésük alá vonni, ha erről kellő információjuk van.”¹⁴⁴

A 2012. január 1. napján hatályba lépett Alaptörvény hetedik módosításával megállapított VI. cikk (3) bekezdése alapján „[m]indenkinek joga van a személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez”.

Az Infotv. alapján közérdekű adat: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő és tevékenységére vonatkozó vagy közfeladatának ellátásával összefüggésben keletkezett, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől, így különösen a hatáskörre, illetékességre, szervezeti felépítésre, szakmai tevékenységre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokolt adatfajtákra és a működést szabályozó jogszabályokra, valamint a gazdálkodásra, a megkötött szerződésekre vonatkozó adat; Infotv. 3.§ 5. pont A közérdekű adatok megismerésére vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni azon adatok tekintetében is, amelyeket törvény közérdekből nyilvános adatnak minősít. közérdekből nyilvános adat: a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát, megismerhetőségét vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendeli; Infotv. 3. § 6. pont

Az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésében deklarált, közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülésére két eszköz áll rendelkezésre:

- a közérdekű adatot kezelő szerv közzétételi kötelezettsége, valamint
- az állampolgárok által benyújtható közérdekű adatigénylések lehetősége.

142 Avtv. 1. § (1) bek.: „E törvény célja annak biztosítása, hogy - ha e törvényben meghatározott jogszabály kivételt nem tesz - személyes adatával mindenki maga rendelkezzen, és a közérdekű adatokat mindenki megismerhesse.”

143 Avtv. általános indokolása

144 Avtv. 18.§-hoz fűzött indokolás

5.2. Közérdekű adatok közzététele

Az Infotv. a közérdekű adatok közzétételéhez elektronikus közzétételi kötelezettséget kapcsol. A közzétételnek az alábbi szempontoknak kell megfelelnie:

- internetes honlapon,
- digitális formában,
- bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, kinyomtatható és részleteiben is adatvesztés és -torzulás nélkül kimásolható módon,
- a betekintés, a letöltés, a nyomtatás, a kimásolás és a hálózati adatátvitel szempontjából is díjmentesen kell hozzáférhetővé tenni.

A közérdekű adatok közzététele vonatkozásában három típusú közzétételi lista jelenik meg:

- A. Általános közzétételi lista,
- B. különös közzétételi lista,
- C3. egyedi közzétételi lista.

A közzétételi listák ezen, hármas megjelenítése azonban nem kötött abban az értelemben, hogy ezeken kívül elektronikusan közzétehetőek más közérdekű és közérdekből nyilvános adatok is.

A. Általános közzétételi lista

Az Infotv. az 1. számú mellékletében írja elő, hogy melyek azok a közzétételre kötelezett szervek tevékenységéhez kapcsolódó közérdekű adatok, melyeket elektronikusan, a mellékletben foglaltak szerint, ezen szerveknek közzé kell tenniük. Ez az ún. általános közzétételi lista.

Az általános közzétételi lista közzétételére az alábbi szervek kötelesek:

- a Köztársasági Elnök Hivatala, az Országgyűlés Hivatala, az Alkotmánybíróság Hivatala, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, az Állami Számvevőszék, a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Művészeti Akadémia, az Országos Bírósági Hivatal, a Legfőbb Ügyészség,
- a központi államigazgatási szerv a kormánybizottság kivételével, továbbá az országos kamara, valamint
- a fővárosi és megyei kormányhivatal.

A fentebbi felsorolásban nem szereplő közfeladatot ellátó szervek az elektronikus közzétételi kötelezettségüknek választásuk szerint saját, vagy társulásaik által közösen működtetett, illetve a felügyeletüket, szakmai irányításukat, vagy működésükkel kapcsolatos koordinációt ellátó szervek által fenntartott, valamint az erre a célra létrehozott központi honlapon való közzététellel is eleget tehetnek.

A közfeladatot ellátó szervre vonatkozó közzétételi kötelezettségi szabály általánosan kötelezővé teszi azt, hogy az általa kezelt közérdekű adatokhoz minden közfeladatot ellátó szerv

biztosítson hozzáférést. A kötelezettség szempontjából csak az számít, hogy az adott szerv közérdekű adatot kezel, s önmagában ennél fogva terheli - a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülése érdekében - az adatigény teljesítésére vonatkozó kötelezettség. Ez az általános érvényű kötelezettség nem korlátozható a címzettek körének szűkítésével, hogy az ne eredményezné egyúttal a közérdekű adatok megismeréséhez való jog korlátozását.¹⁴⁵

1. melléklet a 2011. évi CXII. törvényhez - általános közzétételi lista

I. Szervezeti, személyzeti adatok

	Adat	Frissítés	Megőrzés
1.	A közfeladatot ellátó szerv hivatalos neve, székhelye, postai címe, telefon- és telefaxszáma, elektronikus levélcíme, honlapja, ügyfélszolgálatának elérhetőségei	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot törlendő
2.	A közfeladatot ellátó szerv szervezeti felépítése szervezeti egységek megjelölésével, az egyes szervezeti egységek feladatai	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot törlendő
3.	A közfeladatot ellátó szerv vezetőinek és az egyes szervezeti egységek vezetőinek neve, beosztása, elérhetősége (telefon- és telefaxszáma, elektronikus levélcíme)	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot törlendő
4.	A szervezeten belül illetékes ügyfélkapcsolati vezető neve, elérhetősége (telefon- és telefaxszáma, elektronikus levélcíme) és az ügyfélfogadási rend	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot törlendő
5.	Testületi szerv esetén a testület létszáma, összetétele, tagjainak neve, beosztása, elérhetősége	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot törlendő
6.	A közfeladatot ellátó szerv irányítása, felügyelete vagy ellenőrzése alatt álló, vagy alárendeltségében működő más közfeladatot ellátó szervek megnevezése, és 1. pontban meghatározott adatai	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
7.	A közfeladatot ellátó szerv többségi tulajdonában álló, illetve részvételével működő gazdálkodó szervezet neve, székhelye, elérhetősége (postai címe, telefon- és telefaxszáma, elektronikus levélcíme), tevékenységi köre, képviselőjének neve, a közfeladatot ellátó szerv részesedésének mértéke	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
8.	A közfeladatot ellátó szerv által alapított közalapítványok neve, székhelye, elérhetősége (postai címe, telefon- és telefaxszáma, elektronikus levélcíme), alapító okirata, kezelő szervének tagjai	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával

145 Kúria Pfv.20175/2017/5.

	Adat	Frissítés	Megőrzés
9.	A közfeladatot ellátó szerv által alapított költségvetési szerv neve, székhelye, a költségvetési szervet alapító jogszabály megjelölése, illetve az azt alapító határozat, a költségvetési szerv alapító okirata, vezetője, honlapjának elérhetősége, működési engedélye	A változásokat követően azonnal	Az előző állapotot 1 évig archívumban tartásával
10.	A közfeladatot ellátó szerv által alapított lapok neve, a szerkesztőség és kiadó neve és címe, valamint a főszerkesztő neve	A változásokat követően azonnal	Az előző állapotot 1 évig archívumban tartásával
11.	A közfeladatot ellátó szerv felettes, illetve felügyeleti szervének, hatósági döntései tekintetében a fellebbezés elbírálására jogosult szervnek, ennek hiányában a közfeladatot ellátó szerv felett törvényességi ellenőrzést gyakorló szervnek az 1. pontban meghatározott adatai	A változásokat követően azonnal	Az előző állapotot 1 évig archívumban tartásával

II. Tevékenységre, működésre vonatkozó adatok

	Adat	Frissítés	Megőrzés
1.	A közfeladatot ellátó szerv feladatát, hatáskörét és alaptevékenységét meghatározó, a szervezetre vonatkozó alapvető jogszabályok, közjogi szervezetszabályozó eszközök, valamint a szervezeti és működési szabályzat vagy ügyrend, az adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzat hatályos és teljes szövege	A változásokat követően azonnal	Az előző állapotot 1 évig archívumban tartásával
2. ¹⁴⁶	Az országos illetékességű szervek, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatal esetében a közfeladatot ellátó szerv feladatáról, tevékenységéről szóló tájékoztató magyar és angol nyelven	A változásokat követően azonnal	Az előző állapotot törlendő
3.	A helyi önkormányzat önként vállalt feladatai	Negyedévente	Az előző állapotot 1 évig archívumban tartásával

¹⁴⁶ Módosította: 2012. évi XCIII. törvény 79. §.

	Adat	Frissítés	Megőrzés
4.	Államigazgatási, önkormányzati, és egyéb hatósági ügyekben ügyfajtánként és eljárástípusonként a hatáskörrel rendelkező szerv megnevezése, hatáskör gyakorlásának átruházása esetén a ténylegesen eljáró szerv megnevezése, illetékességi területe, az ügyintézéshez szükséges dokumentumok, okmányok, eljárási illetékek (igazgatási szolgáltatási díjak) meghatározása, alapvető eljárási szabályok, az eljárást megindító irat benyújtásának módja (helye, ideje), ügyfélfogadás ideje, az ügyintézés határideje (elintézési, fellebbezési határidő), az ügyek intézését segítő útmutatók, az ügymenetre vonatkozó tájékoztatás és az ügyintézéshez használt letölthető formanyomtatványok, az igénybe vehető elektronikus programok elérése, időpontfoglalás, az ügýtípusokhoz kapcsolódó jogszabályok jegyzéke, tájékoztatás az ügyfelet megillető jogokról és az ügyfelet terhelő kötelezettségekről	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot törlendő
5.	A közfeladatot ellátó szerv által nyújtott vagy költségvetéséből finanszírozott közszolgáltatások megnevezése, tartalma, a közszolgáltatások igénybevételének rendje, a közszolgáltatásért fizetendő díj mértéke, az abból adott kedvezmények	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
6.	A közfeladatot ellátó szerv által fenntartott adatbázisok, illetve nyilvántartások leíró adatai (név, formátum, az adatkezelés célja, jogalapja, időtartama, az érintettek köre, az adatok forrása, kérdőíves adatfelvétel esetén a kitöltendő kérdőív), az adatvédelmi nyilvántartásba bejelentendő nyilvántartásoknak az e törvény szerinti azonosító adatai; a közfeladatot ellátó szerv által - alaptevékenysége keretében - gyűjtött és feldolgozott adatok fajtái, a hozzáférés módja, a másolatkészítés költségei	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
7.	A közfeladatot ellátó szerv nyilvános kiadványainak címe, témája, a hozzáférés módja, a kiadvány ingyenessége, illetve a költségtérítés mértéke	Negyedévente	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
8.	A testületi szerv döntései előkészítésének rendje, az állampolgári közreműködés (véleményezés) módja, eljárási szabályai, a testületi szerv üléseinek helye, ideje, továbbá nyilvánossága, döntései, ülésének jegyzőkönyvei, illetve összefoglalói; a testületi szerv szavazásának adatai, ha ezt jogszabály nem korlátozza	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
9.	A törvény alapján közzeendő jogszabálytervezetek és kapcsolódó dokumentumok; a helyi önkormányzat képviselő-testületének nyilvános ülésére benyújtott előterjesztések a benyújtás időpontjától	Törvény eltérő rendelkezése hiányában a benyújtás időpontját követően azonnal	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával

	Adat	Frissítés	Megőrzés
10.	A közfeladatot ellátó szerv által közzétett hirdetésmények, közlemények	Folyamatosan	Legalább 1 évig archívumban tartásával
11.	A közfeladatot ellátó szerv által kiírt pályázatok szakmai leírása, azok eredményei és indokolásuk	Folyamatosan	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
12.	A közfeladatot ellátó szervnél végzett alaptevékenységgel kapcsolatos vizsgálatok, ellenőrzések nyilvános megállapításai	A vizsgálatról szóló jelentés megismerését követően haladéktalanul	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
13 ¹⁴⁷	A közérdekű adatok megismerésére irányuló igények intézésének rendje, az illetékes szervezeti egység neve, elérhetősége, az információs jogokkal foglalkozó személy neve	Negyedévente	Az előző állapot törlendő
14.	A közfeladatot ellátó szerv tevékenységére vonatkozó, jogszabályon alapuló statisztikai adatgyűjtés eredményei, időbeli változásuk	Negyedévente	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
15.	A közérdekű adatokkal kapcsolatos kötelező statisztikai adatszolgáltatás adott szervre vonatkozó adatai	Negyedévente	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
16.	Azon közérdekű adatok hasznosítására irányuló szerződések listája, amelyekben a közfeladatot ellátó szerv az egyik szerződő fél	Negyedévente	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
17.	A közfeladatot ellátó szerv kezelésében lévő közérdekű adatok felhasználására, hasznosítására vonatkozó általános szerződési feltételek	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával
18.	A közfeladatot ellátó szervre vonatkozó különös és egyedi közzétételi lista	A változásokat követően azonnal	Az előző állapot törlendő
19 ¹⁴⁸	A közfeladatot ellátó szerv kezelésében levő, a közadatok újrahasonosításáról szóló törvény szerint újrahasonosítás céljára elérhető kulturális közadatok listája a rendelkezésre álló formátumok megjelölésével, valamint a közfeladatot ellátó szerv kezelésében levő, a közadatok újrahasonosításáról szóló törvény szerint újrahasonosítható közadatok típusokról való tájékoztatás, a rendelkezésre álló formátumok megjelölésével	A változásokat követő 15 napon belül	Az előző állapot 1 évig archívumban tartásával

147 Módosította: 2018. évi XXXVIII. törvény 34. § (1) 4.

148 Megállapította: 2015. évi XCVI. törvény 2. § (1). Hatályos: 2016. I. 1-től.

	Adat	Frissítés	Megőrzés
20 ¹⁴⁹	A 19. sor szerinti közadatok és kulturális közadatok újrahasonosítására vonatkozó általános szerződési feltételek elektronikusan szerkeszthető változata	A változásokat követő 15 napon belül	Az előző állapot törlendő
21. ¹⁵⁰	A 19. sor szerinti közadatok és kulturális közadatok újrahasonosítás céljából történő rendelkezésre bocsátásáért fizetendő díjak általános jegyzéke, a díjszámítás alapját képező tényezőkkel együttesen	A változásokat követő 15 napon belül	Az előző állapot törlendő
22 ¹⁵¹	A közadatok újrahasonosításáról szóló törvény szerinti jogorvoslati tájékoztatás	A változásokat követő 15 napon belül	Az előző állapot törlendő
23. ¹⁵²	A közfeladatot ellátó szerv által megkötött, a közadatok újrahasonosításáról szóló törvény szerint kötött kizárólagos jogot biztosító megállapodások szerződő feleinek megjelölése, a kizárólagosság időtartamának, tárgyának, valamint a megállapodás egyéb lényeges elemeinek megjelölése	A változásokat követő 15 napon belül	Az előző állapot törlendő
24 ¹⁵³	A közfeladatot ellátó szerv által kötött, a közadatok újrahasonosításáról szóló törvény szerint a kulturális közadatok digitalizálására kizárólagos jogot biztosító megállapodások szövege	A változásokat követő 15 napon belül	Az előző állapot törlendő
25 ¹⁵⁴	A közadatok újrahasonosításáról szóló törvény szerinti azon jogszabály, közjogi szervezetszabályozó eszköz, közszolgáltatási szerződés vagy más kötelező erővel bíró dokumentum (vagy az annak elérhetőségére mutató hivatkozás), amely az újrahasonosítás céljából rendelkezésre bocsátható közadat gyűjtésével, előállításával, feldolgozásával és terjesztésével összefüggő költségek jelentős részének sajtó bevételeiből való fedezését írja elő a közfeladatot ellátó szerv részére	A változásokat követő 15 napon belül	Az előző állapot törlendő

III. Gazdálkodási adatok

	Adat	Frissítés	Megőrzés
1. ¹⁵⁵	A közfeladatot ellátó szerv éves költségvetése, számviteli törvény szerint beszámolója vagy éves költségvetés beszámolója	A változásokat követően azonnal	A közzétételt követő 10 évig

149 Megállapította: 2015. évi XCVI. törvény 2. § (1). Hatályos: 2016. I. 1-től.

150 Megállapította: 2015. évi XCVI. törvény 2. § (1). Hatályos: 2016. I. 1-től.

151 Beiktatta: 2012. évi LXIII. törvény 23. §. Hatályos: 2013. I. 1-től.

152 Beiktatta: 2012. évi LXIII. törvény 23. §. Hatályos: 2013. I. 1-től.

153 Beiktatta: 2015. évi XCVI. törvény 2. § (2). Hatályos: 2016. I. 1-től.

154 Beiktatta: 2015. évi XCVI. törvény 2. § (2). Hatályos: 2016. I. 1-től.

155 A 2011. évi CXCV. törvény 112. § (1) szerinti szöveggel lép hatályba.

2.	A közfeladatot ellátó szervnél foglalkoztatottak létszámára és személyi juttatásaira vonatkozó összesített adatok, illetve összesítve a vezetők és vezető tisztviselők illetménye, munkabére, és rendszeres juttatásai, valamint költségtérítése, az egyéb alkalmazottaknak nyújtott juttatások fajtája és mértéke összesítve	Negyedévente	A külön jogszabályban meghatározott ideig, de legalább 1 évig archívumban tártásával
3. ¹⁵⁶	A közfeladatot ellátó szerv által nyújtott, az államháztartásról szóló törvény szerinti költségvetési támogatások kedvezményezettjeinek nevére, a támogatás céljára, összegére, továbbá a támogatási program megvalósítási helyére vonatkozó adatok, kivéve, ha a közzététel előtt a költségvetési támogatást visszavonják vagy arról a kedvezményezett lemond	A döntés meghozatalát követő hatvanadik napig	A közzétételt követő 5 évig
4. ¹⁵⁷	Az államháztartás pénzeszközei felhasználásával, az államháztartáshoz tartozó vagyonnal történő gazdálkodással összefüggő, ötmillió forintot elérő vagy azt meghaladó értékű árubeszerzésre, építési beruházásra, szolgáltatás megrendelésre, vagyonértékesítésre, vagyonhasznosításra, vagyon vagy vagyoni értékű jog átadására, valamint koncesszióba adásra vonatkozó szerződések megnevezése (típusa), tárgya, a szerződést kötő felek neve, a szerződés értéke, határozott időre kötött szerződés esetében annak időtartama, valamint az említett adatok változásai, a védelmi és biztonsági célú beszerzések adatai és a minősített adatok, továbbá a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény 9. § (1) bekezdés b) pontja szerinti beszerzések és az azok eredményeként kötött szerződések adatai kivételével A szerződés értéke alatt a szerződés tárgyáért kikötött - általános forgalmi adó nélkül számított - ellenszolgáltatást kell érteni, ingyenes ügylet esetén a vagyon piaci vagy könyv szerinti értéke közül a magasabb összeget kell figyelembe venni. Az időszakonként visszatérő - egy évnél hosszabb időtartamra kötött - szerződéseknel az érték kiszámításakor az ellenszolgáltatás egy évre számított összegét kell alapul venni. Az egy költségvetési évben ugyanazon szerződő féllel kötött azonos tárgyú szerződések értékét egybe kell számítani	A döntés meghozatalát követő hatvanadik napig	A közzétételt követő 5 évig
5.	A koncesszióról szóló törvényben meghatározott nyilvános adatok (pályázati kiírások, pályázók adatai, az elbírálásról készített emlékeztetők, pályázat eredménye)	Negyedévente	A külön jogszabályban meghatározott ideig, de legalább 1 évig archívumban tártásával

156 A 2011. évi CXCV. törvény 112. § (1) szerinti szöveggel lép hatályba.

157 A 2011. évi CXCV. törvény 112. § (1) szerinti szöveggel lép hatályba. Módosította: 2017. évi L. törvény 367. § f).

6. ¹⁵⁸	A közfeladatot ellátó szerv által nem alapfeladatai ellátására (így különösen egyesület támogatására, foglalkoztattottai szakmai és munkavállalói érdek-képviselői szervei számára, foglalkoztatottjai, ellátottjai oktatási, kulturális, szociális és sporttevékenységet segítő szervezet támogatására, alapítványok által ellátott feladatokkal összefüggő kifizetésre) fordított, ötmillió forintot meghaladó kifizetések	Negyedévente	A külön jogszabályban meghatározott ideig, de legalább 1 évig archívumban tartásával
7.	Az Európai Unió támogatásával megvalósuló fejlesztések leírása, az azokra vonatkozó szerződések	Negyedévente	Legalább 1 évig archívumban tartásával
8.	Közbeszerzési információk (éves terv, összegzés az ajánlatok elbírálásáról, a megkötött szerződésekről)	Negyedévente	Legalább 1 évig archívumbantartásával

B. Jogszabály egyes ágazatokra, vagy közfeladatot ellátó szervtípusra nézve határozhat meg ún. *különös közzétételi listát* (Infotv. 37.§ (2) bek.).

C. A közzétételre kötelezett szerv vezetője - a Hatóság véleményének kikérésével -, valamint jogszabály a közfeladatot ellátó szervre, azok irányítása, felügyelete alá tartozó szervekre vagy azok egy részére kiterjedő hatállyal további *kötelezően közzéteendő adatkört* határozhat meg (Infotv. 37.§ (3) bek.).

A közzétételi listákon szereplő adatok pontos, naprakész és folyamatos közzétételéről, az adatközlőnek való megküldéséről az elektronikus közzétételre kötelezett adatfelelős szerv vezetője gondoskodik. A közzétételért, folyamatos hozzáférhetőségért, hitelességért, az adatok frissítéséért az adatközlő felel. A közzétételre szolgáló honlapon közérthető formában tájékoztatást kell adni a közérdekű adatok egyedi igénylésének szabályairól, melyben ki kell térni az igénybe vehető jogorvoslati lehetőségekre is (Infotv. 34.§).

A köztulajdonban álló gazdasági társaságok takarékosabb működéséről szóló 2009. évi CXXII. törvény (továbbiakban: tulajdonosi törvény) a köztulajdonban álló gazdasági társaságok számára előírt közzétételi kötelezettség alapján elektronikusan közzéteszi – többek között - a vezető tisztségviselők, a felügyelőbizottsági tagok, a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 208. §-a szerint vezető állású munkavállalók, valamint az önállóan cégjegyzésre vagy a bankszámla feletti rendelkezésre jogosult munkavállalók

- a. nevét,
- b. tisztségét vagy munkakörét,
- c. munkaviszonyban álló személy esetében
  - ca) a munkavállaló részére a munkaviszonya alapján közvetlenül vagy közvetve nyújtott pénzbeli juttatásokat, ezen belül külön feltüntetve alapbérét, egyéb időbérét, teljesítménybérét, valamint az időbért megalapozó időtartamot, illetve a teljesítménybért megalapozó teljesítménykövetelményeket,

¹⁵⁸ A 2011. évi CLXXV. törvény 188. § (2) szerint módosított szöveggel lép hatályba.

- cb) az Mt., kollektív szerződés, illetve a munkaszerződés alapján járó mértéket megjelölve a munkavállalóra irányadó végkielégítés, illetve felmondási idő időtartamát,
  - cc) az Mt. 228. § alapján kikötött időtartamot és a kötelezettség vállalásának ellenértékét,
- d. a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) 22. § (2) bekezdés a) pontja szerinti jogviszony, valamint a felügyelőbizottsági tagok esetén
- da) a megbízási díjat,
  - db) a megbízási díjon felüli egyéb járandóságokat,
  - dc) a jogviszony megszűnése esetén járó pénzbeli juttatásokat.¹⁵⁹

A jogszabály alapján

köztulajdonban álló gazdasági társaság: az a gazdasági társaság, amelyben a Magyar Állam, helyi önkormányzat, a helyi önkormányzat jogi személyiséggel rendelkező társulása, többcélú kistérségi társulás, fejlesztési tanács, nemzeti-ségi önkormányzat, nemzeti-ségi önkormányzat jogi személyiségű társulása, költségvetési szerv vagy közalapítvány külön-külön vagy együttesen számítva többségi befolyással rendelkezik,

többségi befolyás: az olyan kapcsolat, amelynek révén a befolyással rendelkező egy jogi személyben a szavazatok több mint ötven százalékával - közvetlenül vagy a jogi személyben szavazati joggal rendelkező más jogi személy (köztes vállalkozás) szavazati jogán keresztül - rendelkezik, azzal, hogy a közvetett módon való rendelkezés meghatározása során a jogi személyben szavazati joggal rendelkező más jogi személyt (köztes vállalkozást) megillető szavazati hányadot meg kell szorozni a befolyással rendelkezőnek a köztes vállalkozásban, illetve vállalkozásokban fennálló szavazati hányadával, ha azonban a köztes vállalkozásban fennálló szavazatainak hányada az ötven százalékot meghaladja, akkor azt egy egészként kell figyelembe venni. A befolyás számításánál nem kell figyelembe venni a huszonöt százalékot el nem érő közvetett befolyást.¹⁶⁰

A tulajdonosi törvény rendelkezése szerint a köztulajdonban álló gazdasági társaság a közzététel időpontjában fennálló adatok alapján gondoskodik a pénzeszközei felhasználásával, a gazdasági társaság vagyonával történő gazdálkodással összefüggő - az egyszerű közbeszerzési eljárás értékhatárát elérő vagy azt meghaladó értékű - árubeszerzésre, építési beruházásra, szolgáltatás megrendelésre, vagyonértékesítésre, vagyonhasznosításra, vagyon vagy vagyoni értékű jog átadására, valamint koncesszióba adásra vonatkozó szerződések megnevezésének (típusának), tárgyának, a szerződést kötő felek nevének, a szerződés értékének, határozott időre kötött szerződés esetében annak időtartamára vonatkozó adatoknak, valamint az említett adatok változásainak közzétehetővé tételéről. Önkormányzati rendelet

¹⁵⁹ 2009. évi CXXXII. törvény 2.§ (1) bek.

¹⁶⁰ 2009. évi CXXXII. törvény 1.§ a) b) pontjai

a kötelezően közzétételre kerülő szerződések értékhatárát az egyszerű közbeszerzési eljárás értékhatáránál alacsonyabb összegben is meghatározhatja. Ez a nyilvánosságra hozatali kötelezettség nem vonatkozik a védelmi és a biztonsági beszerzésekre, valamint a minősített adatokra.¹⁶¹

Ugyancsak kivételi körbe tartozik a villamosenergia-termelési, villamosenergia-kereskedelmi, földgáz-kereskedelmi, villamosenergia-elosztási, földgázelosztási, földgáztárolási, átviteli rendszerirányítási, távhőtermelési, központi adatgyűjtő és feldolgozó rendszer működtetési, továbbá hatósági nyilvántartáshoz kötött távközlési tevékenységet, vagy ezen tevékenységek végzését támogató vagyonkezelői feladatokat főtevékenységként ellátó, köztulajdonban álló gazdasági társaságnak, valamint az általa a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény szerint közvetlenül vagy közvetve irányított vállalkozásnak (a továbbiakban: irányított vállalkozás) az e tevékenységéhez kapcsolódóan kötött szerződésben foglalt, az 1. mellékletben meghatározott üzleti, pénzügyi, műszaki adatok, és az ezen szerződés előkészítésével, megkötésével kapcsolatos, valamint az ezekkel összefüggő döntések megalapozását szolgáló üzleti, pénzügyi, műszaki adatok közül azok, amelyek nyilvánosságát az adat keletkezésétől számított, legfeljebb az 1. mellékletben meghatározott időtartam alatt, nemzetbiztonsági, központi pénzügyi vagy külügyi érdekből - az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény 27. § (2) bekezdés b), e) és f) pontjára figyelemmel - korlátozni szükséges, nem ismerhetőek meg.¹⁶²

Nem ismerhető meg továbbá a köztulajdonban álló gazdasági társaság, valamint az általa irányított vállalkozás üzleti tevékenységével kapcsolatos azon adat, amelynek más által történő megszerzése vagy nyilvánosságra hozatala a köztulajdonban álló gazdasági társaság vagy az általa irányított vállalkozás üzleti tevékenysége szempontjából aránytalan sérelmet okoz. Aránytalan a sérelem akkor, ha az adat más általi megszerzése, hasznosítása, másokkal való közlése vagy nyilvánosságra hozatala a köztulajdonban álló gazdasági társaság, vagy az általa irányított vállalkozás versenytársát indokolatlan előnyhöz juttatná.¹⁶³

Mindemellett vannak olyan adatok, melyek nyilvánossága korlátozott, s azok nem ismerhetőek meg meghatározott időintervallumon belül.

1. melléklet 2009. évi CXXII. törvényhez¹⁶⁴

	A 7/I. § (1) bekezdés szerinti adatok	A korlátozás maximális időtartama (év)
1.	Nukleáris üzemanyag-szállítással kapcsolatos szerződések üzleti, pénzügyi, műszaki adatai	30
2.	Nukleáris létesítmény üzemeltetéséhez kapcsolódó szerződések üzleti, pénzügyi, műszaki adatai	30

161 2009. évi CXXII. törvény 2.§ (3) és (5) bek.

162 2009. évi CXXII. törvény 7/I. § (1) bek.

163 2009. évi CXXII. törvény 7/I.§ (2) és (3) bek.

164 Beiktatta: 2016. évi LXVII. törvény 92. §, 2. melléklet. Hatályos: 2016. VI. 18-tól.

3.	Villamos energia és földgáz kereskedelmi szerződések mennyiségi, ár, árképzési és rugalmassági feltételeire, valamint lekötött kapacitásokra vonatkozó adatai	30
4.	Villamos és hőenergia értékesítéssel kapcsolatos szerződések üzleti, pénzügyi, műszaki adatai	15
5.	Villamos energia és földgáz-kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó pénzügyi termékek ár- és mennyiségi feltételeire vonatkozó adatok	15
6.	Villamos energia és földgáz-kereskedelmi tevékenység végzéséhez kapcsolódó belső szabályozó dokumentumok, eljárásrendek, döntéstámogató dokumentumok, előterjesztések, jegyzőkönyvek és határozatok üzleti, pénzügyi, műszaki adatai	15
7.	A társaság stratégiájában szereplő kiemelt célok megvalósításával kapcsolatos szerződések üzleti, pénzügyi, műszaki adatai	15
8.	Földgáztárolás körében kötött vevői szerződések ár és kapacitás-lekötési adatai	15
9.	Az átviteli rendszerirányítási tevékenységgel összefüggő szerződések ár, fizetési ütemezési és műszaki adatai	10
10.	Pénzügyi, finanszírozási szerződések, megállapodások üzleti, pénzügyi adatai	10
11.	A közbeszerzési szabályok hatálya alá nem tartozó beszerzési, beruházási szerződések üzleti, pénzügyi, műszaki adatai	10

5.3. Közérdekű adat kezelője

Az Infotv. 3.§ 9. pontja alapján: „adatkezelő: az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely - törvényben vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusában meghatározott keretek között - önállóan vagy másokkal együtt az adat kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre (beleértve a felhasznált eszközt) vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, vagy az adatfeldolgozóval végrehajthatja.”

Az Alkotmánybíróság 6/2016.(III.11.) AB határozatában kifejtette: „az Infotv. 3. § 9. pontja szerinti adatkezelő fogalom részeként az adatkezelési cél meghatározására utalás - a szabályozási környezetet is figyelembe véve - valójában csak a személyes adatok kezelésére irányadó. A célhoz kötött adatkezelés ugyanis kizárólag a személyes adatok kezelését érintően törvényi (pontosabban a személyes adatok védelméhez való jogból eredő, e jog indokolatlan korlátozása ellen garanciát jelentő törvényi) követelmény. Az Infotv. III. fejezete a közérdekű adatok kapcsán nem tartalmaz ilyen törvényi előírást, vagyis olyan követelményt, ami a közérdekű adatok célhoz kötött adatkezelését tenné kötelezővé. Ennek értelmében az Infotv. 26.§ (1) bekezdése szerinti címzettek (közérdekű adatot kezelő közfeladatot ellátó szervek) köre tehát nem korlátozható az Infotv. 3. § 9. pontja szerinti - a jogalkotó által a személyes adatok kezelésére koncentráltan definiált, az adat kezelésének célját meghatározó - adatkezelőkre.”¹⁶⁵

¹⁶⁵ Kúria Pfv.20175/2017/5.

5.4. Közérdekű adatok megismerése

Közérdekű adatigénylés körében a közérdekű adatot és a közérdekből nyilvános adatot – a törvényi kivételektől eltekintve – bárki megismerhet. A közfeladatot ellátó szervnek az Infotv-en nyugvó jogszabályi kötelessége ezen adatok megismerésének lehetővé tétele (Infotv. 26.§ (1) bek.).

Az Infotv. 3. § 5. pontjának és 26. § (1) bekezdésének együttes értelmezése alapján közérdekű adatot csak állami, önkormányzati feladatot, közfeladatot ellátó szerv, személy kezelhet, és csak hozzájuk lehet fordulni megismerési igénnyel. A jogszabály csak az ott meghatározott alanyi kör számára írja elő a közérdekű adatok nyilvánosságra hozatalának kötelezettségét, így a kérelem címzettje csak olyan szerv vagy személy lehet, aki a jogszabály szerint közfeladatot lát el.¹⁶⁶

Az adatkezelő csak a kezelésében lévő közérdekű adatok kiadására köteles. Az ítélkezési gyakorlat szerint, ha a kért adatot az igényelt formában nem állították elő, az adatkezelő az adatkérést nem tudja teljesíteni, mert csak a létező és általa kezelt adat közlésére köteles. Az adatkezelő a rendelkezésére nem álló, általa össze nem állított, a meglévő adatokból új adatsor előállítására nem kötelezhető.¹⁶⁷

A következőket bírói gyakorlat szerint a bíróság nem kutathatja az adatkérés okát, az adatok kiadhatósága szempontjából az közömbös, miként az is, hogy a felperes azt mire és miként kívánja felhasználni, és arra a kért adatok objektíve alkalmasak vagy sem.¹⁶⁸

A konkrét, közérdekű adat kiadása iránti ítéletében az eljáró bíróság az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésének és az Info tv. 26. § (1) és (2) bekezdésének összevetéséből arra a következtetésre jutott, hogy a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez - az Info tv-ben foglalt korlátok között - mindenkinek joga van, ugyanakkor az ilyen adatok terjesztése során a célhoz kötöttség elvét tiszteletben kell tartani. Kifejtette, hogy a közérdekből nyilvános adat megismeréséhez külön érdekelttség igazolása nem szükséges, felperesnek az adatigényléshez érdekeltséget nem kellett megjelölnie. Önmagában az érdekelttség megjelölésének hiánya joggal való visszaélésnek sem minősíthető. A közérdekű adat kiadása iránti igény előterjesztéséhez nincs szükség érdekelttség igazolására, és az adatigénylés céljának megjelölésére. A célhoz kötöttség elve kizárólag az adatok terjesztése körében állít követelményt az adatkérővel szemben. Ezzel szemben az adatok megismeréséhez való jog gyakorlása lehetővé tételekor az adatkezelő nem kötheti az adatok kiadását a cél megjelöléséhez.¹⁶⁹

A közérdekű, vagy közérdekből nyilvános adatoknak azonban nem mindegyike ismerhető meg. Vannak olyan adatkörök, melyek:

- A. nem ismerhetőek meg,
- B. megismerhetősége korlátozott.

A. A nem megismerhető közérdekű, vagy közérdekből nyilvános adat kategóriájába tartoznak a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény szerinti minősített adatok.

166 Fővárosi Törvényszék P.24183/2015/4.

167 Pfv.IV.22.144/2011/7.; Pfv.IV.20.389/2013/4.; Pfv.IV.20.130/2015/4.; Pfv.IV.21.941/2010/5.; Pfv.IV.20.871/2008/9.; Kúria Pfv.22104/2015/4.

168 Kúria Pfv.21175/2017/14.

169 Fővárosi Ítéletábla Pf.21098/2014/4.

2009. évi CLV. törvény szerint minősített adat:

- a. nemzeti minősített adat: a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést az e törvényben (2009. CLV. törvény), valamint az e törvény (2009. CLV. törvény) felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről - a megjelenési formájától függetlenül - a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyezteti (a továbbiakban együtt: károsítja), és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza;
- b. külföldi minősített adat:
  - ba) megjelenési formájától függetlenül az Európai Unió valamennyi intézménye és szerve, továbbá az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, a külföldi részes fél vagy nemzetközi szervezet által készített és törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés vagy megállapodás alapján átadott olyan adat, amelyhez történő hozzáférést az Európai Unió intézményei és szervei, az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, más állam vagy külföldi részes fél, illetve nemzetközi szervezet minősítés keretében korlátozza,
  - bb) a Magyar Honvédség nemzetközi műveletei és gyakorlatai keretében keletkezett, illetve felhasznált olyan adat, amelyhez történő hozzáférést a műveletben résztvevő felek – a művelet vagy gyakorlat követelményei szerinti minősítéssel – korlátozzák, attól függetlenül, hogy a részes felek által képviselt államokkal Magyarországnak van-e a ba) alpontban foglaltaknak megfelelő megállapodása a minősített adat védelmére és cseréjére, és a minősített adat kezelésére vonatkozó rendelkezéseket a Magyar Honvédség, illetve a műveletet vagy a gyakorlatot irányító más részes fél határozza meg.

5. § (1) *Minősítéssel védhető közérdek Magyarország

- a. szuverenitása, területi integritása,
- b. alkotmányos rendje,
- c. honvédelmi, nemzetbiztonsági, bűnüldözési és bűnmegelőzési tevékenysége,
- d. igazságszolgáltatási, központi pénzügyi, gazdasági tevékenysége,
- e. külügyi vagy nemzetközi kapcsolatai,
- f. állami szerve illetéktelen külső befolyástól mentes, zavartalan működésének biztosítása.

(2) Az adat minősítéssel csak akkor védhető, ha

- a. a keletkezett adat az (1) bekezdésben meghatározott minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozik,

- b. az adat nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetlenné tétele károsítja a minősítéssel védhető közérdeket, és
- c. az adat nyilvánosságát és arra feljogosított személyen kívüli megismerhetőségét meghatározott ideig korlátozni szükséges.

(3) Az adat minősítéssel csak valamennyi törvényi feltétel fennállása esetén és csak a legszükségesebb ideig védhető.

B. A közérdekű, vagy közérdekből nyilvános adat megismerhetőségét kizárólag törvény korlátozhatja.

A közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jogot - az adatfajták meghatározásával - törvény

- a. honvédelmi érdekből;
- b. nemzetbiztonsági érdekből;
- c. bűncselekmények üldözése vagy megelőzése érdekében;
- d. környezet- vagy természetvédelmi érdekből;
- e. központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdekből;
- f. külügyi kapcsolatokra, nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokra tekintettel;
- g. bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel;
- h. a szellemi tulajdonhoz fűződő jogra tekintettel
- i. korlátozhatja. Infotv. 27.§ (2) bek.

Az adat kiadásának megtagadási lehetőségeit azonban megszorítóan kell értelmezni. Önmagában attól, hogy például a kiadni kért közérdekű adatot egyébként büntetőeljárásban felhasználják, oda bekérték, az adat nem veszi el közérdekű jellegét automatikus módon. Annak megítélése, hogy a kért adatok nyilvánossága bűncselekmények üldözése, vagy megelőzése érdekében szükséges, vagy sem, egy-egy konkrét esetre vonatkoztatva ítéhető meg, miként az is, hogy bírósági, vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel indokolt-e a korlátozás. Önmagában az a körülmény, hogy egy közérdekű adatot egy büntetőeljárásban felhasználnak, nem jelenti automatikusan azt, hogy az adat megismerhetősége megszűnik.¹⁷⁰

A gyakorlatban többször felmerül az adótitokra való hivatkozás, mint korlát. Egyrészt az Infotv. az adótitkot nem jelöli meg a közérdekű adatszolgáltatás korlátjaként, másrészt az Alaptörvényben rögzített szükségesség/arányossági teszt alkalmazásával a közérdekű adatok nyilvánosságához fűződik a nagyobb közérdek az esetleges adótitokhoz képest.¹⁷¹

5.5. Közérdekű adat megismerése iránti igény

A közérdekű adat megismerése iránti igénnyel bárki élhet. Visszaélésszerű vagy rendeltetésellenes joggyakorlás tekintetében a többségi bírói gyakorlat szerint érdemben nem lehet vizsgálni az adatigénylést előterjesztő fél szubjektív szándékait,¹⁷² a bíróság nem vizsgálhatja

170 Kúria Pfv.20455/2015/4.

171 Kúria Pfv.21175/2017/14.

172 Kúria Pfv.IV.20.840/2018/4.

a jogszerű adatkérés célját.¹⁷³ Az igényérvényesítés formátlan: szóban, írásban, elektronikus úton egyaránt lehetséges.

A közfeladatot ellátó szervek a közérdekű adatigénylések teljesítésekor nem szolgáltatást nyújtanak, hanem az Alaptörvény 39. cikk (2) bekezdésében meghatározott alapvető – a közérdekű adatok nyilvánosságához fűződő – jogból eredő kötelezettségeiket teljesítik. Ez azt jelenti, hogy – alapesetben – a normál napi működés keretében, ingyenesen kell az igényelt adatokat az állampolgárok rendelkezésére bocsátani. A közfeladatot ellátó szervezeteknek azonban készen kell állniuk arra, hogy bármely tevékenységüket illetően érkezhessen hozzájuk közérdekű, illetve közérdekből nyilvános adatok megismerésére vonatkozó adatigénylés.¹⁷⁴

A közérdekű adat-igénylés teljesítésének vannak ésszerűségi korlátai: miután az adat megismerésére vonatkozó igény feltételezi a kért adatok meglétét, a közfeladatot ellátó szerv nem köteles a kért adatokat az igény teljesítése érdekében maga előállítani, a megismerhetőséget kizárólag a kezelésében ténylegesen meglévő adatok tekintetében kell biztosítani.¹⁷⁵

Abban az esetben, ha az adatkiadás iránti kérelemben megjelölt szempontok szerinti adatgyűjtés az egyszerű matematikai, informatikai műveleteken, sztemderd eljárásokon túlmutat, az igénylő által meghatározott rendszer szerinti lekérdezés, a meglévő adatok adatigénylő által megadott szempontok szerinti csoportosításban való leválogatása sztemderd ügyintézői műveletekkel, saját hatáskörben, az informatikai rendszer által lehetővé tett keretek között nem biztosítható, az adatkezelőnek az adatok kigyűjtésére nincs jogszabályi kötelezettsége, még elektronikus adatkezelés, illetve a munkaerő aránytalan mértékű igénybevétele esetére felszámítható költségtérítés adatigénylő általi megfizetésének esetében sem. Ez minden esetben egyedi mérlegelést igényel: akkor, amikor a megadott szempontú adatkiadás nem jelent aránytalan erőfeszítést, számottevő nehézséget, az adatkezelőtől elvárható, hogy az adatgyűjtést, adatfeldolgozást az igény teljesíthetősége érdekében elvégezze.¹⁷⁶

A bírói gyakorlat értelmében, ha az adatkezelő azt állítja, hogy a kért adattal egyáltalán nem rendelkezik, az a bizonyítási terhet megfordítja, a felperest terheli az alperesek tagadásával szemben annak bizonyítása, hogy a kért adatokkal az alperesek ténylegesen rendelkeznek.¹⁷⁷

5.6. Az adatigénylés teljesítésének ideje

Az adatigénylésnek az igény beérkezését követő legrövidebb idő alatt, legfeljebb 15 napon belül tesz eleget az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv. Ha és amennyiben az adatigénylés nem egyértelmű, nem egyértelműen megfogalmazott, mire terjed ki az adatigénylés, úgy az adatkezelő az igénylőt felhívja az igény pontosítására.

A 15 napos válaszadási határidő tekintetében a Kúria álláspontja az, hogy az nem minősül anyagi jogi határidőnek, mivel a jogszabály nem mondja ki azt, hogy ezen a határidőn belül a válasznak meg kell érkeznie a kérelmezőhöz. A kérelmezettől (alperestől) az várható el, hogy a 15 napon belül válaszát elkészítse és azt postára adja. Ez az értelmezés nem ellentétes

¹⁷³ Kúria Pfv.IV.21.081/2018/5.

¹⁷⁴ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20135/2018/3.

¹⁷⁵ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20532/2018/5.

¹⁷⁶ Fővárosi Ítélőtábla Pf.20532/2018/5.

¹⁷⁷ Kúria Pfv.IV.21.727/2017/8.

a Kúria egy korábbi határozatával (Pfv.IV.21.842/2015/4.), amely csak azt mondta ki, hogy amennyiben a 15 napos határidő letelik, a következő nappal megnyílik a keresetindítási határidő a kérelmező (felperes) részére.¹⁷⁸

- A 15 napos határidő egy alkalommal 15 nappal meghosszabbítható, ha az adatigénylés
- jelentős terjedelmű, illetve
  - nagy számú adatra vonatkozik, vagy
  - az adatigénylés teljesítése az adatkezelő alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével jár.

A meghosszabbításról az igénylőt az igénylés teljesítésére előírt 15 napon belül tájékoztatni kell.

Konkrét esetben az eljáró bíróság a hat és fél év szerződéses állomány kiadását olyan jelentős terjedelmű és nagyszámú adatnak tekintette, amely az alperes alaptevékenysége ellátásához szükséges munkaerő-forrás aránytalan mértékű igénybevételével járhat.¹⁷⁹ Egy másik esetben az adatmegismerési igénnyel érintett időszakban a szerződések számára és terjedelmére (783 szerződés, összesen 5481 oldal) tekintettel nyilvánvalónak és a köztudomás szerint is elfogadhatónak tekintette a bíróság, hogy az adatmegismerési igény teljesítése jelentős munkaráfordítást igényel.¹⁸⁰

Az adatközlés kötelezettsége nem terheli az adatkezelőt

- az adatigénylés azon részében, amely vonatkozásában az adatigénylés megegyezik az igénylő által egy éven belül már azonos adatkörre irányuló adatigénylésével azzal a feltétellel, hogy az azonos adatkörbe tartozó adatokban változás nem állt be.
- ha az igénylő nem adja meg nevét, nem természetes személy igénylő esetében megnevezését, és azt az elérhetőséget, amelyen számára az adatigényléssel kapcsolatos bármely tájékoztatás és értesítés megadható.

A közérdekű adatigénylés körében az igénylő az adatokat tartalmazó dokumentumról vagy dokumentumrészről, annak tárolási módjától függetlenül másolatot kaphat. A felmerült költség mértékéig az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv költségtérítést állapíthat meg, azonban annak összegéről az igénylőt még az igény teljesítését megelőzően tájékoztatni kell.

A bírósági gyakorlat alapján abban az esetben, ha a közérdekű adatigénylés körében az adatkezelő az adatok kiadását megtagadja, és az adatigénylő által az adatkiadás iránt indított perben a bíróság kötelezi az adatkezelőt az adatok kiadására, úgy azzal összefüggésben az adatkezelő tényleges költségei megtérítésére továbbra is igényt tarthat. (A Kúria álláspontja alapján ennek ellenkezője nem következik a jogszabály szövegéből.)¹⁸¹

Ha az adatkezelő az igénylő közérdekű adat megismerésére vonatkozó igényét elutasítja, vagy a teljesítésre nyitva álló, vagy meghosszabbított határidő eredménytelenül telik el, az igénylő bírósághoz fordulhat. Bírósághoz fordulhat kifejezetten az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összegének felülvizsgálata érdekében is. A bizonyítás

178 Kúria Pfv.21475/2016/4.

179 Szegedi Járásbíróság P.21828/2017/12.

180 Kúria Pfv.IV.20.913/2018/4.

181 Kúria Pfv.20175/2017/5.

az adatkezelőt terheli, neki kell bizonyítania a megtagadás jogszerűségét és a megtagadás indokait, illetve az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összegének megalapozottságát.

Az adatigénylés terjedelme megszabja a közérdekű adat közlésére kötelezés iránti perben érvényesíthető igénynek és ebből következően az ilyen perben hozható döntésnek is a kereteit. Az adatkérés tágabb értelmezése nem megengedett. A felperes annál többet, mint amit az előzetes adatigénylésben megismerni kívánt, a bírósági eljárásban sem kérhet. A felperest megilleti az a jog, hogy a megismerési kérelemhez képest a perben kevesebbet kérjen (különösen, ha az írásbeli adatigénylést részben az adatkezelő teljesítette is), többet azonban nem kérhet, a közérdekű adat megismerése iránti keresetében nem terjeszkedhet túl a megismerési kérelemben foglaltakon. A keresetben tehát nem kérhet olyat, amelynek a kiadását az írásbeli adatigénylésben nem kérte, mivel ebben az esetben nem érvényesül az a törvényi előfeltétel, hogy bírósághoz fordulni az adatigénylés nemteljesítése esetén van joga.¹⁸²

A pert az igény elutasításának közlésétől, a határidő eredménytelen elteltétől, illetve a költségtérítés megfizetésére vonatkozó határidő lejártától számított harminc napon belül kell megindítani az igényt elutasító közfeladatot ellátó szerv ellen. A perindításra rendelkezésre álló határidő elmulasztása esetén igazolásnak van helye.

A Kúria elnöke 2017. február 1. napjával joggyakorlat-elemző csoportot hozott létre a közérdekű adatok kiadásával kapcsolatos bírói gyakorlat vizsgálatára. A csoport részletes jelentése feltárja mind azokat a jogi kérdéseket, melyek a közérdekű adatok kiadásával kapcsolatosan széttartó gyakorlatot eredményeznek, mind pedig az irányadó jogszabályok alapján megfogalmazott javaslatokat. A témában való – esetleges – további igényként megjelenő elmélyülés támogatása érdekében a jelentés segédanyagként a tananyag mellett rendelkezésre áll.

Kérdésbank

1. Miként határolható le a személyes adatok védelmét élvező jogalanyok köre?
2. Milyen jogi keretrendszer garantálja a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jogot?
3. Miként ragadható meg a közérdekű adat lényege?
4. Milyen eszközök állnak rendelkezésre a közérdekű adtok megismeréséhez való jog érvényesülésére?
5. Miként kell megvalósulnia a közérdekű adatok közzétételéhez kapcsolt elektronikus közzétételi kötelezettségnek?
6. Hogyan írható le az egyes közzétételi listák közötti különbség?
7. Az általános közzétételi lista mely adatok közzététele mentén strukturált?
8. Miként alakul a közzétételi listákon szerepelő adatokhoz, magában a közzétételhez kapcsolt kötelezettségi személyi kör?
9. Milyen közzétételi kötelezettséget ír elő a tulajdonosi törvény?
10. Ki tekinthető a közérdekű adat kezelőjének?

¹⁸² Fővárosi Törvényszék P.25008/2014/7.

11. Miként érvényesül a célhoz kötöttség elve a közérdekű adatkezelés során?
12. Korlátozható-e a közérdekű adat megismerésére jogosultak személyi köre?
13. Az adatközlés feltételül szabható-e az adatkezelés céljának meghatározása?
14. Melyek azok az adatkörök, melyek nem ismerhetőek meg?
15. Melyek azok az adatkörök, melyek megismerhetősége korlátozott?
16. Milyen korlátok azonosíthatóak az közérdekű adat-igénylés teljesítése kapcsán?
17. Értelmezhető-e anyagi jogi határidőként az adatigénylés teljesítéséhez rendelt 15 napos válaszadási határidő?
18. Jelöljön meg példát a 15 napos határidő további 15 nappal való meghosszabbításának indoklására!
19. Mely esetben biztosított a bírósághoz fordulás joga?
20. Az adatkezelőhöz intézett előzetes adatigénylésen túlmenően érvényesíthet-e az adatigénylő további igényt a peres eljárás során?

6. Vonatkozó jogszabály(tár)

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. év CXII. törvény

A KÖZÉRDEKŰ ADATOK MEGISMERÉSE

20. A közérdekű adatok megismerésének általános szabályai

26. § (1) Az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervnek vagy személynek (a továbbiakban együtt: közfeladatot ellátó szerv) lehetővé kell tennie, hogy a kezelésében lévő közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot - az e törvényben meghatározott kivételekkel - erre irányuló igény alapján bárki megismerhesse.

(2) * Közérdekből nyilvános adat a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy neve, feladatköre, munkaköre, vezetői megbízása, a közfeladat ellátásával összefüggő egyéb személyes adata, valamint azok a személyes adatai, amelyek megismerhetőségét törvény előírja. A közérdekből nyilvános személyes adatok a célhoz kötött adatkezelés elvének tiszteletben tartásával terjeszthetők. A közérdekből nyilvános személyes adatok honlapon történő közzétételére az 1. melléklet és a közfeladatot ellátó személy jogállására vonatkozó külön törvény rendelkezései irányadóak.

(3) Ha törvény másként nem rendelkezik, közérdekből nyilvános adat a jogszabály vagy állami, illetőleg helyi önkormányzati szervvel kötött szerződés alapján kötelezően igénybe veendő vagy más módon ki nem elégíthető szolgáltatást nyújtó szervek vagy személyek kezelésében lévő, e tevékenységükre vonatkozó, személyes adatnak nem minősülő adat.

(4) * A (3) bekezdésben meghatározott szerv vagy személy a (3) bekezdésben meghatározott adatok megismerésére irányuló igény teljesítése során a 28-31. § szerint jár el.

27. § (1) A közérdekű vagy közérdekből nyilvános adat nem ismerhető meg, ha az a minősített adat védelméről szóló törvény szerinti minősített adat.

(2) A közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jogot - az adatfajták meghatározásával - törvény

- a) honvédelmi érdekből;
- b) nemzetbiztonsági érdekből;
- c) bűncselekmények üldözése vagy megelőzése érdekében;
- d) környezet- vagy természetvédelmi érdekből;
- e) központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdekből;
- f) külügyi kapcsolatokra, nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokra tekintettel;
- g) bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel;
- h) a szellemi tulajdonhoz fűződő jogra tekintettel korlátozhatja.

(3) * Közérdekből nyilvános adatként nem minősül üzleti titoknak a központi és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai uniós támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezménnyel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével,

birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli. A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezheti az olyan adatokhoz - így különösen a védett ismerethez - való hozzáférést, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

(3a) * Az a természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely az államháztartás alrendszerébe tartozó valamely személlyel pénzügyi vagy üzleti kapcsolatot létesít, köteles e jogviszonnal összefüggő és a (3) bekezdés alapján közérdekből nyilvános adatra vonatkozóan - erre irányuló igény esetén - bárki számára tájékoztatást adni. A tájékoztatási kötelezettség a közérdekből nyilvános adatok nyilvánosságra hozatalával vagy a korábban már elektronikus formában nyilvánosságra hozott adatot tartalmazó nyilvános forrás megjelölésével is teljesíthető.

(3b) * Ha a (3a) bekezdés alapján tájékoztatásra kötelezett a tájékoztatást megtagadja, a tájékoztatást igénylő a tájékoztatásra kötelezett felett törvényességi felügyelet gyakorlására jogosult szerv eljárását kezdeményezheti.

(4) A közérdekű adatok megismerése korlátozható uniós jogi aktus alapján az Európai Unió jelentős pénzügy- vagy gazdaságpolitikai érdekére tekintettel, beleértve a monetáris, a költségvetési és az adópolitikai érdeket is.

(5) A közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörébe tartozó döntés meghozatalára irányuló eljárás során készített vagy rögzített, a döntés megalapozását szolgáló adat a keletkezésétől számított tíz évig nem nyilvános. Ezen adatok megismerését - az adat megismeréséhez és a megismerhetőség kizárásához fűződő közérdek súlyának mérlegelésével - az azt kezelő szerv vezetője engedélyezheti.

(6) * A döntés megalapozását szolgáló adat megismerésére irányuló igény - az (5) bekezdésben meghatározott időtartamon belül - a döntés meghozatalát követően akkor utasítható el, ha az adat további jövőbeli döntés megalapozását is szolgálja, vagy az adat megismerése a közfeladatot ellátó szerv törvényes működési rendjét vagy feladat- és hatáskörének illetéktelen külső befolyástól mentes ellátását, így különösen az adatot keletkeztető álláspontjának a döntések előkészítése során történő szabad kifejtését veszélyeztetné.

(7) Jogszabály a döntés megalapozását szolgáló egyes adatok megismerhetőségének korlátozására az (5) bekezdésben meghatározottnál rövidebb időtartamot állapíthat meg.

(8) E fejezet rendelkezései nem alkalmazhatók a közhitelű nyilvántartásból történő - külön törvényben szabályozott - adatszolgáltatásra.

21. A közérdekű adat megismerése iránti igény

28. § (1) A közérdekű adat megismerése iránt szóban, írásban vagy elektronikus úton bárki igényt nyújthat be. A közérdekből nyilvános adatok megismerésére a közérdekű adatok megismerésére vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. *

(2) * Ha törvény másként nem rendelkezik, az adatigénylő személyes adatai csak annyiban kezelhetők, amennyiben az az igény teljesítéséhez, az igénynek a 29. § (1a) bekezdésében

meghatározott szempont alapján való vizsgálatához, illetve az igény teljesítéséért megállapított költségtérítés megfizetéséhez szükséges. A 29. § (1a) bekezdésében meghatározott idő elteltét, illetve a költségek megfizetését követően az igénylő személyes adatait haladéktalanul törölni kell.

(3) Ha az adatigénylés nem egyértelmű, az adatkezelő felhívja az igénylőt az igény pontosítására.

29. § (1) * A közérdekű adat megismerésére irányuló igénynek az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv az igény beérkezését követő legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 15 napon belül tesz eleget. *

(1a) * Az adatigénylésnek az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv nem köteles eleget tenni abban a részben, amelyben az azonos igénylő által egy éven belül benyújtott, azonos adatkörre irányuló adatigényléssel megegyezik, feltéve, hogy az azonos adatkörbe tartozó adatokban változás nem állt be.

(1b) * Az adatigénylésnek az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv nem köteles eleget tenni, ha az igénylő nem adja meg nevét, nem természetes személy igénylő esetén megnevezését, valamint azt az elérhetőséget, amelyen számára az adatigényléssel kapcsolatos bármely tájékoztatás és értesítés megadható.

(2) * Ha az adatigénylés jelentős terjedelmű, illetve nagyszámú adatra vonatkozik, vagy az adatigénylés teljesítése a közfeladatot ellátó szerv alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével jár, az (1) bekezdésben meghatározott határidő egy alkalommal 15 nappal meghosszabbítható. Erről az igénylőt az igény beérkezését követő 15 napon belül tájékoztatni kell. *

(2a) * Ha az igénylés olyan adatra vonatkozik, amelyet az Európai Unió valamely intézménye vagy tagállama állított elő, az adatkezelő haladéktalanul megkeresi az Európai Unió érintett intézményét vagy tagállamát és erről az igénylőt tájékoztatja. A tájékoztatás megtételétől az Európai Unió érintett intézménye vagy tagállama válaszáig az adatkezelőhöz való beérkezéséig terjedő időtartam az adatigénylés teljesítésére rendelkezésre álló határidőbe nem számít bele.

(3) * Az adatokat tartalmazó dokumentumról vagy dokumentumrészről, annak tárolási módjától függetlenül az igénylő másolatot kaphat. Az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv az adatigénylés teljesítéséért - az azzal kapcsolatban felmerült költség mértékéig terjedően - költségtérítést állapíthat meg, amelynek összegéről az igénylőt az igény teljesítését megelőzően tájékoztatni kell.

(3a) * Az igénylő a (3) bekezdés alapján kapott tájékoztatás kézhezvételét követő 30 napon belül nyilatkozik arról, hogy az igénylését fenntartja-e. A tájékoztatás megtételétől az igénylő nyilatkozatának az adatkezelőhöz való beérkezéséig terjedő időtartam az adatigénylés teljesítésére rendelkezésre álló határidőbe nem számít bele. Ha az igénylő az igényét fenntartja, a költségtérítést az adatkezelő által megállapított, legalább 15 napos határidőben köteles az adatkezelő részére megfizetni.

(4) * Ha az adatigénylés teljesítése a közfeladatot ellátó szerv alaptevékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével jár, vagy az a

dokumentum vagy dokumentumrész, amelyről az igénylő másolatot igényelt, jelentős terjedelmű, illetve a költségtérítés mértéke meghaladja a kormányrendeletben meghatározott összeget, az adatigénylést a költségtérítésnek az igénylő általi megfizetését követő 15 napon belül kell teljesíteni. Arról, hogy az adatigénylés teljesítése a közfeladatot ellátó szerv alaptervékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével jár, illetve a másolatként igényelt dokumentum vagy dokumentumrész jelentős terjedelmű, továbbá a költségtérítés mértékéről, valamint az adatigénylés teljesítésének a másolatkészítést nem igénylő lehetőségeiről az igénylőt az igény beérkezését követő 15 napon belül tájékoztatni kell. *

(5) * A költségtérítés mértékének meghatározása során az alábbi költségelemek vehetők figyelembe:

- a) az igényelt adatokat tartalmazó adathordozó költsége,
- b) az igényelt adatokat tartalmazó adathordozó az igénylő részére történő kézbesítésének költsége, valamint
- c) ha az adatigénylés teljesítése a közfeladatot ellátó szerv alaptervékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével jár, az adatigénylés teljesítésével összefüggő munkaerő-ráfordítás költsége.

(6) * Az (5) bekezdésben meghatározott költségelemek megállapítható mértékét jogszabály határozza meg.

30. § (1) Ha a közérdekű adatot tartalmazó dokumentum az igénylő által meg nem ismerhető adatot is tartalmaz, a másolaton a meg nem ismerhető adatot felismerhetetlenné kell tenni.

(2) * Az adatigénylésnek közérthető formában és - amennyiben ezt az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv aránytalan nehézség nélkül teljesíteni képes - az igénylő által kívánt formában, illetve módon kell eleget tenni. Ha a kért adatot korábban már elektronikus formában nyilvánosságra hozták, az igény teljesíthető az adatot tartalmazó nyilvános forrás megjelölésével is. Az adatigénylést nem lehet elutasítani arra való hivatkozással, hogy annak közérthető formában nem lehet eleget tenni. *

(3) * Az igény teljesítésének megtagadásáról, annak indokaival, valamint az igénylőt e törvény alapján megillető jogorvoslati lehetőségekről való tájékoztatással együtt, az igény beérkezését követő 15 napon belül írásban vagy - ha az igényben elektronikus levelezési címét közölte - elektronikus levélben értesíteni kell az igénylőt. Az elutasított kérelmekről, valamint az elutasítások indokairól az adatkezelő nyilvántartást vezet, és az abban foglaltakról minden évben január 31-éig tájékoztatja a Hatóságot. *

(4) A közérdekű adat megismerése iránti igény teljesítése nem tagadható meg azért, mert a nem magyar anyanyelvű igénylő az igényét anyanyelvén vagy az általa értett más nyelven fogalmazza meg.

(5) Ha a közérdekű adat megismerése iránti igény teljesítésének megtagadása tekintében törvény az adatkezelő mérlegelését teszi lehetővé, a megtagadás alapját szűken kell értelmezni, és a közérdekű adat megismerésére irányuló igény teljesítése kizárólag abban

az esetben tagadható meg, ha a megtagadás alapjául szolgáló közérdek nagyobb súlyú a közérdekű adat megismerésére irányuló igény teljesítéséhez fűződő közérdeknél.

(6) A közfeladatot ellátó szervnek a közérdekű adatok megismerésére irányuló igények teljesítésének rendjét rögzítő szabályzatot kell készítenie. *

(7) * A közfeladatot ellátó szerv gazdálkodásának átfogó, számlaszintű, illetve tételes ellenőrzésére irányuló adatmegismerésekre külön törvények rendelkezései irányadók. Erre való hivatkozással az adatkezelő az adatigénylést az igénylés tárgyát képező irat másolata helyett a jogviszony alanyainak, a jogviszony típusának, a jogviszony tárgyának, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás mértékének és teljesítése időpontjának megjelölésével is teljesítheti.

31. § (1) * Az igénylő a közérdekű adat megismerésére vonatkozó igény elutasítása vagy a teljesítésre nyitva álló, vagy az adatkezelő által a 29. § (2) bekezdése szerint meghosszabbított határidő eredménytelen eltelte esetén, valamint az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összegének felülvizsgálata érdekében bírósághoz fordulhat. *

(2) * A megtagadás jogszerűségét és a megtagadás indokait, illetve az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összegének megalapozottságát az adatkezelőnek kell bizonyítania.

(3) * A pert az igény elutasításának közlésétől, a határidő eredménytelen eltelésétől, illetve a költségtérítés megfizetésére vonatkozó határidő lejártától számított harminc napon belül kell megindítani az igényt elutasító közfeladatot ellátó szerv ellen. Ha az igény elutasítása, nem teljesítése vagy az adatigénylés teljesítéséért megállapított költségtérítés összege miatt az igénylő a Hatóság vizsgálatának kezdeményezése érdekében a Hatóságnál bejelentést tesz, a pert a bejelentés érdemi vizsgálatának elutasításáról, a vizsgálat megszüntetéséről, az 55. § (1) bekezdés b) pontja szerinti lezárásáról szóló vagy az 58. § (3) bekezdése szerinti értesítés kézhezvételét követő harminc napon belül lehet megindítani. A perindításra rendelkezésre álló határidő elmulasztása esetén igazolásnak van helye.

(4) A perben fél lehet az is, akinek egyébként nincs perbeli jogképessége. A perbe a Hatóság az igénylő pernyertessége érdekében beavatkozhat.

(5) * Az országos illetékességű közfeladatot ellátó szerv ellen indult per kivételével a per a járásbíróság hatáskörébe tartozik, és arra a törvényszék székhelyén lévő járásbíróság, Budapesten a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékes. A bíróság illetékességét az alperes közfeladatot ellátó szerv székhelye alapítja meg.

(6) A bíróság soron kívül jár el.

(6a) * Ha a közérdekű adat megismerése iránti igény teljesítését az adatkezelő a 27. § (1) bekezdése alapján tagadja meg, és az adatot igénylő a közérdekű adat megismerésére vonatkozó igény elutasítása felülvizsgálatának érdekében az (1) bekezdésben meghatározottak alapján bírósághoz fordul, a bíróság a Hatóság titokfelügyeleti hatósági eljárását kezdeményezi, egyidejűleg a peres eljárást felfüggeszti. A titokfelügyeleti hatósági eljárást kezdeményező és az eljárást felfüggesztő végzés ellen nincs helye külön fellebbezésnek.

(7) * Ha a bíróság a közérdekű adat igénylésére irányuló kérelemnek helyt ad, határozatában az adatkezelőt - az adatigénylés teljesítésére rendelkezésre álló határidő meghatározásával - a kért közérdekű adat közlésére kötelezi. A bíróság az adatigénylés teljesítéséért

megállapított költségterítés összegét megváltoztathatja, vagy a közfeladatot ellátó szervet a költségterítés összegének megállapítása tekintetében új eljárásra kötelezheti.

IV. FEJEZET

A KÖZÉRDEKŰ ADATOK KÖZZÉTÉTELE

22. A közérdekű adatokra vonatkozó tájékoztatási kötelezettség

32. § A közfeladatot ellátó szerv a feladatkörébe tartozó ügyekben - így különösen az állami és önkormányzati költségvetésre és annak végrehajtására, az állami és önkormányzati vagyon kezelésére, a közpénzek felhasználására és az erre kötött szerződésekre, a piaci szereplők, a magánszervezetek és -személyek részére különleges vagy kizárólagos jogok biztosítására vonatkozóan - köteles elősegíteni és biztosítani a közvélemény pontos és gyors tájékoztatását.

23. Az elektronikus közzététel kötelezettsége

33. § (1) Az e törvény alapján kötelezően közzéteendő közérdekű adatokat internetes honlapon, digitális formában, bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, kinyomtatható és részleteiben is adatvesztés és -torzulás nélkül kimásolható módon, a betekintés, a letöltés, a nyomtatás, a kimásolás és a hálózati adatátvitel szempontjából is díjmentesen kell hozzáférhetővé tenni (a továbbiakban: elektronikus közzététel). A közzétett adatok megismerése személyes adatok közléséhez nem köthető.

(2) A 37. § szerinti közzétételi listákon meghatározott adatait saját honlapján - ha törvény másként nem rendelkezik - közzéteszi

a) * a Köztársasági Elnök Hivatala, az Országgyűlés Hivatala, az Alkotmánybíróság Hivatala, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, az Állami Számvevőszék, a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Művészeti Akadémia, az Országos Bírósági Hivatal, a Legfőbb Ügyészség,

b) *

c) * a központi államigazgatási szerv a kormánybizottság kivételével, továbbá az országos kamara, valamint

d) * a fővárosi és megyei kormányhivatal.

(3) A (2) bekezdésben nem szereplő közfeladatot ellátó szervek a 37. § szerinti elektronikus közzétételi kötelezettségüknek választásuk szerint saját vagy társulásaik által közösen működtetett, illetve a felügyeletüket, szakmai irányításukat vagy működésükkel kapcsolatos koordinációt ellátó szervek által fenntartott, valamint az erre a célra létrehozott központi honlapon való közzététellel is eleget tehetnek.

(4) * A köznevelési intézmény és a szakképző intézmény az e törvény szerinti elektronikus közzétételi kötelezettségének az ágazati jogszabályokban meghatározott információs rendszerhez történő adatszolgáltatás teljesítésével eleget tesz.

34. § (1) Az adatokat nem a saját honlapon közzétevő adatfelelős - a 35. § alkalmazásával - a közzéteendő adatokat az adatközlőnek továbbítja, amely gondoskodik az adatok honlapon való közzétételéről, és arról, hogy egyértelmű legyen az, hogy az egyes közzétett közérdekű adatok melyik szervtől származnak, illetve melyikre vonatkoznak.

(2) Az adatközlő a közzétételre szolgáló honlapot úgy alakítja ki, hogy az adatok közzétételére alkalmas legyen, gondoskodik a folyamatos üzemeltetésről, az esetleges üzemzavar elhárításáról és az adatok frissítéséről.

(3) A közzétételre szolgáló honlapon közérthető formában tájékoztatást kell adni a közérdekű adatok egyedi igénylésének szabályairól. A tájékoztatásnak tartalmaznia kell az igénybe vehető jogorvoslati lehetőségek ismertetését is.

(4) A közzétételre szolgáló honlapon a közzétételi listákon meghatározott közérdekű adatokon kívül elektronikusan közzétehetőek más közérdekű és közérdekből nyilvános adatok is.

35. § (1) Az elektronikus közzétételre kötelezett adatfelelős szerv vezetője gondoskodik a 37. §-ban meghatározott közzétételi listákon szereplő adatok pontos, naprakész és folyamatos közzétételéről, az adatközlőnek való megküldéséről.

(2) A megküldött adatok elektronikus közzétételéért, folyamatos hozzáférhetőségéért, hitelességéért és az adatok frissítéséért az adatközlő felel.

(3) Az adatfelelős az (1) bekezdés szerinti, az adatközlő a (2) bekezdés szerinti kötelezettség teljesítésének részletes szabályait belső szabályzatban állapítja meg. *

(4) Az elektronikusan közzétett adatok - ha e törvény vagy más jogszabály eltérően nem rendelkezik - a honlapról nem távolíthatóak el. A szerv megszűnése esetén a közzététel kötelezettsége a szerv jogutódját terheli.

36. § A 37. §-ban meghatározott közzétételi listákban szereplő adatok közzététele nem érinti az adott szervnek a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok közzétételével kapcsolatos, más jogszabályban meghatározott kötelezettségeit.

24. A közzétételi listák

37. § (1) A 33. § (2)-(4) bekezdésében meghatározott szervek (a továbbiakban együtt: közzétételre kötelezett szerv) - a (4) bekezdésben meghatározott kivétellel - tevékenységükhöz kapcsolódóan az 1. melléklet szerinti általános közzétételi listában meghatározott adatokat az 1. mellékletben foglaltak szerint közzéteszik.

(2) Jogszabály egyes ágazatokra, a közfeladatot ellátó szervtípusra vonatkozóan meghatározhat egyéb közzéteendő adatokat (a továbbiakban: különös közzétételi lista).

(3) A közzétételre kötelezett szerv vezetője - a Hatóság véleményének kikérésével -, valamint jogszabály a közfeladatot ellátó szervre, azok irányítása, felügyelete alá tartozó szervekre vagy azok egy részére kiterjedő hatállyal további kötelezően közzéteendő adatok közzétételét meghatározhat meg (a továbbiakban: egyedi közzétételi lista).

(4) * A nemzetbiztonsági szolgálatok által közzéteendő adatok körét a Kormány - a Hatóság véleményének kikérésével - rendeletben állapítja meg.

(5) Testületi szervként működő közzétételre kötelezett szerv esetén az egyedi közzétételi lista megállapítása és módosítása - a Hatóság véleményének kikérésével - a testület hatáskörébe tartozik.

(6) * A közzétételre kötelezett szerv vezetője a közzétételi listában nem szereplő közérdekű adatokra vonatkozó adatigénylések adatai alapján legalább évente felülvizsgálja az általa a (3) bekezdés szerint kiadott közzétételi listát, és a jelentős arányban vagy mennyiségben felmerült adatigénylések alapján azt kiegészíti.

(7) A közzétételi listában - a közzeendő adat jellegétől függően - a közzététel gyakorisága is megállapítható.

(8) A különös és egyedi közzétételi listák elkészítésére, illetve kiegészítésére a Hatóság is javaslatot tehet.

24/A. A közérdekű adatok központi elektronikus jegyzéke és az egységes közadatkereső rendszer *

37/A. § * (1) Az elektronikusan közzétett adatok egyszerű és gyors elérhetősége érdekében az e törvény alapján közérdekű adat elektronikus közzétételére kötelezett szervek közérdekű adatot tartalmazó honlapjára, valamint az általuk fenntartott adatbázisra és nyilvántartásra vonatkozó leíró adatokat a közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért felelős miniszter által működtetett, az erre a célra létrehozott honlapon közzétett központi elektronikus jegyzék összesítve tartalmazza.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szerv közérdekű adataihoz való egységes szempont szerinti elektronikus hozzáférést és a közérdekű adatok közötti keresés lehetőségét a közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért felelős miniszter által működtetett egységes közadatkereső rendszer biztosítja.

37/B. § * (1) Az adatfelelős gondoskodik a kezelésében lévő, közérdekű adatot tartalmazó honlapok, adatbázisok, illetve nyilvántartások leíró adatainak a közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért felelős miniszternek történő továbbításáról és a továbbított közérdekű adatok rendszeres frissítéséről, valamint felel az egységes közadatkereső rendszerbe továbbított közérdekű adatok tartalmáért és a továbbított közérdekű adatok rendszeres frissítéséért is.

(2) A közérdekű adatokat tartalmazó adatbázisok, illetve nyilvántartások jegyzékének fenntartása, valamint az egységes közadatkereső rendszerhez való csatlakozás nem mentesíti az adatfelelőst az elektronikus közzététel kötelezettsége alól.

